

BUURT SPORT COACH

NR. 11

DE KRACHT VAN DE KETEN

Waar ben je trots op?

Uit de *Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024*, antwoord van gemeenten op de vraag: ‘Op welk resultaat dat de functionarissen in uw gemeente hebben bereikt, bent u het meest trots? En waarom?’

Ambitie ‘Meer kinderen, jongeren en volwassenen die sporten/ bewegen en die meedoen aan cultuur. Het gaat hierbij ook om kwetsbare groepen en mensen die achterblijven in sport-, beweeg- en cultuurdeelname.’

- “Er zijn structureel aansprekende sport-, beweeg- en cultuuractiviteiten in verschillende dorpen georganiseerd, die erg goed worden bezocht. De activiteiten variëren van kleine wekelijkse wijksportactiviteiten tot grotere festivals en events. Waarbij intensief wordt samengewerkt met lokale verenigingen.”
- “De buurtsportcoach [...] is uitgegroeid tot een verbinder, die binnen het brede netwerk kwetsbare jeugd en ouders ‘aan de hand’ meeneemt richting structureel (sport)aanbod. Door een warme overdracht (soms zelfs eerst van partner naar buurtsportcoach, later via buurtsportcoach naar beweegaanbod) en de nodige nazorg voorkomt de buurtsportcoach vroegtijdige uitval. De buurtsportcoach stimuleert ouders te allen tijde vanaf het begin betrokken te zijn bij aanmelding, maar ook het halen/brengen en kijken/aanmoedigen waar dit kan. Hierdoor draagt de inzet van de buurtsportcoach bij aan de ouderparticipatie en draagt de buurtsportcoach eraan bij dat de ouders zelf ook aan een breder netwerk kunnen deelnemen. Wanneer blijkt dat er meer verbindingen wenselijk/mogelijk zijn, is de buurtsportcoach dé persoon om jeugd en ouders door middel van een warme overdracht toe te leiden naar divers aanbod en/of andere partners.”

Ambitie ‘Sterke aanbieders in sport, bewegen en cultuur waarbij kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid geregeld zijn.’

- “Wij zijn trots op het structureel aanbieden van begeleiding en opleiding van het technisch kader van de verenigingen. We merken dat verenigingen dit erg waardevol vinden. De clubkadercoach geeft niet alléén workshops in de kantine, maar is vooral ook op het veld aanwezig. We zien snel resultaat in de praktijk en daar gaat het uiteindelijk om!”
- “Verschillende sportverenigingen zijn het afgelopen jaar actief aan de slag gegaan met [...] het pedagogisch klimaat bij een vereniging, omgaan met kinderen, maar ook vrijwilligersbeleid en een strategisch jaarplan. De functionarissen hadden een belangrijke rol in ophalen wat er speelt bij de verenigingen en daarin de link leggen wat er mogelijk is. Dus eigenlijk het samenbrengen van vraag en aanbod, waardoor de verenigingen zich kunnen versterken.”

De kracht van de keten

Met veel plezier schrijf ik dit voorwoord voor deze editie van het *Buurtsportcoachmagazine*. Een editie die de essentie van het werk als buurtsportcoaches en beweegprofessionals onderstreept: sport en bewegen zijn méér dan sportverenigingen, competities of professionele sport. Ze zijn een instrument voor brede maatschappelijke waarde en raken aan vrijwel alle domeinen van het dagelijks leven.

Het centrale thema dit jaar is de ketenaanpak. De maatschappelijke uitdagingen waar we voor staan – van vergrijzing en gezondheidsverschillen tot inclusie, leefbaarheid, mentaal welbevinden, weerbaarheid en

sociale samenhang – vragen om samenwerking over de grenzen van domeinen heen.

Sport en bewegen leveren daarin een unieke bijdrage. Niet alleen voor plezier en prestatie, maar juist ook voor preventieve gezondheidszorg, revalidatie, valpreventie, mobiliteit of voor het versterken van gemeenschappen en leefomgevingen.

Buurtsportcoaches spelen hierin een sleutelrol. Zij zijn de verbinders in de keten, die sport en bewegen koppelen aan zorg, welzijn, onderwijs, cultuur en ruimtelijke inrichting. Hun werk laat zien dat sport en bewegen niet op zichzelf staan, maar verweven zijn met de vraagstukken die onze samenleving weerbaar, gezond en toekomstbestendig maken.

Daarbij is het steeds belangrijker om te laten zien welke impact dit werk heeft. Wat levert de inzet van buurtsportcoaches concreet op, voor individuen, buurten en de samenleving als geheel? Hoe maken we zichtbaar dat sport en bewegen bijdragen aan brede welvaart – aan gezondheid, geluk, cohesie en duurzaamheid? In dit magazine vindt u inspirerende voorbeelden en inzichten die richting geven aan die vragen.

Wat mij persoonlijk raakt, is de veelzijdigheid en het vakmanschap waarmee buurtsportcoaches hun rol invullen. Zij bewegen letterlijk en figuurlijk tussen partijen, zoeken verbinding en maken het verschil

voor mensen die sport en bewegen misschien niet vanzelfsprekend vinden. Daarmee zijn zij niet alleen uitvoerders, maar ook vernieuwers en aanjagers van verandering.

Als Vereniging Sport en Gemeenten blijven wij ons namens alle Nederlandse gemeenten inzetten om die beweging te versterken. Want gemeenten hebben als dichtstbijzijnde overheid en grootste investeerder in sport en bewegen hierin een cruciale rol. Samen met vele partners willen we ervoor zorgen dat sport en bewegen in de volle breedte worden gezien en benut als instrument om maatschappelijke uitdagingen aan te pakken.

Ik hoop dat dit magazine u inspireert om met dezelfde brede blik naar sport en bewegen te kijken. Laten we samen de keten verder versterken en sport en bewegen blijven inzetten als krachtig middel voor gezondheid, welzijn en brede welvaart voor iedereen!

André de Jeu

Directeur Vereniging Sport en Gemeenten

inhoud

3 De kracht van de keten

Voorwoord André de Jeu,
directeur Vereniging Sport en Gemeenten

6 “Eind 2026 moet er één overkoepelend functiehuis
voor de sport staan”

Human Capital Agenda Sport en Bewegen zet zich in
voor een betere sportarbeidsmarkt

12 “Nieuwe carrièrepaden in het werkveld
van de buurtsportcoach”

Voor nóg meer kwaliteit, professionaliteit
en vakbekwaamheid

14 Bruggenbouwer in cultuur

Eerste opleiding voor (aankomend) cultuurcoaches
aan Hogeschool Windesheim in Zwolle

20 “Niet moeten, maar willen samenwerken”

Valpreventie als kapstok voor meer
samenwerking in de regio

28 De buurtsportcoach als spil in gezond bewegen

Column John van Heel

29 Doortrappen: veiliger fietsen tot je honderdstel

Groot netwerk van ketenpartners is basis van succes

34 LAB: vijf regionale academies stellen zich voor

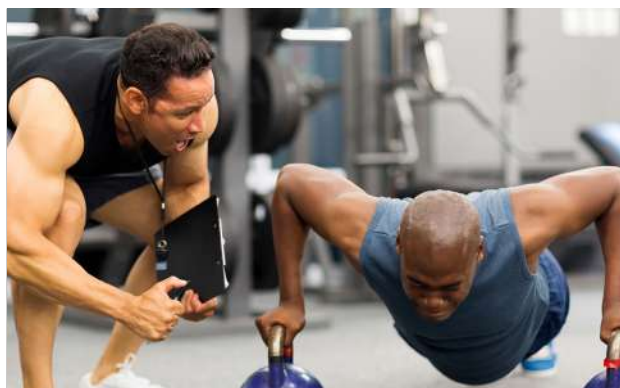
Een leven lang leren

38 “Alles gaat al veel makkelijker dan

vóór de GLI en de beweegclub”

Beweegclub biedt aansluiting al tijdens GLI-traject

Beweegreis Voorne aan Zee

06

20

29

46 “Zonder Alphen Vitaal hadden deze mensen nog steeds thuis op de bank gezeten”
Beweegmakelaars zijn schakel tussen zorg en sport

52 Hoe kunst de bodem rijp kan maken voor veel meer dan cultuur
Welzijn op recept

56 “Veel kinderen met overgewicht willen wel sporten, maar weten niet waar”
Fit in Wassenaar helpt kinderen met overgewicht naar een gezond gewicht

62 “Jongeren komen bij me met een lach en een traan”
Portret Buurtsportcoach van het Jaar 2024 Jordy Kurvers

64 De impact van buurtsport- en cultuurcoaches
Wat is het en hoe meet je het?

65 “Het verhaal van de buurtsportcoach moet gewoon nóg beter verteld worden”
Monitoringaanpak Almere leidt tot betere inzichten in effecten inzet

70 “Een gezonde volgende generatie, vrij van schulden, uit de bijstand en volop in beweging”
Nationaal Programma Leeuwarden Oost pakt (beweeg)armoede structureel aan

76 “Mijn droom? Dat mensen geïnspireerd raken door het werk dat wij op Sint Eustatius doen”
Portret Caribisch cultuurcoach Fijeanty de Wit

78 Pak je kans!
Column Margriet de Jager

56

65

76

colofon

Uitgave van
Vereniging Sport en Gemeenten

In het kader van
Brede Regeling
Combinatiefuncties

In samenwerking met
Kenniscentrum Sport en
Bewegen, LKCA, NOC*NSF,
Platform Ondernemende
Sportaanbieders en Wij
Buurtsportcoaches

Hoofredactie
Robert Barreveld

Redactie
Rinske Bakker, Lindy van den
Boomen, Virginie Manjoero, Jan
Minkhorst, Maaike Rouw, Sido de
Schiffart, Ingrid Wijntjens

Met ondersteuning van
Wikke van Stam

Realisatie
Golazo Media
Oppert 21 A
3011 HT Rotterdam
Tel 085-8200785
info@sportsmedia.nl
media.golazo.com

Eindredactie
Janeke de Zeeuw

Fotografie
ANP Foto, cultuurcoach Sint
Eustatius, Doortrappen,
Gemeente Almere/Talent in
Opleiding, Human Capital Agenda
Sport en Bewegen, Kanslokaal/Fit
in Wassenaar, Landelijke
Academie Buurtsportcoaches,
LinkedIn, Nationaal Programma
Leeuwarden Oost, Regio
Zuid-Kennemerland/Umond,
Shutterstock, Stichting
Cultuurplaats, Vereniging Sport en

Gemeenten, West of Photography,
aangeleverde portretfoto's

Teksten
Leo Aquina, Robert Barreveld,
John van Heel, Yara Hooglugt,
Margriet de Jager, Leon Janssen
Lok, André de Jeu, Luc
Keersmaekers, Jeroen Kuypers,
Pieter van der Meer, Wikke van
Stam, Tessa de Wekker

Ontwerp/DTP
Pageturner, Jules Jeurkens,
Marco Reijken

Drukwerk
Damen drukkers
www.damendrukkers.nl

© 2025 Golazo Media
Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd
gegevensbestand of openbaar
gemaakt in enige vorm of op enige
wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, in fotokopie of
anderszins gereproduceerd door
middel van boekdruk, foto-offset,
fotokopie, microfilm of welke
andere methode dan ook,
zonder schriftelijke toestemming
van de uitgever.

Human Capital Agenda: op naar één functiehuis voor de sport

“Het enthousiasme is zo groot. Als je niet stuurt, vliegt het alle kanten op”, zegt Hans Schirmbeck. Sinds maart jongstleden is hij voorzitter van de Human Capital Agenda (HCA) Sport en Bewegen. Doelstelling is om de arbeidsmarkt in de sport te verbeteren. Aan tafel zitten werkgeversorganisaties, werknemersorganisaties en andere partijen die actief zijn in de sportsector. Brigitte Musters schuift aan namens de Landelijke Academie Buurtsportcoaches (LAB). “Binnen de Human Capital Agenda speelt de buurtsportcoach een belangrijke rol en vice versa”, zegt zij. Hoe staat het er op dit moment voor met het overleg en komt er ooit een gezamenlijke cao voor de sportsector? ■ LEO AQUINA

“Eind 2026 moet er één overkoepelend functiehuis voor de sport staan. Dat gaat lukken”

Brigitte Musters (Human Capital Agenda Sport en Bewegen)

Musters brengt om te beginnen in kaart waarom de Human Capital Agenda in de sport belangrijk is. Eigenlijk moet de sportsector een inhaalslag maken: “De arbeidsmarkt in de sport is relatief onvolwassen ten opzichte van andere sectoren. Er zijn veel kleine banen, weinig doorgroeimogelijkheden. Van veel mensen wordt verwacht dat hun passie voor sport de sobere arbeidsvoorwaarden compenseert.”

Versnippering

De HCA kwam na ambtelijk voorwerk op het Ministerie van VWS echt van de grond in 2022. Musters: “Reden hiervoor was deels ook dat er werd geconstateerd dat er niet zo’n goede aansluiting was tussen het onderwijs en het werkveld. Een andere oorzaak voor de versnippering in de arbeidsmarkt is het perspectief van de sector zelf. We hebben als sport nogal de neiging om naar binnen te kijken: wij van de sport zijn overal van, en tegelijkertijd hebben we ook geen wettelijke taak. Dat alles bij elkaar was in ieder geval voldoende aanleiding om met elkaar te verkennen of het zin had om heel breed de verantwoordelijke partijen in de arbeidsmarkt bij elkaar te brengen en samen te kijken wat ons te doen staat om die negatieve tendens te doorbreken.”

HCA-voorzitter Hans Schirmbeck is onder de indruk van de energie aan tafel. “Het is mijn taak om in dat diverse gezelschap focus aan te brengen en bij te sturen. Ik heb naast de plenaire bijeenkomsten ook aparte gesprekken met alle deelnemers.

Als je bijvoorbeeld vanuit het perspectief van NOC*NSF naar de materie kijkt, heb je een heel andere blik op de werkelijkheid dan vanuit het onderwijs of de Vereniging Sport en Gemeenten, laat staan als je er naar kijkt vanuit vakbondsperspectief. Als je heel abstract naar de dingen kijkt, is iedereen het vaak wel met elkaar eens, maar als je gaat inzoomen, loop je tegen de tegenstellingen aan.”

Op de langere termijn wil de HCA-tafel de mogelijkheden verkennen voor één cao voor de gehele sportsector, maar makkelijk is dat niet. Schirmbeck: “Als je een vergelijking gaat maken van arbeidsvoorwaarden op de verschillende plekken, loop je tegen die verschillen aan. Dat moet je in kaart brengen. Je kunt ook nog bedenken hoe je die verschillen moet overbruggen, maar op het moment dat dat op tafel ligt, wordt het echt spannend. Je moet het ook niet zien als onderhandelingen. Wat we eigenlijk voortdurend moeten doen, is ons verplaatsen in elkaar. Er zijn heel veel verschillende sportaanbieders, van fitnessscholen tot zwembaden, sportverenigingen, gemeentelijke sportorganisaties, noem maar op. De verschillen zijn enorm. Niet alleen in wat de professionals op al die verschillende plekken betaald krijgen, maar ook op andere vlakken.”

Spilfunctie

Naast het onderwerp arbeidsmarkt praten de partijen binnen de HCA ook over aansluiting daarvan bij de zorg- en welzijnssector. Musters ziet de partijen aan tafel, de onderlinge dwarsverbanden en

hun relatie met het onderwijs en de zorg als een groot aantal op elkaar inhakende tandwielen: “De sport, de zorg en het onderwijs zijn de drie grote tandwielen, maar binnen de sport heb je weer al die verschillende partijen die allemaal op hun eigen manier inhaken op de grote tandwielen. Het professionaliseren van de arbeidsmarkt raakt aan al die tandwielen.”

Vanuit zijn ervaring in verschillende sectoren – hij was eerder actief in het sociale domein en de zorgsector – ziet Schirmbeck de noodzaak om bruggen te bouwen. De buurtsportcoach heeft daarin een spilfunctie. “Je ziet dat we langzaam aan beseffen dat we niet alles kunnen oplossen in het medische domein. Wat doe je bijvoorbeeld tegen eenzaamheid? Je kunt wel een tabletje voorschrijven, maar op een gegeven moment houdt het toch op. Je moet de dingen dus anders gaan organiseren en daarbij moet je domeinoverstijgend denken. Dit gesprek loop eigenlijk al decennia. Sociaal werk begint nu langzamerhand een beetje voet aan de grond te krijgen, maar we zijn er nog lang niet. Als je er van buitenaf naar kijkt, denk je: *Hoe moeilijk kan het zijn?* Maar het heeft altijd te maken met verantwoordelijkheden. Wie wordt geacht wat te doen en waar komt de financiering vandaan? Er is leiderschap nodig om echt iets te veranderen. Wij moeten zorgen dat we het verhaal vertellen, dat de buurtsportcoach door de andere sectoren wordt gezien en

dat we de buurtsportcoach de middelen geven. We moeten de buurtsportcoach zelf ook het vertrouwen en de positie geven om zich te kunnen laten zien.”

Voorbeeld valpreventie

Een van de manieren om de buurtsportcoaches te ‘empoweren’, zoals Schirmbeck het noemt, is opleiding. Musters geeft een voorbeeld: “Toen ik de vraag kreeg of de Landelijke Academie Buurtsportcoaches nog geld kon gebruiken op het thema senioren, heb ik dat meteen aangegrepen. Ik wil graag een opleiding ‘Sport & Beweegleider voor senioren’. Zo’n opleiding bestaat nu op mbo-niveau, maar die wilde ik omkatten naar hbo, want het grootste gedeelte van de buurtsportcoaches is hbo’er. Ik wilde er een modulaire leerlijn

van maken. Dat gaat van laagdrempelige theorie tot praktische valpreventie. Inmiddels hebben we met VeiligheidNL de afspraak gemaakt dat we Inbalans-trainingen mogen verzorgen voor buurtsportcoaches die de leerlijn gevolgd hebben en zelfs docenten voor Inbalans-trainingen mogen opleiden. Dat is een prachtig voorbeeld van verbinding tussen sectoren. Als GALA [Gezond en Actief Leven Akkoord, red.] wordt opgeschreven in de gemeentelijke opdracht, dan moet je daar dus op investeren. Daar was geen enkele gemeente klaar voor. Er ontstond een vraag en de fysiotherapeuten konden het niet aan. Dus er was een schaarste bij het uitvoeren van de ketenaanpak. Wij hebben toen de afspraak gemaakt vanuit de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen met VeiligheidNL, dus met het zorgdomein en fysiotherapeuten: wij gaan mensen opleiden, zodat jullie niet overal alleen voor staan.”

Op die manier leveren buurtsportcoaches impact in een ander domein dan waar ze normaal gesproken voor worden ingezet. “Dat is het grote voordeel”, aldus Musters. “Je zou het ook preventie kunnen noemen. Je kunt op die manier voor buurtsportcoaches banen maken, want zij hebben meer uurtjes te besteden. Bovendien kun je ook vanuit zorgperspectief de interventie nog robuuster maken. Zo stuur je die senioren

“We gaan toe naar *t-shaped professionals*: professionals met een brede basis, die elkaars domeinen en werkvelden kennen en elkaars taal spreken”

Brigitte Musters (Human Capital Agenda Sport en Beweging)

“We moeten de buurtsportcoach zelf ook het vertrouwen en de positie geven om zich te kunnen laten zien”

Hans Schirmbeck (Human Capital Agenda Sport en Bewegen)

niet na twaalf weken weer naar huis om een kopje thee te drinken, maar blijf je ze motiveren om door te gaan met sporten en bewegen, op welke manier dan ook. Hier komen impact, keten aanpakken – de inzet van een buurtsportcoach in een andere domein – en arbeidsmarktperspectief prachtig bij elkaar.”

Naast het voorbeeld van valpreventie en senioren zijn er legio andere combinaties mogelijk waarin buurtsportcoaches met aanvullende opleidingen op andere domeinen waarde kunnen toevoegen. Musters: “Zo is er bijvoorbeeld de geaccrediteerde opleiding tot leefstijlcoach. En de Beweegreis, die we in de Buurtsportcoach Plus-pilot nu aanbieden bij gemeenten. Hiermee maak je het werk interessanter voor bestaande professionals, maar ook voor het onderwijs, want het gaat ook om de verbinding tussen het onderwijs en het werkveld. Hoe ziet het beroep van de toekomst er dan uit? We gaan toe naar professionals met een brede basis, die elkaars domeinen en werkvelden kennen, die elkaars taal spreken en die op bepaalde kennisgebieden een specifiek uitstroombrofiel hebben. We noemen dat *t-shaped professionals*. We hebben er ook aan de HCA-

tafel binnen subprojecten al over gesproken om die *t-shaped professionals* op te leiden. Op die manier krijgen we dus niet meer een opleiding sociaal werk, of een bepaalde zorgopleiding of een opleiding in sport, maar leid je iemand op die zowel buurtsportcoach kan zijn als sociaal werker, iemand die je opleidt in de wijk en voor de wijk, die heel goed kan signaleren wat belemmeringen en knelpunten bij inwoners zijn, en die vervolgens de juiste doorverwijzing kan maken.”

Concrete resultaten

Er wordt gepraat over toekomstperspectieven op de langere termijn, maar op welke concrete resultaten mikt de HCA-tafel op korte termijn? Musters: “In 2025 nog willen we een praatplaat maken, waarmee we in kaart brengen welke cao’s er op dit moment in de sport allemaal bestaan en hoe die zich op de verschillende hoofdcomponenten tot elkaar verhouden. Ik heb hetzelfde in 2021 ooit gemaakt voor de buurtsportcoach. Dat was een factsheet met vier cao’s: sport, jongerenwerk, gemeente en primair onderwijs.” Als de praatplaat met alle verschillende cao’s waaronder werknemers in de sportsector kunnen vallen af is, komt de volgende

stap: één overkoepelend functiehuis voor de sport. “Dat moet er eind 2026 staan en dat gaat ook lukken”, aldus Musters.

Er moet nog behoorlijk wat water naar de zee, voordat de sportsector één cao heeft, en uiteindelijk gaat de HCA-tafel daar niet over. “Dat is een verantwoordelijkheid van vakbonden en werkgeversorganisaties”, aldus Schirmbeck, die eerder met het bijltje heeft gehakt. Hij is er echter niet pessimistisch over: “Ik heb in 2011 de huidige cao voor het ambulancepersoneel in elkaar gesleuteld. Dat was net zo’n pluriform gezelschap, met 23 regionale ambulancevoorzieningen en allemaal hun eigen arbeidsvoorwaarden. Dat ging ook bepaald niet over één nacht ijs, maar het is uiteindelijk wel gelukt.” ■

Onderzoek: de BRC-beroepsgroep

Dé beroepsgroep die onder de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) valt, is heel gevarieerd. Naast de zes profielen die binnen de regeling vallen, is er per profiel ook nog veel verscheidenheid. Onderzoek van het Mulier Instituut in de Arbeidsmarktmonitor sport en bewegen 2024 leverde enkele waardevolle inzichten op.

De aantrekkingskracht van het werk van een BRC-functionaris zit vaak in de maatschappelijke waarde van sport en cultuur. Maar ook de variatie in het werk, de afwisseling tussen taken en projecten, is aantrekkelijk. Zo stelt een buurtsportcoach die eerder fulltime gymdocent was in het onderzoeksrapport Arbeidsmarktmonitor sport en bewegen 2024: “Nu werk ik nog één dag in de week in het basis-onderwijs, maar gewoon omdat ik de variatie van een hele hoop andere dingen veel leuker vind dan alleen maar voor de klas staan.”

Dat veel BRC-functionarissen zo veel verschillende taken en projecten kunnen oppakken, is ook een gevaar. Wanneer werkgevers zich te veel laten leiden door waar subsidies te krijgen zijn en minder een langetermijnvisie hebben, kunnen impact en werkplezier onder druk komen te staan.

Over hun arbeidsvoorwaarden zijn veel BRC-functionarissen die werken vanuit de sport best tevreden, zo blijkt uit het onderzoek. De voornaamste pluspunten die buurtsportcoaches noemen, zijn de afwisseling in het werk en de vrijheid die de meesten van hen ervaren om zelf (een deel van) de uren in te vullen. Over de cao sport zijn echter niet alle ondervraagden positief. Vooral buurtsportcoaches die intensief samenwerken met het onderwijs, en dus van dichtbij zien wat de cao onderwijs te bieden heeft, ervaren nadelen van hun cao sport. Ze voelen dat de werkzaamheden die zij doen (grooten)deels overlappend zijn aan die van collega's die vanuit de cao onderwijs werken, terwijl ze bij de cao sport bijvoorbeeld beperktere vakantie en een lager salaris hebben. Daarbij kan het lastig zijn voor een specifieke groep BRC-functionarissen met lesgevende taken op

scholen om enige flexibiliteit in hun werk te creëren, maar dit kan per persoon, baan en werkgever verschillen.

De belangrijkste kwaliteiten die BRC-functionarissen brengen, is volgens geïnterviewde werkgevers dat ze “tactische gaten” kunnen dichten. Hiermee wordt bedoeld dat ze niet alleen verschillende sectoren verbinden, maar idealiter ook de brug kunnen slaan tussen praktijk (operationeel) en beleid (strategisch). Hiervoor moeten BRC-functionarissen brede kwaliteiten hebben, van kennis over het in beweging brengen van mensen tot een goed begrip van het strategische krachtenveld. Het principe van ‘een leven lang ontwikkelen’ zien werkgevers daarbij als essentieel. Vanuit een vooropleiding of eerdere ervaring zijn die brede kwaliteiten nog niet altijd aanwezig in één persoon. Maar door bijscholing en leren in de praktijk kunnen BRC-functionarissen enerzijds meer bijleren en anderzijds blijven met de snelle veranderingen in het werkveld.

Door tijdelijke contracten en geluiden over bezuinigingen bij gemeenten ervaren sommige BRC-functionarissen hun toekomst als onzeker. Vooral degenen met een tijdelijke aanstelling die stevig leunt op (tijdelijke) overheidssubsidies, uiten in het onderzoek zorgen over hun baanzekerheid.

Scan de QR-code
en lees het hele
onderzoeksrapport.

Nieuwe carrièrepaden: voor nóg meer kwaliteit, professionaliteit en vakbekwaamheid

In 2021 is het carrièrepad Buurtsportcoach geïntroduceerd, bestaande uit een raamwerk en vier generieke functiebeschrijvingen (buurtsportcoach A tot en met D) en daarnaast een raamwerk en twee generieke functiebeschrijvingen voor de leidinggevendenden van deze professionals (leidinggevende sport en bewegen A&B). In de bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) 2023-2026 is het aantal functies uitgebreid en zijn er bepaalde rollen geëxpliciteerd. Hiervoor zijn nieuwe carrièrepaden ontwikkeld met onderliggende, resultaatgerichte functieomschrijvingen.

Het gebruik van de carrièrepaden is vooralsnog een advies. Het is echter wel een dringend advies, omdat het de dialoog tussen opdrachtgever, werkgever en werknemer kan versterken. Ook levert het een bijdrage aan het creëren van een eerlijk speelveld en goed werkgeverschap, wordt de mobiliteit vergroot en leidt het tot een betere aansluiting van opleiding/onderwijs op de praktijk.

De carrièrepaden bestaan uit de volgende onderdelen:

1. een totaaloverzicht van de verschillende profielen/contexten en functie-

omschrijvingen en hun waardering in de cao-Sport;

2. een toelichting:

- a. de profielen Buurtsportcoach, beweegcoach, combinatiefunctionaris onderwijs die gemeenten afzonderlijk verantwoord in de monitor, is voor werkgevers en werknemers vertaald naar één functieomschrijving met drie verschillende contexten;
- b. het gecombineerde profiel Clubkadercoach (verenigingsmanager, sportparkmanager) dat we 'vangen' in het label Clubontwikkelaar waarop de gemeenten hun inzet verantwoord, dat is uitgewerkt in drie afzonderlijke functieomschrijvingen;

3. raamwerken met Niveau Onderscheidende Kenmerken (NOK's), waarbij in één oogopslag te zien is op welke onderdelen (werkzaamheden, vaardigheden en competenties) de niveaus van elkaar verschillen;
4. en een uitwerking in afzonderlijke functieomschrijvingen.

Profielen Brede Regeling Combinatiefuncties

In de bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2023-2026 wordt gesproken over zes rollen binnen de BRC (en een aantal afgeleiden daarvan). Om gemeenten en werkgevers enig houvast te geven bij het aanstellen en/of blijvend inzetten van professionals, zijn er voor deze rollen profielen opgesteld. Hoewel lokaal maatwerk altijd mogelijk blijft, geven de profielen houvast bij het aanstellen en/of continueren van de diverse professionals.

In de *Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024* nam het Mulier Instituut de verschillende profielen nader onder de loep. Welke profielen zijn er, wat is hun rol precies en hoe worden ze ingezet? Een duiding per profiel.

Buurtsportcoach

De buurtsportcoach is een spin in het web in de wijk, zorgt voor verbinding met andere domeinen en brengt mensen aan het sporten en bewegen in de buurt. In 2024 waren er 2.269 buurtsportcoaches (verdeeld over 1.424 fte, in 323 gemeenten) werkzaam vanuit de BRC (*Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024*, Mulier Instituut). Tijdens hun werk leggen buurtsportcoaches verbindingen met vele verschillende domeinen, waarbij sportaanbieders, primair onderwijs, welzijn (bijvoorbeeld sociale wijkteams), buurt (bijvoorbeeld wijkcentra of buurtverenigingen) en gezondheid/zorg het vaakst genoemd worden. De lokale verschillen met betrekking tot hun inzet zijn echter groot, ze worden ingezet waar dat lokaal nodig is. Daarom werken verschillende buurtsportcoaches voor allerlei verschillende doelgroepen (denk aan mensen met een achterstand in beweegdeelname, mensen met een beperking of ouderen).

Cultuurcoach

De cultuurcoach legt lokaal verbindingen in de buurt en wijk, en stimuleert zo actieve cultuurparticipatie met culturele initiatieven in welzijn, jongerenwerk en/of school. In 2024 waren er 1.147 cultuurcoaches (verdeeld over 477 fte, in 257 gemeenten) werkzaam vanuit de BRC (*Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024*, Mulier Instituut). De meeste cultuurcoaches richten hun werkzaamheden op kinderen en jongeren. In negen van de tien gemeenten maken ze een verbinding met het onderwijs, in acht op de tien gemeenten richten ze zich op kinderen (4-12 jaar) en in zes van de tien gemeenten richten ze zich (ook) op jongeren (12-18 jaar).

Combinatiefunctionaris onderwijs

De combinatiefunctionaris onderwijs versterkt het sport-, beweeg- en cultuuraanbod op en rond scholen. In 2024 waren er 1.406 combinatiefunctionarissen onderwijs (verdeeld over 605 fte, in 194 gemeenten) werkzaam vanuit de BRC (*Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024*, Mulier Instituut). Logischerwijs is de combinatiefunctionaris onderwijs zo goed als helemaal gericht op het onderwijs. Dat blijkt uit de cijfers: in zo goed als elke gemeente

werkt de combinatiefunctionaris onderwijs op of met primair onderwijs voor kinderen (4-12 jaar). En in ongeveer de helft van de gemeenten werken ze (ook) op het voortgezet onderwijs (12-18 jaar).

Beweegcoach

De beweegcoach begeleidt mensen die te weinig of niet sporten en bewegen, en creëert indien nodig nieuw aanbod voor deze groep mensen. In 2024 zijn er 579 beweegcoaches (verdeeld over 278 fte, in 184 gemeenten) werkzaam vanuit de BRC (*Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024*, Mulier Instituut). In lijn met hun doel om mensen met een beweegachterstand te helpen, richten beweegcoaches zich vaak op specifieke groepen, zoals mensen met een beperking, mensen met overgewicht of mensen met een lage sociaaleconomische positie. In de meeste gemeenten leggen beweegcoaches verbinding met welzijn (87%) en met gezondheidszorg (85%). Dat zijn sectoren waar mensen te vinden zijn die door bewegen geholpen kunnen worden met hun welzijn/gezondheid.

Clubontwikkelaar

Dit functieprofiel bestaat uit drie verschillende functies, die zich alle richten op het vitaliseren van sportaanbieders:

- Clubkadercoach: richt zich op het beter (laten) functioneren van het sportkader van de sportvereniging, met als doel de kwaliteit van het sportaanbod en daarmee het sportplezier blijvend te vergroten;
- Verenigingsmanager: richt zich op het beter (laten) functioneren van de interne bedrijfsvoering van één of meerdere verenigingen en het onderhouden van externe contacten in de wijk of gemeente, om zo een vitale en open club te creëren;
- Sportparkmanager: richt zich op goede samenwerking tussen sportaanbieders op één sportpark en het benutten van sportpark-overstijgende kansen, door onder andere contact te leggen met externe partijen, zoals de gemeente, onderwijs, welzijnsorganisaties en sportbonden.

In 2024 waren er 454 clubontwikkelaars (verdeeld over 256 fte, in 171 gemeenten)

werkzaam vanuit de BRC (*Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024*, Mulier Instituut). Clubontwikkelaars zijn vaak primair gericht op clubs intern, maar in 2024 valt op dat ze in meer gemeenten met andere sectoren samenwerken dan in 2023.

Coördinator sport en preventie

De coördinator sport en preventie zorgt voor de herijking en uitvoering van de lokale sportakkoorden, is de kartrekker van het kernteam lokale sportakkoorden en zorgt voor de verbinding tussen thema's en onderdelen binnen de Brede SPUK gezondheid, sport en bewegen en sociale basis. In 2024 zijn er 313 coördinatoren sport en preventie (verdeeld over 144 fte, in 250 gemeenten) werkzaam vanuit de BRC (*Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024*, Mulier Instituut). Ruim de helft van de gemeenten (55%) heeft de coördinatoren sport en preventie die gefinancierd worden vanuit de BRC zelf in dienst. Dat is meer dan de gemiddelde BRC-functionaris (39%). In de meeste gemeenten vervullen de coördinatoren sport en preventie hun functie vanuit het domein sport en bewegen (83%). In ruim de helft van de gemeenten doen ze dat (ook) vanuit het sociaal domein (54%). ■

Lees hier verder over de carrièrepaden en profielen.

De volledige *Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024* vind je hier.

Naar vier profielen heeft Mulier Instituut inmiddels verdiepend onderzoek gedaan. Scan de QR-code en lees meer over de resultaten:

Buurtsportcoach

Clubontwikkelaar

Combinatiefunctionaris onderwijs

Cultuurcoach

Bruggenbouwer in cultuur: eerste opleiding voor (aankomend) cultuurcoaches

Kunst en cultuur werden lang gezien als luxegoederen. Iemand die muziekles wilde of graag naar het theater ging, moest dat individueel regelen. Sinds een aantal jaren is dat beeld aan het veranderen. Net als sport kan cultuur de maatschappelijke betrokkenheid en het algeheel welzijn van mensen positief beïnvloeden. En dat is precies de reden dat de cultuurcoach al sinds het begin van de Brede Regeling Combinatiefuncties in 2019 onderdeel is van die regeling. Gemeenten, provincies en het Rijk maken steeds vaker beleid om verschillende doelgroepen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. De cultuurcoach is niet meer weg te denken. Vorig jaar startte aan Hogeschool Windesheim in Zwolle zelfs de eerste opleiding voor dit werkveld: 'Bruggenbouwer in cultuur' TESSA DE WEKKER

De deeltijdopleiding van een klein halfjaar is bedoeld voor (aankomend) cultuurcoaches, cultuurmakelaars, verbinders in cultuur, combinatiefunctionarissen en beleidsmedewerkers bij de lokale overheid. "Het werkveld is ontzettend breed en het beroep is nog vrij jong. Aan de vorige cursus deed zelfs een buurtsportcoach mee", zegt Eléon de Haas.

Makkelijker van start

De Haas is zelf jarenlang cultuurmakelaar geweest in verschillende gemeenten en is een van de initiatiefnemers van de opleiding. "Cultuurcoaches hebben allemaal

een andere achtergrond. Mensen komen bijvoorbeeld uit de zorg of het onderwijs en hebben een achtergrond in de amateurkunst. Anderen zijn aan het conservatorium afgestudeerd als instrumentalist of schoolmusicus. Eigenlijk zie je een hele beroepsgroep van mensen die best wel een idee hebben van wat ze kunnen betekenen voor het werkveld, maar dat idee verder moeten uitwerken nadat ze al een aanstelling hebben gekregen. Vaak moeten ze zelf uitzoeken wat hun rol in hun gemeente eigenlijk is. Er is behoefte aan gezamenlijke deskundigheidsbevordering. Wat is mijn rol als verbinder, welke kennis neem ik mee, hoe werkt die beleidskant

“Er is behoefte aan gezamenlijke deskundigheidsbevordering. Wat is mijn rol als verbinder, welke kennis neem ik mee, hoe werkt die beleidskant en hoe verhoud ik me tot andere partijen in het veld?”

Eléon de Haas (cultuurmakelaar)

en hoe verhoud ik me tot andere partijen in het veld? De opleiding zorgt ervoor dat mensen makkelijker van start kunnen gaan. En als ze al werkzaam zijn, kunnen ze hun kennis verbreden.”

Een aantal jaren geleden kwam De Haas in contact met Bert Sleijster, docent fondsenwerving, sponsoring en sociaal onder-

nemen bij Hogeschool Windesheim. Sleijster: “Eléon zag veel raakvlakken met onze cursus Fundraising Grantmaking & Sponsoring.” Daarin leren deelnemers onder andere over fondsenwerving, relaties beheeren, projectaanvragen schrijven en goededoelenmarketing. “We zijn gaan brainstormen over wat we konden betekenen voor cultuurcoaches en -makelaars. We hebben

met experts van het LKCA [Landelijk Kenniscentrum voor Cultuureducatie en Amateurkunst, red.] gesproken en de provincie Overijssel is ook aangesloten.”

Makkelijk, laagdrempelig aanbod

Willem van Bruggen, beleidsadviseur cultuureducatie en -participatie bij de provincie Overijssel, was meteen enthousiast. De provincie ondersteunt gemeenten om een cultuurcoach of -makelaar in te zetten, ook financieel. “Als provincie willen we dat onze inwoners meedoen en mee kunnen doen in de samenleving. Cultuur kan daar een belangrijke bijdrage aan leveren, net als sport. De coronatijd heeft laten zien: als mensen langere tijd hun hobby niet kunnen uitoefenen of niet naar hun vereniging kunnen, dan is dat niet goed voor hen. Daarom is een goed kunst- en culturaanbod voor verschillende doelgroepen belangrijk. En inwoners moeten daar dan ook makkelijk en laagdrempelig mee in aanraking komen. Daar zijn cultuurcoaches en -makelaars heel belangrijk voor en daarom heeft de provincie deze opleiding ook aangejaagd”, zegt Van Bruggen, die zelf een gastcollege geeft over overheidsbeleid in de cultuursector.

De deeltijdopleiding bestaat uit veertien collegemiddagen en -avonden en duurt een halfjaar. Er zijn vijf modules: cultuurbeleid, doelgroepen en verbindingen, nieuwe spelregels, maatschappelijke waarde en middelen, en sturen op inhoud en/of proces.

Van elkaar leren

Een belangrijk onderdeel van de cursus gaat over de (maatschappelijke) waarde van kunst en cultuur en fondsenwerving. “Financiering van kunst en cultuur is niet alleen een kwestie van je hand ophouden en vragen om subsidies”, zegt Sleijster.

Juist in het bedrijfsleven liggen heel veel kansen. Verreweg de meeste bedrijven doen wel iets in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen en kunst en cultuur; zeker laagdrempelige projecten in een wijk of voor een bepaalde doelgroep zijn interessant voor bedrijven. “Mensen in de kunst- en cultuursector rea-

liseren zich bovendien nog lang niet altijd dat ze zelf ook waarde kunnen creëren waaraan mensen en bedrijven graag willen bijdragen.”

Tijdens de cursus leren deelnemers ook van elkaar. De Haas: “Er zijn cursisten die uit de hoek van de amateurkunst komen. Die zijn helemaal thuis in het werkveld, maar weten nog weinig van beleid en hoe ze zich moeten verhouden tot het lokale of provinciale bestuur. Of van fondsenwerving. Maar er zijn ook mensen die juist aan de bestuurskant zitten en nog niet veel *feeling* hebben met het werkveld. Door middel van deze opleiding brengen we dat dichter bij elkaar.”

“Financiering van kunst en cultuur is niet alleen een kwestie van je hand ophouden en vragen om subsidies”

Bert Sleijster (Hogeschool Windesheim)

Punt op de horizon

Inmiddels zijn er twee lichten met in totaal dertig deelnemers afgestudeerd. Binnenkort gaat de derde cursus van start. “De eerste twee cursussen zaten heel snel vol. De deelnemers kwamen niet alleen uit Overijssel, maar ook van verder weg. We hadden zelfs deelnemers uit Brabant. Dat geeft wel aan dat de behoefte er is in de doelgroep”, zegt Sleijster. Er lopen dan ook gesprekken met onder andere LKCA en verschillende provincies om de cursus in de toekomst mogelijk ook op andere locaties te geven. Van Bruggen: “Op landelijk niveau is er beweging om de amateurkunst en cultuurparticipatie te ondersteunen. Deze opleiding past in dat plaatje en zorgt er bovendien voor dat mensen die aan de slag gaan als cultuurcoach een betere startkwalificatie hebben.”

De drie zien ook wel wat in het verbreden van de cursus, zodat hij niet alleen voor cultuurcoaches interessant is, maar ook voor buurtsportcoaches. Sleijster: “De meeste colleges zijn voor buurtsportcoaches net zo relevant. Zij opereren in hetzelfde lokale speelveld en hebben dezelfde taken en uitdagingen: mensen laten participeren en vraag en aanbod op elkaar afstemmen. Aan de tweede cursusreeks deed niet voor niets een buurtsportcoach mee. Het zou fantastisch zijn als cultuur-

“Op landelijk niveau is er beweging om de amateurkunst en cultuurparticipatie te ondersteunen. Deze opleiding past in dat plaatje”

Willem van Bruggen (Provincie Overijssel)

en buurtsportcoaches elkaar beter leren kennen en gaan versterken. Als je samenwerkt, word je sterker.” “De buurtsportcoaches zijn zeker een punt op de horizon, maar voorlopig richten we ons in eerste instantie op cultuur”, zegt Van Bruggen.

De Haas denkt nog verder in de toekomst. Hij denkt dat de opleiding op den duur een minor kan worden binnen verschillende opleidingen, waaronder in de kunst- en cultuursector. “Op die manier zijn afgestudeerden breder inzetbaar en kunnen ze al tijdens hun studie kiezen voor het beroep van cultuurcoach. En wellicht is er op den duur zelfs een mogelijkheid dat het een complete hbo-opleiding wordt. Maar goed, dan zijn we wel een tijd verder, denk ik. Voorlopig is deze cursus een mooie start, waar veel behoefte aan is.” ■

Cultuurcoach of cultuurmakelaar?

Cultuurcoach, cultuurmakelaar, cultuurscout, bruggenbouwer in cultuur. Het beroep van verbinder tussen cultuur en andere domeinen, zoals onderwijs, zorg, welzijn en sport, ter stimulering van deelname aan cultuur, kent vele namen. Dat kan voor verwarring zorgen. De invulling van de functie verschilt ook nog van gemeente tot gemeente. “Er is nu wel een ontwikkeling gaande om voor de duidelijkheid vooral de naam cultuurcoach te gaan gebruiken”, zegt Eléon de Haas.

In totaal werken in Nederland zo’n 1.147 cultuurcoaches, samen goed voor ongeveer 477 fte. In driekwart van de gemeenten is minstens één cultuurcoach actief. De cultuurcoach is één van de zes profielen in de Brede Regeling Combinatiefuncties. Binnen het profiel cultuurcoach zijn er zes labels: educatie, amateurkunst, talentontwikkeling, verenigingsondersteuning en zorg en welzijn. Die labels helpen opdrachtgevers om de inzet van de cultuurcoach beter te kaderen en af te bakenen. De Haas: “Ze kunnen gericht op zoek naar wat voor persoon met welke achtergrond ze zoeken. Is dat iemand die op scholen aan de slag gaat of zich juist gaat bezighouden met projecten van en voor inwoners? Deze verschillende labels zullen in de volgende cursus ook duidelijk naar voren komen als richtingen waar de cultuurcoach voor kan kiezen.”

Leoni Schuurhuis:

“Door deze opleiding ervaar ik meer verdieping in mijn werk”

Leoni Schuurhuis was een van de vijftien deelnemers aan de eerste cursus ‘Bruggenbouwer in cultuur’ aan Hogeschool Windesheim in Zwolle. In januari haalde ze haar diploma. Ze ging meteen aan de slag als cultuurmakelaar bij de gemeente Twenterand, al is ze nu weer terug bij haar oude liefde: theatermarketing. “Samen met het sociaal domein organiseren we bijvoorbeeld voorstellingen voor kwetsbare doelgroepen. In mijn werk gebruik ik dagelijks wat ik heb geleerd tijdens de opleiding.”

Schuurhuis studeerde communicatie, liep haar afstudeerstage bij de Zwolse theaters en werkte sindsdien tien jaar als marketeer bij verschillende theaters. Inmiddels werkt ze alweer vijf jaar bij Het Punt in Vroomshoop. “Met heel veel plezier. Maar ik merkte de laatste jaren dat ik mijn werk wat op de automatische piloot begon te doen. Mijn dochter was drie en zij zat in de fase dat ze altijd en overal ‘waarom’ vroeg. Toen dacht ik: *Waarom doe ik eigenlijk wat ik doe?* Ik realiseerde me dat ik verdieping in mijn werk miste. Ik deed al jaren min of meer hetzelfde.”

Samenwerking zoeken

Vanuit haar werk had Schuurhuis contact met Eléon de Haas. Hij werkt als cultuurmakelaar in de gemeente Twenterand, waar Vroomshoop onder valt. Hij vertelde over de opleiding ‘Bruggenbouwer in cultuur’. “Dat was precies wat ik zocht”, zegt Schuurhuis. Ze wilde meer leren over het gemeentelijk cultuurbeleid, financiering

en verbinding met andere domeinen en meldde zich aan voor de eerste lichting.

Meteen na afronding ging ze aan de slag als cultuurcoach in Twenterand, naast haar baan bij Het Punt. Ze werd de opvolger van De Haas. “Dat was niet gepland, maar kwam op mijn pad. Het is een prachtige en belangrijke functie, maar het bleek te veel om te combineren met mijn baan bij het theater en mijn gezin. Daarom ben ik onlangs gestopt.”

De opleiding was echter niet voor niets. Als marketeer bij Het Punt gebruikt Schuurhuis de lessen nog dagelijks. Vooral de lijntjes met andere partijen in het sociaal domein en de gemeente zijn veel korter dan vroeger. “Ik zoek echt de samenwerking op. Dat biedt enorm veel kansen.” Zo werkt ze momenteel aan een project met de Voedselbank om klanten van de Voedselbank de mogelijkheid te geven om gratis een voorstelling te bezoeken. “Daar

heeft de gemeente een potje voor, maar mensen moeten zelf een aanvraag doen. Dat is omslachtig. En voor veel mensen is een theaterbezoek ook niet de eerste prioriteit natuurlijk. Terwijl deelname aan culturele activiteiten juist heel belangrijk kan zijn.”

Bewust van urgentie

Daarom willen Schuurhuis en de Voedselbank samen met de gemeente kijken of de financiering anders geregeld kan worden, zodat de mensen er zelf geen omkijken naar hebben. “Op die manier kunnen we een bezoek aan het theater veel laagdrempeliger maken, zodat de mensen er ook echt gebruik van kunnen maken.”

Om diezelfde reden zijn gratis kindervoorstellingen gerealiseerd. Daarvoor heeft Het Punt samengewerkt met de bibliotheek en welzijnsorganisatie ZorgSaam Twenterand. En met de Zonnebloem en stichting Vier het leven heeft ze de voorstelling *De Gouden Herinnering* gerealiseerd, speciaal voor eenzame ouderen. “Door het volgen van de opleiding ben ik mij nog bewuster van de urgentie van het samenwerken met deze partijen voor kwetsbare groepen.”

Dat is niet alleen mooi om te doen, maar samenwerking met het sociaal domein biedt ook veel kansen. Niet in de laatste plaats financieel. “Veel gemeenten hebben financiering om kunst en cultuur beschikbaar te maken voor kwetsbare doelgroepen. Het is zonde om die onbenut te laten. Maar je weg in subsidie land vinden, is best lastig. Tijdens de opleiding hebben we daar veel over geleerd. Welke mogelijkheden zijn er, hoe vraag je subsidie aan en hoe werkt het eigenlijk bij de provincie en gemeente?” Door samen te werken met partijen in het sociaal domein en de zorg lukt het beter om zowel de financiering rond te krijgen als de doelgroepen te bereiken en naar het theater te trekken. “Door de kennis en het netwerk uit de opleiding is dit makkelijker te realiseren, omdat de lijnen korter zijn”, zegt Schuurhuis.

“Blij met de kans”

Hoewel ze dus niet meer officieel werkzaam is als cultuurcoach, lijkt haar werk bij het theater wel steeds meer op dat van een cultuurcoach. Ze zoekt immers de verbinding met andere partijen om steeds meer (kwetsbare) doelgroepen in aanraking te brengen met het theater. “Ik ben nog steeds enorm enthousiast over de opleiding en heel blij dat ik de kans heb gehad om die te volgen, mede dankzij de subsidie Werktuig PPO.”

Schuurhuis raadt anderen die werkzaam zijn in de cultuursector en op zoek zijn naar meer verdieping dan ook aan om zich in te schrijven. “Ook als je niet als cultuurcoach werkt of gaat werken. De opleiding geeft iedereen in de kunst- en cultuursector enorm veel kennis en handvatten.” ■

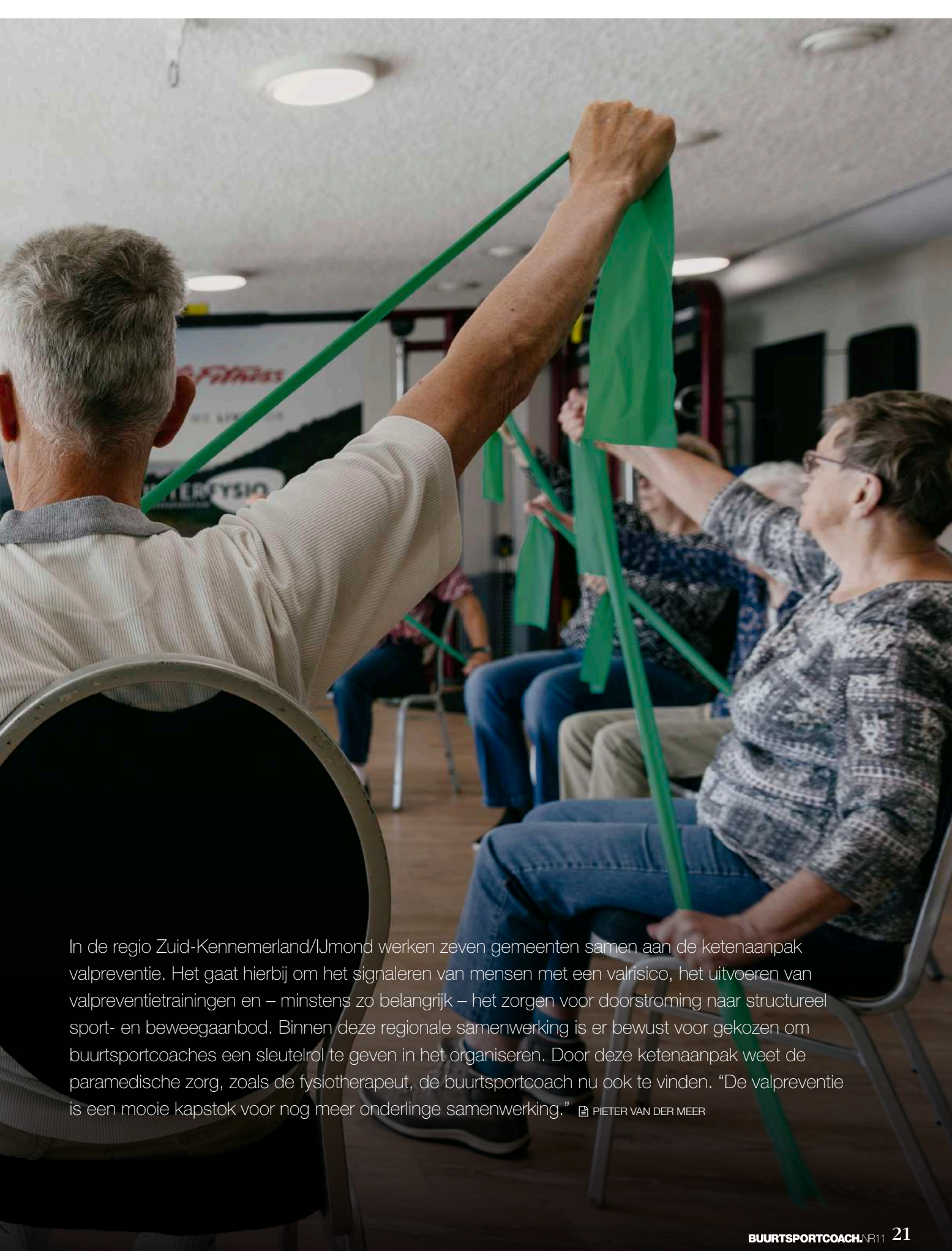
“Je weg in subsidie land vinden, is best lastig. Tijdens de opleiding hebben we daar veel over geleerd”

Leoni Schuurhuis (Het Punt Vroomshoop)

Valpreventie als kapstok voor meer samenwerking in de regio

“Niet moeten, maar willen samen- werken”

In de regio Zuid-Kennemerland/IJmond werken zeven gemeenten samen aan de ketenaanpak valpreventie. Het gaat hierbij om het signaleren van mensen met een valrisico, het uitvoeren van valpreventietrainingen en – minstens zo belangrijk – het zorgen voor doorstroming naar structureel sport- en beweegaanbod. Binnen deze regionale samenwerking is er bewust voor gekozen om buurtsportcoaches een sleutelrol te geven in het organiseren. Door deze ketenaanpak weet de paramedische zorg, zoals de fysiotherapeut, de buurtsportcoach nu ook te vinden. “De valpreventie is een mooie kapstok voor nog meer onderlinge samenwerking.”

PIETER VAN DER MEER

“We willen echt dat die mensen na de interventie ergens een plek vinden om iets te gaan doen. Dat mag sport zijn, dat mag bewegen zijn, maar dat mag ook een kookgroep zijn”

Tim Joon (SportSupport Kennemerland)

De regio Zuid-Kennemerland/IJmond bestaat uit de zeven Noord-Hollandse gemeenten Beverwijk, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Heemskerk, Velsen en Zandvoort. De al bestaande samenwerking vanuit het regionaal Integraal Zorgakkoord (IZA) is met de ketenaanpak valpreventie verder geïntensiveerd. Daarbij werken de gemeenten samen met de drie sportserviceorganisaties die actief zijn in de regio: Team Sportservice, Sport Support Kennemerland en Beverwijk Fit & Actief. Maartje Kuijpers werd door de gemeenten aangesteld als projectleider om de ketenaanpak op te zetten en in goede banen te leiden. Tim Joon, manager Sport en Bewegen bij SportSupport Kennemerland, is ook vanaf het begin bij de nieuwe samenwerking betrokken.

In de eerste verkennende gesprekken werden alle betrokken partijen bij elkaar gezet: gemeenten, welzijnsorganisaties, buurtsportcoaches en de paramedische zorg. “We zijn toen eerst gaan kijken naar de vraag: ‘Als we de valpreventie goed willen neerzetten, hoe zou een blauwdruk er dan uitzien, waarbij je voor alle partijen belangrijke doelen stelt?’ We zagen toen al dat het vinden van mensen met een valrisico een prioriteit moet zijn. Maar we zaten ook met de vraag welke partner het uiteindelijke doorverwijzen naar het regulier sport- en beweegaanbod op zich moest nemen.” Alle betrokkenen waren het er snel over eens dat daar een rol voor de buurtsportcoach was weggelegd. “We wil-

len sowieso graag dat de buurtsportcoach een soort spin in het web is, maar op dit punt vonden we ook echt dat de buurtsportcoach in het midden moet staan.”

Opsporen, toeleiden en uitstroom

Om de ketenaanpak in de gehele regio goed uit te rollen, moeten de taken en rollen van de buurtsportcoach rond valpreventie in alle gemeenten hetzelfde zijn, stelt Joon. “In grove lijnen moeten ze opsporen, dus ze moeten de mensen vinden die gaan deelnemen aan valpreventie. Ze moeten toeleiden, dus zorgen dat die mensen die zijn gevonden ook daadwerkelijk terechtkomen bij een interventie. En als derde moeten zij ook weer zorgdragen voor de uitstroom naar structureel aanbod. We willen echt dat die mensen na de interventie ergens een plek vinden om iets te gaan doen. Dat mag sport zijn, dat mag bewegen zijn, maar dat mag ook een kookgroep zijn.”

Kuijpers legt uit dat er heel bewust voor gekozen is om de buurtsportcoach die driedelige rol te geven. “Die buurtsportcoach is natuurlijk veel meer een spin in het web naar het sociaal domein toe. Zij zijn eigenlijk veel meer in contact met de leefomgeving rondom een inwoner. Ze hebben in de wijk veel meer contacten en weten ook wat daar speelt en wat er te doen is.” Voor een paramedicus is dat lastiger en ook minder van belang, licht ze toe. “Het is wel van belang om mensen zo snel mogelijk uit het medische circuit

in het sociaal domein te krijgen, zodat ze daarna in hun eigen buurt met ‘eigen mensen’ in beweging kunnen komen. Dat is het allerbeste. Wij vonden die buurtsportcoach de ideale persoon om daar de brug voor te slaan.”

Mensen bereiken

Bij de opsporing van mensen wordt in de regio Zuid-Kennemerland/IJmond gewerkt met drie classificaties, waarbij de eerste groep al in de zorg zit, onder andere bij fysiotherapeuten. Joon: “Op die groep hebben wij ons het eerste jaar ook gericht, want wij zijn in eerste instantie druk geweest om genoeg uitvoerders te vinden voor de valpreventie.” Soms kunnen buurtsportcoaches die trainingen doen als ze bijvoorbeeld al een balanscursus geven, maar voor een groot deel moet de valpreventie door paramedische zorgprofessionals worden uitgevoerd.

De valpreventiecursussen werden in het begin meestal voor de helft gevuld met mensen die al bekend waren bij het zorgdomein. Om de mensen te bereiken die minder goed in beeld zijn, werden allerlei middelen ingezet. “We schoten in het begin echt met hagel, maar inmiddels zijn we per wijk heel gericht aan het opsporen. Daarbij zagen we dat het in sommige wijken hielp om social media in te zetten. Bij andere wijken helpt het ontzettend om op bestaande inlooppmomenten van ouderen langs te gaan, dus bijvoorbeeld bij wijkcentra of bij verzorgingsgroepen. Daaruit zijn veel deelnemers gekomen.”

“We willen graag dat de
buurtsportcoach een soort spin in
het web is en in het midden van
de ketenaanpak staat”

Maartje Kuijpers (Ketenaanpak regio Zuid-Kennemerland/IJmond)

“Ik denk dat deze ketenaanpak op het juiste moment is gekomen. Het had eerder gemogen, maar het had zeker niet later moeten zijn”

Nicole Cremers (Paramedisch Platform Zuid-Kennemerland)

In samenwerking met de gemeenten zijn ook gerichte brieven verstuurd in wijken om mensen van een bepaalde leeftijd te bereiken. “Daarmee worden ze uitgenodigd om deel te nemen aan een valpreventiemeting. Of eigenlijk is het meer een fittest. We proberen het namelijk breder te trekken dan valpreventie. Het gaat echt over leefstijl. Daar willen we mensen ook voorlichting over geven.”

“Mensen die ouder worden, zijn bezig met zo lang mogelijk fit blijven. Dan slaat ‘Ik sta sterk’ veel meer aan”

Maartje Kuijpers (Ketenaanpak regio Zuid-Kennemerland/IJmond)

‘Ik sta sterk’

Dat past ook in de visie van de regio, waarbij bewust is gekozen om de uitgangspunten van Positieve Gezondheid leidend te maken in alle activiteiten. Dat is al terug te zien in de naam van de aanpak, legt Kuijpers uit. “We noemen het ‘Ik sta sterk’ in plaats van valpreventie. Dat komt overeen met de taal van de doelgroep die we willen bereiken. Zij zeggen ook: ‘Ik wil gezond en fit ouder worden’ in plaats van ‘Ik wil voorkomen dat ik val als ik ouder word’. Mensen die ouder worden, zijn bezig met zo lang mogelijk fit blijven. Dan slaat ‘Ik sta sterk’ veel meer aan. Daarom willen we het veel breder trekken. En dan kom je ook veel meer uit op die primaire preventie, want valpreventie is natuurlijk in feite secundaire preventie: iemand heeft al min of meer een probleem en dan gaan we er nog wat mee doen. Maar je wilt eigenlijk voorkomen dat ze op dat punt komen.”

Door de ketenaanpak in te steken op gezond en fit ouder worden, hoopt Kuijpers dat mensen minder overtuigd hoeven worden om deel te nemen. “Je wilt dat mensen uit zichzelf geïnteresseerd zijn om gewoon aan te haken. Dan heb je ook de regie in handen: jij hebt de keuze gemaakt om mee te doen.”

Ook de valpreventietraining wordt breder ingestoken. Aan de bestaande interventie van VeiligheidNL wordt in de regio van alles toegevoegd. Dat begint al bij de eerste informatieavond, want daar vertelt de buurtsportcoach alvast wat er zoal in de wijk gebeurt aan activiteiten. Tijdens de valpreventie cursus worden vervolgens ook nog drie bijeenkomsten georganiseerd waar andere professionals extra informatie geven op basis van vragen uit de groep. “Als een professional merkt dat in de groep veel vragen zijn over zichtproblemen, dan kan een opticien worden uitgenodigd. Of een apotheker komt vertellen over goed medicijngebruik”, vertelt Joon.

Willen samenwerken

Na de training zorgt de professional nog voor een aantal terugkommomenten, na drie maanden en na negen maanden. “Dan bespreken we wat mensen zijn gaan doen en waar ze nog tegenaan lopen. Op die manier houd je de mensen een beetje bij elkaar”, zegt Joon. Het terughalen van de groep is ook belangrijk om nog eens te wijzen op de mogelijkheden binnen het reguliere sportaanbod om aan fitheid en gezondheid te werken.

Het is binnen de ketenaanpak nadrukkelijk niet de bedoeling dat de buurtsportcoaches allerlei sportgroepjes gaan opzetten, vervolgt Joon. “Wij zoeken de samenwerking met personal trainers, met sportscholen en met bestaande ouderenprojecten. We verwijzen ook door naar verenigingen waar onze verenigingsadviseur al komt, waar vervolgens nieuw aanbod wordt gecreëerd. Zo gaan we onder andere met het Ouderenfonds Golden Sports opstarten. Op die manier helpen we ook de aanbieder met het opzetten van het aanbod. Dat is voor ons het ideale doel.”

Onderzoek ketenaanpak Valpreventie

Het Mulier Instituut onderzocht de ketenaanpak valpreventie en heeft daarbij specifiek gekeken naar de doorstroom van valpreventieve beweeginterventies naar structureel sport- en beweegaanbod voor ouderen. Hiervoor zijn aanbieders van valpreventieve beweeginterventies, aanbieders van sport- en beweegaanbod voor ouderen én deelnemers zelf bevestigd.

De buurtsportcoach blijkt in verschillende fasen van deze ketenaanpak een belangrijke schakel. Zij kunnen zelf valpreventieve beweeginterventies aanbieden, maar ook de verbinding leggen tussen deelnemers en andere sport- en beweegmogelijkheden in de buurt. In sommige gevallen verzorgen buurtsportcoaches zelf het sport- en beweegaanbod waarnaar de aanbieders van valpreventie de deelnemers doorverwijzen.

Aanbieders van valpreventieve beweeginterventies hebben behoefte aan een overzicht van passend aanbod voor ouderen. Toch blijkt een overzicht alleen niet voldoende: ouderen hebben vaak extra begeleiding en ondersteuning nodig om de stap naar blijvend bewegen ook echt te zetten. Juist hier komt de buurtsportcoach of beweegmakelaar in beeld. Zij kunnen deelnemers een-op-een of in een groep begeleiden, waardoor de stap naar structureel sport- en beweegaanbod kleiner wordt. Bijna de helft van de bevroegde aanbieders van sport- en beweegaanbod voor ouderen (zoals Golden Sports, GALM, OldStars, Vitality Clubs en Meer Bewegen voor Ouderen) werkt al samen met een buurtsportcoach om deelnemers te werven.

Uit eerder onderzoek van het Mulier Instituut blijkt bovendien dat buurtsportcoaches ook een rol spelen bij de toeleiding naar valpreventieve beweeginterventies.

De buurtsportcoach heeft dus een belangrijke rol in de ketenaanpak valpreventie, zowel in de instroom naar valpreventieve beweeginterventies als in de doorstroom naar en het aanbod van structureel sport- en beweeggedrag.

Het gehele onderzoek naar de ketenaanpak valpreventie van het Mulier Instituut vind je hier.

“In het begin schoten we echt met hagel, maar inmiddels zijn we per wijk heel gericht aan het opsporen”

Tim Joon (SportSupport Kennemerland)

Het succes van de ketenaanpak zit volgens Kuijpens in de mensen die ook echt willen samenwerken. En daar ziet zij in de hele regio Zuid-Kennemerland/IJmond op alle lagen genoeg voorbeelden van. “Door het IZA komen beleidsmedewerkers van verschillende gemeenten al zo veel bijeen, dat ze elkaar inmiddels door en door kennen. Daar maak ik mij geen zorgen over.” Van het overleg tussen de buurtsportcoaches wordt ze nog enthousiaster. “Eén keer in de twee weken hebben alle buurtsportcoaches met elkaar een meeting, waar dan ook paramedici bij zitten en ik vanuit de gemeenten. Ik vind het echt heel leuk om te zien hoe goed zij met elkaar samenwerken en ervaringen met elkaar uitwisselen. Dat zorgt gewoon voor heel veel verbinding. Die weten elkaar goed te vinden,

terwijl het drie verschillende partijen zijn in onze regio. Ik kan daar altijd erg vrolijk van worden, dat het al zo goed loopt in de korte tijd dat het nog maar staat.”

Elkaar aanvullen

Bij dat overleg schuift Nicole Cremers aan vanuit het Paramedisch Platform Zuid-Kennemerland, waarvan zij bestuurslid is. Zij is zelf fysiotherapeut, maar vertegenwoordigt vanuit die koepel bijvoorbeeld ook logopedisten, oefentherapeuten, diëtisten en ergotherapeuten. In de opsporing zien deze zorgprofessionals eerder de mensen met een hoog valrisico. Bij consulten wordt het vragen naar leefstijl en beweging al vanzelf meegepakt, zegt Cremers. “Een fysio- of ergotherapeut komt vaak aan huis bij ouderen. Dan is

de vraag ook: 'Hoe ziet uw dagindeling eruit?' Mensen zeggen het zelf dan wel: 'Ik zou wel boodschappen willen doen, maar dat lukt niet meer.' " Dat is een signaal dat een patiënt mogelijk in aanmerking komt voor een valpreventie cursus. Bij die opsporing is de samenwerking tussen bijvoorbeeld fysio's en diëtisten ook al belangrijk, aldus Cremers: "Want zij zien ook allerlei mensen met verschillende ziektebeelden, waarbij primair wordt gekeken naar de voeding. Het mooie is dat een mens meer nodig heeft dan alleen voeding of beweging. Daarom vullen we elkaar goed aan. Maar dan moet je wel weten wat de ander doet en kan."

Dat geldt wat haar betreft zeker als het om samenwerking buiten de paramedische zorg gaat. "In de zorg hebben we het allemaal druk, dus waarom zouden we ook nog met buurtsportcoaches gaan samenwerken? Het kan een heel mooie meerwaarde zijn, omdat je samen aan iets kunt werken, waardoor je ook een dubbele impact kunt hebben of sprake is van een dubbele tijdsbesteding. Je ziet dat we elkaar steeds meer opzoeken en dat maakt het werk nóg leuker. Als fysio kunnen we hameren op meer bewegen, maar als mensen zeggen 'Ik vind niks leuk', dan houdt het op. Een buurtsportcoach naar wie we kunnen doorverwijzen, kan veel beter uitleggen wat er in de buurt te doen is. Eigenlijk was de eerste doelstelling van de ketenaanpak valpreventie: elkaar in beeld krijgen. Wie zijn er allemaal en wie kunnen we laten aanhaken? Het vormen van een netwerk zie ik als de grootste opbrengst van de ketenaanpak."

Vliegwielen

Cremers denkt dat er vanuit dat netwerk nog veel meer kansen liggen. "De valpre-

ventie is een mooie kapstok, daar kunnen we mooi mee beginnen. Vandaaruit kennen we elkaar en zullen we zien dat we voor veel patiënten deze zelfde kapstok ook kunnen gebruiken. Nu ken ik de buurtsportcoach, heb ik er tijd voor gekregen en mogelijkheden voor gecreëerd. Dan weet je wat de ander doet en dan ga je zien dat je elkaar veel vaker kunt versterken."

Voorheen werd de noodzaak van de samenwerking tussen verschillende domeinen beperkt gezien, merkt de fysiotherapeute. "Dan blijf je toch op je eigen stukje zitten. Er moest een noodzaak gecreëerd worden, dat wordt dan een vliegwielen. Dan ga je elkaar steeds vaker treffen. Daarvoor was het zo dat een fysio het zelf leuk moest vinden om anderen op te zoeken. Nu zie je dat het breed gedragen is. Als je ziet wat er allemaal aan zorgvragen op ons afkomt, dan zullen we echt nog meer moeten gaan verwijzen richting sociaal domein. Hoe fijn is het dat dat niet moeten maar willen wordt! Vanuit vertrouwen de meerwaarde zien. Ik denk dat deze ketenaanpak op het juiste moment is gekomen. Het had eerder gemogen, maar het had zeker niet later moeten zijn."

Met de voortgaande vergrijzing verwacht Cremers dat meer mensen om hulp bij bewegen gaan vragen. "Mensen houden het pas vol, als ze het leuk vinden of als ze ergens goed in zijn. Je moet daarom breed willen aanbieden. De buurtsportcoach is wat mij betreft de uitgelezen persoon om daar een belangrijke taak in te vervullen. Als je ziet waar de ander goed in is en hem daarvoor erkent, dan komt de samenwerking vanzelf." ■

LAB: training valpreventie

Leerlijn sport- en beweegleider
senioren + module Valpreventie

Uit onderzoek blijkt dat het aantal senioren de komende jaren fors zal stijgen. Het huidige beleid is gericht op zelfredzaamheid en preventie: ouderen zo lang mogelijk zelfstandig thuis laten wonen, in hun eigen vertrouwde omgeving. Om deze zelfstandigheid te behouden is het essentieel dat ouderen zo gezond en vitaal mogelijk ouder worden. Bewegen is daarin cruciaal. Daarnaast is bewegen goed voor het zelfvertrouwen en de sociale contacten; onontbeerlijk voor een goede kwaliteit van leven. Deze gecertificeerde leerlijn van de Landelijke Academie Buurtsportcoaches bestaat uit verschillende modules: naast de theorie zijn er uitstrooprofielen fitte senior, kwetsbare senior, coördinator en valpreventie In Balans.

Tijdsinvestering:

- Theorie (tijdsinvestering via zelfstudie ongeveer 20 uur);
- Fitte senior: 8 bijeenkomsten van 3,5 uur + 10 stagelessen en 1 examenles;
- Kwetsbare senior: 8 bijeenkomsten van 3,5 uur + stagelessen en 1 examenles;
- Coördinator;
- Valpreventie In Balans: een e-learning + 2 dagen van 8 uur en zelfstudie ongeveer 20 uur.

Lees hier meer over de opleiding.

Benieuwd naar de ervaringen van onder andere begeleiders/professionals, docenten én de senioren zelf? Bekijk dan dit filmpje.

"We proberen het breder te trekken dan valpreventie. Het gaat echt over leefstijl"

Tim Joon (SportSupport Kennemerland)

De buurtsportcoach als spil in gezond bewegen

Bewegen is een van de krachtigste 'medicijnen' die we kennen. Het verlaagt de kans op hart- en vaatziekten, diabetes type 2 en depressie, het versterkt spieren en botten, verbetert de balans en vergroot de kwaliteit van leven. Voor ouderen is goed bewegen essentieel om vallen te voorkomen en langer zelfstandig te blijven. Voor jongeren draagt het bij aan weerbaarheid, zelfvertrouwen en sociale ontwikkeling. Zelfs voor mensen met chronische aandoeningen is bewegen vaak een bewezen vorm van therapie. Toch lukt het in de praktijk nog steeds veel mensen niet om voldoende en effectief te bewegen. Uit onderzoek in de zomer bleek dat wij Nederlanders steeds meer zitten: gemiddeld 8,8 uur per dag, het meest van Europa. Hier ligt een grote kans en noodzaak voor een goede ketenaanpak.

Een ketenaanpak betekent dat wij bewegen niet zien als een op zichzelf staande activiteit, maar als onderdeel van een samenhangend netwerk. Een uitgangspunt is dat de meeste mensen niet geleerd hebben gezond te bewegen en dat er bewustwording, stimulering en ondersteuning nodig is vanuit de wijk. Niet alleen sportclubs en fitnesscentra, maar ook huisartsen, trainers, leerkrachten, fysiotherapeuten, leefstijlcoaches, wijkteams en scholen hebben hierin een rol. De vraag is dan: Wie verbindt deze schakels? Wie zorgt ervoor dat initiatieven elkaar versterken in plaats van langs elkaar heen werken?

Spil in gezond bewegen

Daar komt de buurtsportcoach in beeld. De buurtsportcoach kan door zijn of haar unieke positie dé spil zijn in het verbinden van domeinen. Traditioneel wordt de rol vaak gezien binnen het sport- en beweegdomein, maar in de praktijk ligt er een veel bredere opdracht. Denk aan programma's na revalidatie, waarin de stap van medische zorg naar zelfstandig bewegen cruciaal is. Of aan valpreventie bij ouderen, waar samenwerking met fysiotherapeuten, thuiszorg en wel-

zijnsorganisaties onmisbaar is. En vergeet preventie niet voor iedereen en vooral voor de jeugd in de wijk: hoe eerder mensen in beweging komen, hoe kleiner de kans dat ze überhaupt bij een specialist belanden.

Inspireren, informeren en verbinden

De kracht van de buurtsportcoach zit in twee richtingen. Allereerst naar de doelgroep: mensen enthousiasmeren, de weg wijzen naar passend aanbod en hen helpen drempels te overwinnen. Maar minstens zo belangrijk is de tweede richting: naar de professionals. De buurtsportcoach kan beweeg- en leefstijlprofessionals inspireren, informeren en verbinden, zodat er geen eilandjes ontstaan, maar een vloeiende keten waarin iedereen zijn rol kent én pakt.

Gemeenten hebben vanuit hun gezondheidsbeleid de mogelijkheid om campagnes te ontwikkelen en de urgentie van bewegen breed uit te zetten. Denk bijvoorbeeld aan een 10.000 stappen-campagne, een sarcopenie- of 'sterke spieren'-campagne. Maar ook op andere leefstijlvakken zou de gemeente bewustwordingscampagnes kunnen opzetten, die uitgedragen worden door de buurtsportcoaches en professionals. Want een campagne alleen bereikt weinig, als er geen lokaal netwerk is dat het concreet maakt. Dáár komt de buurtsportcoach weer in actie: om de boodschap te vertalen naar de wijk, naar de sportaanbieder op de hoek, naar de fysiotherapeut die doorverwijst, naar de leefstijlcoach die mensen begeleidt in gedragsverandering.

Samenwerken met ondernemende sportaanbieders

Een belangrijk aandachtspunt is de samenwerking met ondernemende sportaanbieders. Sportclubs, zoals fitnesscentra, beweegcentra, dansscholen en zwembaden, zijn vaak bereid en in staat

om programma's aan te bieden voor specifieke doelgroepen, van jongeren tot ouderen met gezondheidsrisico's. Maar om die samenwerking optimaal te benutten, moet er vertrouwen en uitwisseling zijn. De buurtsportcoach kan hier als verbinder optreden, de campagnes en het aanbod zichtbaar maken, vragen en behoeften doorgeven en sportaanbieders ondersteunen bij het uitzetten van de campagnes die aansluiten bij regionale en landelijke gezondheidsdoelen.

Iedereen wint!

Zo ontstaat een keten waarin iedereen wint: de burger die bewuster wordt gemaakt, passende beweegmogelijkheden krijgt en uitgenodigd wordt; de professional die zijn expertise kan inzetten en gebruik kan maken van de voorbereide campagnes; de gemeente die haar gezondheidsdoelen ziet terugkomen in de praktijk; en de samenleving die profiteert van meer vitaliteit in de regio.

Bewegen is te belangrijk om aan het toeval over te laten. De buurtsportcoach kan hierin de aanjager zijn, mits goed ondersteund door beleid, samenwerking en erkenning van zijn of haar centrale rol. Het is tijd dat we die keten sterker maken. Niet alleen voor de sporter, maar voor iedereen die gezonder, veiliger en vitaler wil leven.

John van Heel
Platform Weert in beweging
www.weertinbeweging.nl
www.johnvanheel.nl

Doortrappen: veiliger fietsen tot je honderdste!

Groot netwerk van ketenpartners is basis van succes

Het programma Doortrappen bestaat pas sinds 2018, maar al meer dan tachtig procent van de gemeenten heeft inmiddels een Doortrappen-aanbod. Waar het voor staat? Oudere fietsers zo lang mogelijk op een veilige en plezierige manier op de fiets houden. Oftewel: 'Veiliger fietsen tot je 100e'. De basis van het succes is dat er gebouwd is aan een sterke keten. Met daarin de buurtsportcoach als dé lokale spil. LEON JANSSEN LOK

Dat Doortrappen zo goed aanslaat, is niet zo gek als je bedenkt dat jaarlijks een groot aantal 55-plussers betrokken is bij fietsongevallen. Volgens VeiligheidNL moesten in 2024 74.300 fietsslachtoffers de spoedeisende hulp bezoeken. 55-plussers vormden met veertig procent de grootste groep van die fietsslachtoffers. Driekwart van hen kreeg te maken met ernstig letsel, een stijging van 24 procent ten opzichte van 2015. Logisch dus dat gemeenten er veel aan is gelegen om ervoor te zorgen dat mensen veilig kunnen blijven fietsen.

Doortrappen in Vijfheerenlanden

Dat gebeurt ook in de Utrechtse gemeente Vijfheerenlanden, waar Britt Holtz-Hendrikse vanuit Team Sportservice werkzaam is. "Ik ben buurtsportcoach en projectcoördinator en houd me bezig

met het vitaal houden van volwassenen en senioren. Valpreventie, fitheidstesten, OldStars en dus ook Doortrappen. We hebben een mooi netwerk opgebouwd en ook de naamsbekendheid staat redelijk op de rit. Elk voorjaar geef ik de fietsvalpreventie cursus Stevig op de Pedalen. Dat is echt een bewustwordingsinterventie. Ik ben dan in gesprek met de mensen, doe fietsfitoefeningen en rijd een parcours met ze. In het najaar organiseer ik jaarlijks een Driewielersontdekkingdag. Mensen hebben daar de gelegenheid om verschillende driewielers uit te proberen en een proefrit te maken. Daar komen wel zo'n vijftig mensen op af, uit alle hoeken van Nederland. In juni, op Wereldfietsdag, organiseren we een fietspuzzeltocht voor jong en oud. En in december gaan we voor het eerst een lichtjesparcours doen."

Aansluiting bij bestaande activiteiten

Holtz-Hendrikse zet vol in op bereik, zowel wat deelnemers betreft als waar het gaat om partnerorganisaties, maar dat gaat helaas niet altijd vanzelf. Ze organiseert haar activiteiten vooral in de grootste kernen Vianen en Leerdam. “De gedachtegang van Doortrappen is dat je zo veel mogelijk aansluit bij bestaande activiteiten, maar dat is hier lastig, al helemaal in de kleinere dorpjes. Ik merk toch steeds weer dat voor deze doelgroep de lokale krant een belangrijke informatiebron is. Het is dus belangrijk dat we onze informatie en berichtgeving op die manier verspreiden. Maar hierin zijn we soms ook afhankelijk van of de redactie het artikel plaatst. Uiteraard heb ik goede contacten met zorgprofessionals, zoals fysio- en ergotherapeuten en welzijnsorganisaties. Dat geldt ook voor de lokale fietsenzaken. Die wil ik er altijd graag bij betrekken, maar zij hebben het echt enorm druk en kunnen niet altijd personeel vrijspelen. Soms vragen ze een vergoeding, maar dan bied ik ze liever de mogelijkheid om ter plekke fietshelmen of -spiegeltes te verkopen.”

Ruimte voor groei

Het is dus niet altijd gemakkelijk, maar toch klaagt ze niet: “Als er maar een handjevol mensen meedoet, wordt het natuurlijk wel een dure grap. Vanaf vijf deelnemers gaat de interventie gewoon door, maar meestal zijn het er tussen de tien en twintig en dat is een heel mooi aantal. Dan kan

ik kwaliteit bieden, persoonlijke aandacht geven en de tijd nemen als er vragen zijn. Want veel mensen willen graag hun levensverhaal en ervaringen aan je kwijt en daar is dan ruimte voor.”

Ondanks dat ze tevreden is, ziet ze ruimte voor groei: “Het zou mooi zijn als ik wat vaker bij bestaande evenementen en activiteiten zou kunnen aansluiten. ‘Goodies’ als Doortrappen-zadelhoesjes doen het goed, dat zouden we nog kunnen uitbouwen. En ik zie ook wel wat in meer Doortrappen-fietsroutes, zodat mensen zelf veilige routes kunnen fietsen en bijvoorbeeld bij een petanquevereniging een tussenstop kunnen maken. Dat lijkt me een mooie kruisbestuiving!”

Provincie Utrecht

En passant geeft Holtz-Hendrikse aan dat ze erg enthousiast is over de rol die de provincie Utrecht speelt in Doortrappen. Het is een van de kenmerken van de infrastructuur en de ketenaanpak van Doortrappen: alle provincies zijn pleitbezorger van Doortrappen, hoewel de aanpak en ondersteuningsmogelijkheden per provincie verschillen. Wel heeft vrijwel elke provincie een eigen kwartiermaker.

In Utrecht is dat Chantal Kronenburg, die er werkt als coördinerend beleidsmedewerker Verkeersveilig Gedrag. “Op dit moment zijn twintig van de 26 gemeenten in de provincie actief met Doortrappen”, zegt ze. “Hun aanpak verschilt niet heel erg, we

hebben een provinciale menukaart [zie afbeelding, red.] waar ze theoretische en praktische activiteiten uit kunnen pikken die lokaal het best passen. Wel moeten ze allemaal aan drie voorwaarden voldoen. In de eerste plaats moet elke gemeente een eigen coördinator hebben. In veel gevallen is dat een buurtsportcoach. Een perfecte professional voor Doortrappen, want die heeft natuurlijk het lokale netwerk. Daarnaast moet iedereen de Doortrappen Radar invullen, een document met een overzicht van alle plaatselijke organisaties en personen die een rol kunnen spelen in Doortrappen. En als derde moet er verplicht een samenwerkingsovereenkomst worden afgesloten om te borgen dat er voldoende draagvlak is. Als aan die voorwaarden is voldaan, maken we gezamenlijk een plan van aanpak.”

“De buurtsportcoach is de perfecte professional voor Doortrappen, want die heeft natuurlijk het lokale netwerk”

Chantal Kronenburg (Provincie Utrecht)

Volgens VeiligheidNL moesten in 2024 74.300 fietsslachtoffers de spoedeisende hulp bezoeken. Veertig procent daarvan was 55-plusser

Uitvoering door Fietzersbond

Kronenburg vertelt dat de provincie Doortrappen aanvliegt vanuit mobiliteit. "Enerzijds zijn we gericht op fietsstimulering, anderzijds op het verkeersveiligheidsaspect. We willen dat senioren zo lang mogelijk blijven fietsen, maar we willen ook dat het veilig is. Binnen gemeenten zien we trouwens dat we meestal via verkeersveiligheid binnenkomen, maar dat sport of gezondheidsbeleid vervolgens de *lead* pakt. Vanuit de provincie bieden we ondersteuning op zowel financieel als inhoudelijk gebied."

De Utrechtse gemeenten worden op deze manier ontzorgd. "Wij bieden de menukaart met interventies aan, betalen de docenten en leveren communicatiematerialen. De Fietzersbond helpt de gemeenten

bij het opstellen van een plan van aanpak en de uitvoering daarvan. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de werving van deelnemers en het regelen van faciliteiten ter plekke. Deze verdeling werkt heel goed. Samen zorgen we voor continuïteit, zodat senioren gedurende het jaar aan meerdere activiteiten kunnen deelnemen. Beleidsmatig is het een belangrijk onderwerp binnen de provincie. Daarom doen we ook steeds meer aan monitoring en evaluatie, waarbij we echt proberen te achterhalen wat Doortrappen doet met het gedrag van mensen."

Stevig op de Pedalen

Een van de theoretische interventies op de menukaart van Utrecht is Stevig op de Pedalen, een training die zoals gezegd ook Britt Holtz-Hendrikse toepast in haar

“Ik zie wel wat in meer Doortrappen-fietsroutes, waarbij mensen bijvoorbeeld bij een petanquevereniging een tussenstop kunnen maken. Dat lijkt me een mooie kruisbestuiving!”

Britt Holtz-Hendrikse (Team Sportservice Vijfheerenlanden)

gemeente. Stevig op de Pedalen is ontwikkeld door Marjolein Kuijt, die de training zelf geeft én vooral lokale uitvoerders opleidt in de train-de-trainer-trajecten. Kuijt is van oorsprong fysiotherapeute, maar focust al een jaar of tien helemaal op valpreventie. Ze is onder andere hoofddocent bij VeiligheidNL en geeft les aan huisartsen in opleiding. “Ik kwam in aanraking met Doortrappen, doordat een coördinator van een groot valpreventieproject vroeg of ik ook niet een training kon maken

met betrekking tot fietsveiligheid, omdat er ook veel vragen kwamen vanuit zowel professionals als vanuit de doelgroep. Dat sloeg aan en zo kwam het ook op de menukaart van Doortrappen. Een belangrijk onderdeel van Stevig op de Pedalen is kennis over de functionele veranderingen bij de ouder wordende mens, waardoor fietsen en deelnemen aan het verkeer een uitdaging kunnen worden. Dan moet je onder andere denken aan zicht, balans, spierkracht en reactievermogen. Verder

komen aan bod klachten die kunnen ontstaan, fietsfitoefeningen, een parcours en tips voor op de fiets. Als de professionals die kennis hebben, kunnen ze de juiste tips en adviezen geven en met de doelgroep in gesprek gaan.”

Kuijt benoemt dat onder ouderen vooral het percentage enkelvoudige ongevallen hoog is, ongevallen dus waarbij geen andere verkeersdeelnemer is betrokken. “Het is daarom goed om bepaalde dingen te oefenen: op- en afstappen, een noodstop maken, langzamer fietsen, in een rechte lijn fietsen, meer controle bij het slingeren als je langzamer fietst, op een goede manier links afslaan.”

Groeiende bewustwording

Kuijt zag het de afgelopen jaren gebeuren: steeds meer vallende ouderen, ouderen die langer zelfstandig thuis moeten blijven wonen, de opzet van een ketenaanpak valpreventie dankzij de rijksfinanciering en de veranderingen in het verkeer met elektrische fietsen, fatbikes, bakfietsen en hard fietsende wielregroepjes. “De be-

wustwording komt bij ouderen natuurlijk ook steeds meer”, stelt ze. “Als de fiets het vervoersmiddel is waar je afhankelijk van bent, waarmee je naar je kleinkinderen kunt en je boodschappen kunt doen, dan is je er veel aan gelegen om dat zo lang mogelijk veilig te kunnen blijven doen. Het oefenen met de mensen is trouwens heel erg leuk, je merkt dat de sociale component heel belangrijk voor ze is. Daarom is een ketenaanpak ook zo belangrijk; we moeten het samen doen. De buurtsportcoach heeft vaak al een eigen netwerk en eigen activiteiten, de fysiotherapeut ziet de mensen die een expliciete medische hulpvraag hebben en de fietsenhandelaar is natuurlijk dé kenner van de fiets. Met z’n allen zorgen we voor een goede mond-tot-mondreclame en die is cruciaal om zo veel mogelijk ouderen fit te laten blijven en met vertrouwen op de fiets te laten blijven fietsen.”

Belang van de buurtsportcoach

De provinciale en lokale uitrol is de basis van het succes van Doortrappen. Een uitrol die niet mogelijk was geweest zonder de sturing van het landelijke programmabureau. Juul van Rijn is namens het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat al een aantal jaren de programmamanager en vertelt dat de urgentie van Doortrappen nog altijd komt vanuit verkeersveiligheid. Ook zij ziet een groeiend bewustzijn, maar: “Tegelijkertijd zijn er nog altijd veel ouderen die zeggen: ‘Ik kan nog prima fietsen, ik heb geen helm nodig.’ Die onbewuste fietser moeten we zien te triggeren en daar hebben we nu juist de ingang van sport, bewegen en welzijn voor nodig. Motiveren, stimuleren en enthousiasmeren, nooit nee zeggen, zo is de hele uitrol verlopen. Daarom zijn de buurtsportcoaches zo belangrijk. Fietsen met een groep, fietsfitoefeningen doen, dat snappen zij heel snel. Ze zijn ook slim in de communicatie: als je een cursus verkeersveiligheid aanbiedt, komt er niemand. Maar als je het hebt over gezond blijven, mensen ontmoeten en zelfstandig je ding blijven doen, dan komen de mensen wel. En dan komt die veiligheid stiekem echt wel aan bod.”

Bekendheid vergroten

“Doortrappen is structureel beleid bij het ministerie en uiteraard willen we de komende jaren doorgroeien”, vervolgt Van Rijn. “Meer gemeenten, de effectmeting

verder uitwerken en lokaal meer activiteiten laten uitvoeren. Als je wilt werken aan gedragsverandering, is een ketenaanpak zoals wij die voorstaan een voorwaarde. Ik zie op foto's van vijf jaar geleden dat toen bijna niemand een helm op had, dat is nu al heel anders. Dat heeft met kortingsacties te maken, maar ook met een toenemend bewustzijn. Dat is een mooi succes. Het werven van deelnemers blijft wel nog steeds een uitdaging. Mensen komen vaak pas als hun kind ze aanspoort, na het lezen van een stukje in de krant of wanneer iemand zelf, of iemand in hun directe omgeving, een ongeluk krijgt. Het zou mooi zijn als we met onze landelijke partners gezamenlijke programma's zouden kunnen ontwikkelen om de bekendheid van Doortrappen te vergroten. Die bekendheid ligt nu nog vooral bij de professionals en nog veel minder bij het grote publiek.” ■

“Het is goed om bepaalde dingen te oefenen: op- en afstappen, een noodstop maken, in een rechte lijn fietsen, meer controle als je langzamer fietst”

Marjolein Kuijt (Stevig op de Pedalen)

“Het Zwitsers zakmes van de samenleving”

Buurtsportcoach Academy Noord Drenthe, Friesland, Groningen

Bij Buurtsportcoach Academy Noord begint de organisatie bij een stuurgroep, met vertegenwoordiging van verschillende werkgevers in Noord-Nederland en opleiders die een rol hebben binnen het Leven Lang Ontwikkelen van buurtsportcoaches, op alle niveaus. De uitvoering van de academy wordt verzorgd door een projectmedewerker, een communicatiemedewerker en een projectcoördinator.

“Veel scholingen en opleidingen vinden in de basis in het midden van het land plaats”, zegt projectcoördinator Buurtsportcoach Academy Noord Yanna de Vries. Ze verwoordt daarmee direct één van de grootste uitdagingen van Academy Noord. “Dus wanneer we een scholing die regionaal plaatsvindt naar het noorden kunnen halen, is dat altijd een mooi succes. Reistijd is nu eenmaal vaak een hoge drempel om een scholing bij te wonen, zo blijkt uit de behoeftepeiling onder buurtsportcoaches. Is een scholing dichtbij, dan wordt daar meteen meer gebruik van gemaakt.”

En dat terwijl blijvende ontwikkeling voor buurtsportcoaches essentieel is, zo weten ze ook in het noorden van het land. “Samenwerking tussen verschillende instanties is lang niet altijd vanzelfsprekend. Dan blijken buurtsportcoaches keer op keer een essentiële rol te vervullen. Zeker wanneer sport en bewegen geen vanzelfsprekendheid is voor mensen, om welke reden dan ook. Wat ons betreft zijn gemotiveerde buurtsportcoaches die goed beslagen ten ijs komen van onschatbare waarde voor een vitale gemeenschap”, aldus De Vries.

“Het werk van de buurtsportcoach vraagt een breed scala aan skills. Bovendien verandert het werk, maar ook de opdracht van de buurtsportcoach in rap tempo. Het is een combinatie van factoren die blijvend leren en ontwikkelen vereist. Maar het is ook goed voor de buurtsportcoach zelf. Wie zich blijft ontwikkelen, heeft steeds meer mogelijkheden om zijn of haar loopbaan in de sport- en beweegstimulering goed vorm te geven. Zo blijven mensen over het algemeen langer werkzaam in de sector.”

Meer weten over
Buurtsportcoach
Academy Noord
en het aanbod?

“WAT ONS BETREFT ZIJN GEMOTIVEERDE BUURTSPOORTCOACHES DIE GOED BESLAGEN TEN IJS KOMEN VAN ONSCHATBARE WAARDE VOOR EEN VITALE GEMEENSCHAP”

Yanna de Vries (Buurtsportcoach Academy Noord)

Vijf regionale academies werken aan continue ontwikkeling van buurtsportcoaches

De buurtsportcoach is niet meer weg te denken uit de samenleving. Soms is hij of zij uitvoerend, dan weer ondersteunend en initiërend. De buurtsportcoach, en natuurlijk ook het groeiende aantal cultuurcoaches, werkt beleidsoverstijgend en verbindend. Het vak heeft zich dan ook snel ontwikkeld en zal dat voorlopig blijven doen. Dit vraagt veel van de buurtsportcoaches. Een leven lang leren, en dus continu bij- en nascholing, is onmisbaar om een bijdrage te kunnen blijven leveren op lokaal niveau. Dat wordt georganiseerd vanuit LAB, de Landelijke Academie Buurtsportcoaches. Concreet wordt gewerkt vanuit vijf regionale academies, die zich inzetten om buurtsportcoaches continu passend opleidingsaanbod en ondersteuning te bieden. ROBERT BARREVELD

Buurtsportcoach Academy Noordwest Noord-Holland, Utrecht

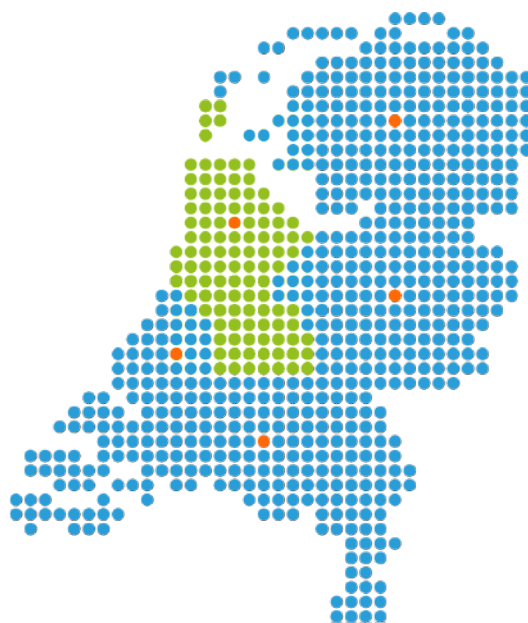
Het team van de Buurtsportcoach Academy Noordwest bestaat uit drie mensen, die samen de provincies Noord-Holland en Utrecht bedienen. “Anton Stoter is het aanspreekpunt voor Noord-Holland en ik ben dat voor Utrecht, inclusief de landelijke afstemming met de andere vier LAB-regio’s”, zegt Macy Hartman. “En dan hebben we nog iemand voor de communicatie en de zichtbaarheid van de Academy Noordwest. Wij zijn in dienst bij Team Sportservice, de provinciale sportorganisatie in de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht.”

Noordwest bestrijkt een groot deel van de Randstad, met zijn eigen dynamiek en uitdagingen. “Wij pakken samen veel verschillende maatschappelijke uitdagingen aan, waarbij de buurtsportcoach inspeelt op wat er lokaal nodig is. Dit vraagt van ons samenwerking met de juiste onderwijsinstellingen, cultuuraanbieders en partners. Zodat buurtsportcoaches, cultuurcoaches en clubondersteuners altijd bij de juiste bij- en nascholing terecht komen. Wij zijn dé verbindende factor tussen de buurtsportcoach, het onderwijs en het werkveld, in het belang van deskundigheidsbevordering en kwaliteit van alle sport- en beweegprofessionals.”

De diversiteit aan uitdagingen en vraagstukken in de Randstad is groot, elke gemeente legt haar eigen accenten. Ook hier is het dichtn van het gat tussen vraag aanbod de insteek, maar “we beseffen goed dat we niet voor elk vraagstuk direct passend aanbod hebben”, zegt Hartman. “Door samenwerking met onze partners en andere regio’s boeken we echter mooie resultaten. We blijven bouwen aan het opleidingsplatform voor Noord-Holland en Utrecht. En we blijven ook inspelen op nieuwe maatschappelijke opgaven. Zo stimuleren we deelnemers om domeinoverstijgend te denken en bruggen te slaan.”

En dat dus allemaal zodat sport- en beweegprofessionals lokaal zo goed mogelijk hun werk kunnen doen. “Wij zien de buurtsportcoach als het Zwitsers zakmes van de samenleving: veelzijdig, flexibel en altijd inzetbaar waar het nodig is. Hij of zij verbindt inwoners met sport-, beweeg- en cultuuraanbod, maar ook met zorg, welzijn, onderwijs en andere domeinen. De kracht van de buurtsportcoach zit in het vermogen om te verbinden en mensen letterlijk én figuurlijk in beweging te brengen; fysiek, sociaal en mentaal. Ze kennen de wijk, spreken de taal van de doelgroep en weten hoe ze drempels kunnen verlagen. In een tijd waarin preventie, inclusie en leefbaarheid steeds belangrijker worden, is de buurtsportcoach onmisbaar, maar alleen met goede scholing en reflectie. Dat is geen luxe, maar noodzaak.”

Buurt Sport Coach

Meer weten over
Buurtsportcoach
Academy Noordwest
en het aanbod?

Sport Academie Oost Gelderland, Overijssel, Flevoland

“Binnen Sport Academie Oost werken wij momenteel met een projectteam van vijf personen, allemaal werkzaam voor één van de partnerorganisaties van Sport Academie Oost.” Aan het woord is Manja van Munster, regiocoördinator bij Sport Academie Oost. “Daarnaast zijn ze een paar uur per week beschikbaar voor werkzaamheden voor Sport Academie Oost. Die werkzaamheden zijn vooral gericht op de organisatie van scholingen, het contact met opleiders, het verzorgen van de communicatie en accountmanagement richting werkgevers van de buurtsportcoaches en partners.”

In Gelderland, Overijssel en Flevoland kijken ze breder dan alleen naar het werk van de buurtsportcoach. “Er is altijd veel werk te verzetten, maar we kijken ook vooruit. Daarom heten we heel bewust Sport Academie Oost, zodat er wellicht in de toekomst meer aanbod voor andere

sportprofessionals dan alleen voor buurtsportcoaches toegevoegd kan worden”, aldus Van Munster.

“Verder gaat momenteel veel aandacht uit naar accountmanagement in overleg met de werkgevers. Zij weten wat er nodig is. En dus waar wij van waarde kunnen zijn. Neem nu het Gezond en Actief Leven Akkoord, waarin veel aandacht is voor valpreventie. De buurtsportcoach kan een rol hebben in het aanbieden van voldoende valpreventietrainingen, maar dan moet die buurtsportcoach wel de juiste opleiding of training hebben gevolgd.”

Voor Van Munster is het duidelijk: “De buurtsportcoaches zijn lokaal echte bruggenbouwers, verbinders. Zij hebben als geen ander directe impact op de inwoners en hebben bovendien een belangrijke rol in meerdere ketenaanpakken en in de samenwerking met andere domeinen. Daardoor is de buurtsportcoach bijvoorbeeld heel belangrijk in preventieve aanpakken. Het werkveld verandert snel, dus het is een kwestie van blijven leren.”

Meer weten over
Sport Academie
Oost en
het aanbod?

“DE BUURTSPOORTCOACHES ZIJN LOKAAL ECHTE BRUGGENBOUWERS, VERBINDERS. HUN WERKVELD VERANDERT SNEL, DUS HET IS EEN KWESTIE VAN BLIJVEN LEREN”

Manja van Munster (Sport Academie Oost)

Buurtsportcoach Academy Zuidwest Zuid-Holland

In de regio Zuidwest zijn Teamsportservice, Haagse Hogeschool, ROC Mondriaan, Stichting Werkgevers Sportclubs Den Haag en Vlaardingen in Beweging de drijvende krachten achter de academie. Vanuit een team van in totaal veertig mensen van Team Sportservice Zuid-Holland zijn twee personen verantwoordelijk voor de regionale academie.

Eén van die twee is Robin de Heij, onder andere plaatsvervangend regiocoördinator bij de Academy Zuidwest. “In Zuidwest zijn wij eigenlijk continu bezig in te spelen op de behoeften van onze doelgroep”, aldus De Heij. “Door de opleidingen zo

goed mogelijk te laten aansluiten op de behoeften van deelnemers hopen we een zo groot mogelijk resultaat te behalen. Met wat wij doen, dragen wij bij aan de ontwikkeling van heel veel sportprofessionals en dus heeft ons werk ook een heel grote maatschappelijke waarde. Bovendien hebben we contact en afstemming met veel stakeholders. Dat maakt het werk ook heel leuk en uitdagend.”

Het werk van de buurtsportcoaches bestaat voor een groot deel uit het verlagen van drempels, vertelt De Heij. “Wij willen ze in staat stellen dat in zo veel mogelijk opzichten te doen. De redenen voor die drempels lopen sterk uiteen. Die kunnen maatschappelijk, maar zeker ook financieel van aard zijn. Laagdrempelige kennismaking is dan een eerste stap en door samenwerking

met bijvoorbeeld het Jeugd- en Volwassenfondsen hebben we de mogelijkheid om sport en bewegen daadwerkelijk voor heel veel mensen mogelijk te maken.”

Hij besluit: “Wij werken sterk vanuit onze kernwaarden: samen, in beweging en vol energie. Dit is dan ook wat wij nastreven om uitdagingen aan te gaan. Vanuit de academie is één van de belangrijkste uitdagingen om mee te bewegen met de

veranderende rol van de buurtsportcoach, door ontwikkelingen op lokaal niveau. Tegenwoordig zijn er veel initiatieven in de wijk, sporten mensen in de openbare ruimte en zijn er zelfstandige sportgroepen die op eigen initiatief samenkomen. Is het één beter dan het ander? Nee, maar het vraagt wel steeds om nieuwe inzichten en oplossingen en leidt tot nieuwe uitdagingen. Daarom is en blijft ontwikkeling van de buurtsportcoach noodzakelijk.”

“MET WAT WIJ DOEN, DRAGEN WIJ BIJ AAN DE ONTWIKKELING VAN HEEL VEEL SPORTPROFESSIONALS EN DUS HEEFT ONS WERK OOK EEN HEEL GROTE MAATSCHAPPELIJKE WAARDE”

Robin de Heij (Buurtsportcoach Academy Zuidwest)

Buurtsportcoach Academy Zuid (Ludus Zuid) Zeeland, Noord-Brabant, Limburg

In het zuiden van het land is de regionale academie Ludus Zuid actief. Het team dat de academie vertegenwoordigt, bestaat uit vijf mensen: één uit Zeeland, twee uit Noord-Brabant en één uit Limburg.

“Bij Ludus Zuid zijn wij er natuurlijk voor de buurtsportcoach”, zegt Stijn Vugts, vanuit Stichting Sportservice Noord-Brabant medeverantwoordelijk voor Ludus Zuid. “Maar wij willen daarnaast graag opleidingen aanbieden voor alle sportprofessionals. Dat klinkt in eerste instantie heel breed, maar in de praktijk is er veel samenhang. Het ene vakgebied helpt en inspireert het andere. En de samenwerking tussen die gebieden uit zich weer in versterking in het gehele werkveld.”

Dat is belangrijk, vertelt Vugts, “want het werkveld is heel dynamisch, de rol van sportprofessionals verandert voortdurend. Dit vraagt om nieuwe kennis, vaardigheden en samenwerkingsvormen. En ook dat is alleen maar goed, wat dat houdt het werk fris en relevant. Wij ervaren bovendien dat werken aan vergroting van de maatschappelijke waarde van sport als middel zoals wij doen, bijvoorbeeld ter bevordering van gezondheid en inclusie, veel voldoening geeft.”

Hét doel is om beweegprofessionals beter en hun rol nog relevanter te maken, vertelt Vugts, maar “dat is lang niet altijd makkelijk. Velen hebben door reguliere werkzaamheden maar beperkt tijd om daadwerkelijk een opleiding of cursus te volgen. Bovendien bereik je zelden de hele doelgroep. Werkgevers hebben vaak zo hun eigen aanpak voor en visie op persoonlijke ontwikkeling. Juist daarom proberen wij in ‘onze’ drie provincies overall aanwezig te zijn en contact te hebben met alle sportorganisaties, zodat zij weten dat wij er voor hen zijn. We spelen in op actuele thema's uit de maatschappij, houden trends en ontwikkelingen in de gaten en zorgen ervoor dat deze dichtbij in het cursus- en trainingsaanbod uitgedrukt kunnen worden.”

Vugts ziet een belangrijke rol weggelegd voor de buurtsportcoach in een snel veranderende wereld: “Sportprofessionals en dus ook buurtsportcoaches werken in een omgeving die continu verandert. Het ene jaar speelt vooral het thema sociale veiligheid, dan is er weer een tekort aan begeleiding van bewegende senioren en een ander jaar is sport en bewegen in de openbare ruimte belangrijk. Maar denk ook aan ontwikkelingen als vergrijzing, gezinnen in armoede, de hoge prijzen van gezond eten en verschillende culturele achtergronden in wijken. De buurtsportcoach is een unieke verbinder in die snel veranderende wereld en dan is bijscholing essentieel.” ■

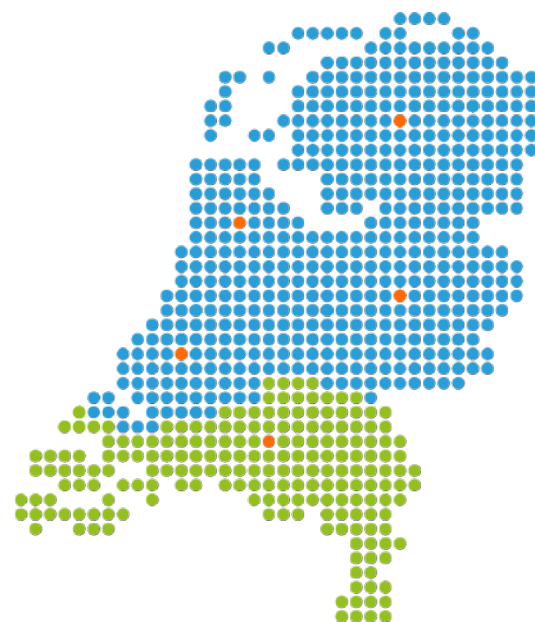
Buurt Sport Coach

Meer weten over
Buurtsportcoach
Academy Zuidwest
en het aanbod?

Ludus Zuid
Opleidingsplatform Sport, Beweging & Ontwikkeling

Meer weten over
Buurtsportcoach
Academy Zuid (Ludus
Zuid) en het aanbod?

“Alles gaat al veel
makkelijker dan
vóór de GLI en de
beweegclub”

Beweegclub biedt aansluiting al tijdens GLI-traject

Voor deelnemers aan het programma Gecombineerde Leefstijlinterventie (GLI) die voor het laatst sportkleding aanhadden toen ze op de basisschool zaten, kan een sport- en beweegtraject een onneembare vesting lijken. In de gemeente Voome aan Zee zien de betrokken ketenpartners binnen de GLI echter dat zelfs de ergste beweegangst kan verdwijnen met de juiste aanpak. Dankzij empathie, geduld, een luisterend oor en saamhorigheid in hun beweegclub bloeien deelnemers op onder begeleiding van Buurtsportcoach Plus Tobias Smith. YARA HOOGLUGT

“Uit onderzoek bleek dat de meeste mensen wel wilden sporten, maar dat ze er geen behoefte aan hadden om gelijk lid te worden van een club en drie keer per week te trainen”

José Wille (Stichting PUSH)

“Vroeger heb ik wel getennist, maar ik ging er eigenlijk van uit dat ik dat niet meer zou kunnen. Ik heb al jarenlang last van mijn knie en ben altijd bang erdoorheen te gaan. Totdat ik in de beweegclub merkte dat dat hartstikke meeviel. Tijdens de spelletjes die we speelden, ging het juist heel goed en langzaam won ik het vertrouwen weer terug.” Netti Loos (66) zat vorig jaar midden in haar GLI-traject, toen ze zich, tegelijkertijd, aanmeldde voor de beweegclub van buurtsportcoach Tobias Smith. Ze wilde koste wat kost haar leefstijl blijvend veranderen vóór haar AOW. “En bewegen was één van de eerste dingen waarmee ik aan de slag moest. Voor mij waren de GLI en de beweegclub de ideale combinatie om echt in actie te komen. Ze versterken elkaar. Je kunt prima vijf maanden een dieet volgen en 25 kilo afvallen, maar daarna val je toch meestal weer terug in je oude patronen. Dat wilde ik niet nog een keer.”

Ondergeschoven kindje

De ervaringen van Netti Loos illustreren in een notendop het nut en de noodzaak van de beweegclub in Voorne aan Zee, als aanvullende faciliteit naast een GLI-traject. Immers, zo blijkt vaak: de stap zetten richting het volgen van een GLI lukt veel mensen met overgewicht nog wel, maar het sport- en beweegpatroon blijvend aanpassen, dat is voor velen echt heel lastig.

“Toen we in gesprek gingen met GLI-aanbieders in onze regio, bleek sporten een ondergeschoven kindje”, vertelt José Wille, projectleider GLI en KnGG bij stichting PUSH, welzijnsorganisatie in de gemeente Voorne aan Zee. “GLI-deelnemers ervoeren drempels om zelf te gaan sporten en bewegen. Om uit te vinden wat

die drempels precies waren, zijn vier studenten daar, voor een minor-onderzoek, in gedoken. Daaruit bleek dat de meeste mensen wel wilden, maar dat ze er geen behoefte aan hadden om gelijk lid te worden van een club en drie keer per week te trainen. Mensen die bijvoorbeeld tennis leuk vinden, willen niet gelijk trainen voor een wedstrijd en deelnemen aan een competitie. Ze willen gewoon lekker bezig zijn en bovendien niet alleen aan tennis vastzitten. Geen vaste club; meer variatie: dat was een belangrijke conclusie.”

Weinig aansluiting

“Veel GLI-deelnemers worden al gauw doorverwezen naar een sportschool”, vult buurtsportcoach Smith aan. “Dat is inderdaad een laagdrempelige manier om te gaan sporten, want je kunt met lichte gewichten op je eigen niveau beginnen. Maar in de praktijk zien we dat mensen fitness een paar weken leuk vinden en dan toch afhaken. Het beoefenen van groeps- of teamsporten, wat veel mensen leuker vinden, heeft tegelijkertijd ook weer nadelen. Je moet toch instappen op een bepaald niveau en als je als GLI-deelnemer bijvoorbeeld nog nooit gevoetbald hebt, is de drempel om daadwerkelijk lid te worden bij een voetbalclub hoog.”

De rekensom was daarom snel gemaakt, toen Smith, die als buurtsportcoach in dienst is van stichting PUSH, de mogelijkheid kreeg om de Beweegreis-training te volgen. Hij zag direct de uitgelezen mogelijkheid om GLI-deelnemers met beweegangst op een laagdrempelige manier in beweging te krijgen en uiteindelijk zelfs te kunnen laten doorstromen naar regulier sportaanbod.

“Toen we in gesprek gingen met GLI-aanbieders in onze regio, bleek sporten een ondergeschoven kindje”

José Wille (Stichting PUSH)

Persoonlijke aanpak

Al tijdens de training zette Smith zijn beweegclub op in de gemeente Voorne aan Zee. “Het is leuk om regelmatig bij elkaar te komen met andere buurtsport- en leefstijlcoaches en ook hun ervaringen te horen”, zegt Smith. “Omdat ik pas net ben begonnen, is het nuttig om te horen hoe anderen het doen en waar zij tegenaan lopen. Zij leren me over zaken waar ik zelf nog niet aan toe ben; zo kan ik problemen vóór zijn.”

Ondanks dat Smith pas een klein jaar bezig is met de beweegclub, tekenen de voordelen zich al ruimschoots uit. De bevlogen buurtsportcoach werkt continu met een groep van vijftien deelnemers die via de GLI zijn binnengekomen. Zijn aanpak om mensen te enthousiasmeren voor de club, is heel persoonlijk: “We werven GLI-deelnemers natuurlijk in de eerste plaats door te flyer, maar zorgen ook altijd voor opvolging. Mensen krijgen de flyer niet alleen fysiek, maar ook per e-mail of WhatsApp, waarna ik contact met ze opneem. Ik app hén, zij hoeven mij niet te benaderen. Dat maakt ook al verschil. Ik ga ook zelf naar de mensen toe voor een gesprek, om rustig uit te leggen wat de beweegclub is en hoe ze kunnen deelnemen.”

Laagdrempelig bewegen

“We begonnen in het buurthuis met simpele oefeningen”, vervolgt Smith. “Denk aan badminton, maar dan niet competitief, maar samen rustig hooghouden bijvoorbeeld. Of een vorm van volleybal waarbij mensen de bal tussentijds mogen vangen. Later zijn we uitstapjes gaan maken in samenwerking met commerciële aanbieders. Zo hebben we een paar yogalessen gekregen en zijn we een keer gaan zwemmen. Zo kunnen deelnemers op een laagdrempel

pelige manier kennismaken met verschillende sporten.”

José Wille spreekt vanuit haar rol als GLI-projectleider vol lof over het werk van Smith: “We zagen binnen de GLI-ketenaanpak een soort gat: namelijk op het punt waar we proberen mensen in beweging te krijgen en te houden. Daarom is het zo mooi dat Tobias direct potentieel zag in de Beweegreis-training en de beweegclub. In eerste instantie hebben we zes maanden lang een pilot gedraaid om te kijken of mensen gemotiveerd genoeg waren om iedere week aan de slag te gaan. Daarna zijn we gaan kijken of deelnemers het bewegen leuk genoeg vonden om buiten de beweegclub te gaan kijken. Stap drie hield in dat we deelnemers probeerden te motiveren zich aan te sluiten bij een reguliere sportvereniging. Dat laatste bleek toch lastig: er is namelijk geen commerciële aanbieder die zo divers lesgeeft als Tobias.”

Nieuw commercieel aanbod

Bij het zoeken naar een duurzame oplossing ging Wille in gesprek met Angela Flux. Zij coördineert alle ketenaanpakken in Voorne aan Zee en is coördinator Preventie en Gezondheid bij de gemeente. Als verbinder tussen de gemeente en uitvoeringsorganisatie PUSH zorgt zij voor boring, gedegen communicatie en voor een deel van de ‘financiële kant’.

“In overleg met Angela hebben we subsidies vrij gekregen om met commerciële partners binnen onze gemeente nieuw aanbod op te zetten”, zegt Wille. “Zo is het gekomen dat zich nu een fysiotherapeut heeft aangediend die op precies dezelfde manier lessen gaat inrichten als Tobias. Hij krijgt er zelfs ook nog een mooie materialentas bij. En Tobias heeft ondersteu-

ning geboden en ervoor gezorgd dat er een zaal gehuurd kan worden met korting. Het is nu de bedoeling dat deelnemers van de beweegclub drie maanden bij Tobias sporten en daarna doorverwezen kunnen worden naar dit commerciële aanbod. Hij haalt de drempels dus voor hen weg; vervolgens zijn zij er klaar voor om overgedragen te worden.”

Financiering

De financiering van dit soort initiatieven binnen – onder andere – de ketenaanpak GLI is mogelijk dankzij het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), legt Flux uit. Alle vijf de ketenaanpakken vallen binnen dit akkoord. “Niet iedereen was er even blij mee dat we het GALA op ons bordje kregen bij Nederlandse gemeenten, maar wat ons betreft hebben we daar juist dikke mazzel mee. Het heeft echt mogelijkheden geboden. Bij elkaar opgeteld bereiken we met de ketenaanpak GLI en KnGG, twee aanpakken waarmee we grote impact maken, een heel grote groep van inwoners die ondersteuning het hardst nodig hebben. In het afgelopen jaar hebben we ons best gedaan om te zoeken naar mogelijkheden om deze ketenaanpakken voort te zetten. We hebben diverse regelingen bekeken en zijn het er uiteindelijk over eens geworden dat we de aanpakken vanuit het Integraal Zorgakkoord [IZA, red.] konden voortzetten. Kort daarna bleek dat deze onderdelen voortaan in het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord [AZWA, red.] worden opgenomen. We weten nog niet hoeveel geld er beschikbaar wordt gesteld, maar het ziet ernaar uit dat we nu in elk geval kunnen doorgaan tot en met 2030.”

Belangrijk signaal

Dat vindt Flux een belangrijk maatschappelijk signaal: “Blijkbaar zien het Rijk en de gemeente de urgentie van de GLI als interventie. Gelukkig zitten zowel GLI als KnGG straks in de AZWA; dat doen ze niet voor niets. Binnen de keten worden verschillende zorggroepen betrokken en tegenwoordig ook steeds vaker andere partners, zoals dus commerciële sportaanbieders. Steeds meer partijen weten van het bestaan. De *missing link* zit wat mij betreft zo nu en dan nog bij de huisartsen; daar mag het bewustzijn nog wel wat omhoog. Het zijn natuurlijk lastige onderwerpen, die je misschien niet zomaar met je patiënt bespreekt, maar wij vinden nu dat het gesprek nog te laat gevoerd wordt.”

Wille: “De komende maanden gaat daarom een stagiair onderzoeken wat huisartsen, POH’ers [Praktijkondersteuners Huisartsenzorg, red.] en IB’ers ervan vinden om met mensen het gesprek aan te gaan over overgewicht, en wat ervoor kan gaan zorgen dat dit gesprek makkelijker gemaakt kan worden.”

Sociaal aspect

Want dat mensen met overgewicht er in veruit de meeste gevallen juist wel degelijk naar snakken om gehoord en gezien te worden, merkt Smith iedere dag in zijn werk. De deelnemers durven alles met elkaar te delen en spreken elkaar op den duur ook buiten de groep. Als iemand binnenkomt met wie het die dag niet goed gaat, zien de anderen dat gelijk.”

Wille: “Tobias is zelf ook heel empathisch, ziet nooit problemen en zorgt ervoor dat ieder individu het vertrouwen terugkrijgt. Mooi om te zien dat hij resultaten behaalt met mensen die in eerste instantie zeiden dat ze nóóit zouden gaan sporten.”

Voor Netti Loos, de eerdergenoemde beweegclub-deelnemer, was het eerst even aftasten hoe ze het in de groep zou vinden. “Het fijne van de beweegclub vond ik dat er meer ruimte was om te kletsen, elkaar te leren kennen en ervaringen uit te wisselen”, vertelt ze. “Bij de GLI was er ook wel een klik met andere deelnemers, maar tijdens die bijeenkomsten heb je maar een beperkte tijd. Het groepseffect

“We werven GLI-deelnemers natuurlijk in de eerste plaats door te flyereren, maar zorgen ook altijd voor opvolging. Ik app hén, zij hoeven mij niet te benaderen”

Tobias Smith (Stichting PUSH)

“Het fijne van de beweegclub vond ik dat er meer ruimte was om te kletsen, elkaar te leren kennen en ervaringen uit te wisselen”

Netti Loos (deelneemster)

was daarom bij de beweegclub groter en het koffiemoment werkte echt heel goed. Het is fijn om te kunnen vertellen waar je tegenaan loopt en om anderen te kunnen steunen bij ziekte of een operatie. Er ontstond echt een band.”

Veilig plezier maken

In die veilige omgeving merkte Loos dat ze rustig de tijd kreeg om haar eigen grenzen te verkennen. “Tobias zei altijd dat iedereen op elk moment mocht uitstappen, als we even voelden dat het niet meer ging. Daardoor heb ik rustig kunnen ontdekken wat voor mij werkte.”

Zodoende is Loos uiteindelijk zelfs beland bij een reguliere padelvereniging, waar ze nu soms wel drie keer per week te vinden is. “Dit had ik nooit verwacht! Ik dacht altijd dat ik niet zo sportief was en dat een sport niet aan mij besteed was, maar ik heb zo veel plezier in padellen, dat ik dit zéker wil blijven doen. Alles gaat al veel makkelijker dan vóór de GLI en de beweegclub. En ik ben nu twaalf kilo kwijt zonder het gevoel te hebben dat ik aan het diëten ben geweest. Natuurlijk val ik soms heel even terug in oude gewoontes, maar tijdens de GLI heb ik geleerd dat dat normaal is en dat ik mezelf niet hoeft te straffen. Dan sta ik vervolgens weer op de padelbaan en weet ik dat ik alle investeringen in mijzelf niet teniet wil doen. Vervolgens kom ik vanzelf weer in de juiste routine. Het werkt voor mij heel goed als sporten als buitenspelen voelt; als plezier maken. Dat vond ik in de beweegclub en kan ik nu voortzetten met padel.” ■

Onderzoek ketenaanpak GLI

Het Mulier Instituut heeft onderzoek gedaan naar de ketenaanpak Gezonde Leefstijl-interventie (GLI) binnen de gemeente. In het voorjaar van 2025 is een vragenlijst verspreid onder ambtenaren van 131 gemeenten via het gemeentepanel van Vereniging Sport en Gemeenten. Uit de resultaten bleek de buurtsportcoach een belangrijke rol te spelen in de ketenaanpak GLI.

Drie op de vijf gemeenten die erkende GLI-programma's aanbieden of daarmee bezig zijn, hebben een GLI-coördinator aangesteld. In sommige gemeenten is deze GLI-coördinator ook buurtsportcoach. Ook is in verschillende gemeenten een buurtsportcoach het aanspreekpunt voor leefstijlcoaches met vragen over de GLI.

De belangrijkste rol voor de buurtsportcoach is echter het stimuleren van (blijven) bewegen na de GLI. Meer dan de helft van de gemeenten geeft aan de buurtsport- of beweegcoach in te zetten voor dit doel. Toch blijkt dat bijna twee derde van de gemeenten die aangeven de buurtsport- en beweegcoach in te zetten, de taken voor de buurtsport- en beweegcoach niet vastlegt in het beleid.

De taken die wel met enige regelmaat vastgelegd worden, zijn het verzorgen van beweeglessen voor GLI-deelnemers en het begeleiden van GLI-deelnemers naar regulier sport- en beweegaanbod. Het verschilt per gemeente hoe concreet deze taken zijn uitgewerkt.

Gemeenten zien dus een belangrijke rol voor de buurtsportcoach in de ketenaanpak GLI, met name in het (blijven) bewegen tijdens en na de GLI. Door taken concreter te maken en vast te leggen in beleid, kan hun inzet beter geborgd en uitgevoerd worden.

Lees hier het gehele onderzoek van het Mulier Instituut.

Beweegmakelaars in Alphen aan den Rijn zijn schakel tussen zorgprofessionals en sportaanbieders

Sporten en bewegen zijn direct verbonden aan een gezonde leefstijl en vitaliteit. Helaas sporten veel mensen met een kwetsbare gezondheid te weinig, terwijl dat juist voor hen van onschatbare waarde zou zijn. Een goede samenwerking tussen zorg en sport kan helpen om hen in beweging te brengen. Doorverwijzing vanuit de zorg naar (laagdrempelig) passend sport- en beweegaanbod helpt namelijk om drempels weg te nemen. In Alphen aan den Rijn staat die samenwerking tussen zorg en sport als een huis, dankzij de beweegmakelaars van Alphen Vitaal en hun rol als 'verbinder'. LUC KEERSMAEKERS

Wouter Hoogeveen, sportparkmanager en coördinator evenementen bij Alphen Vitaal, stuurt de beweegmakelaars van de organisatie – die ook allemaal actief zijn als buurt-sportcoach – aan. Hij legt uit hoe we de ketenaanpak van zorg, beweegmakelaar en sportaanbieder moeten zien. “De eerste lijnszorgaanbieders, met name huisartsen en fysiotherapeuten, krijgen mensen over de vloer die meer willen of moeten bewegen. De een wil na haar zwangerschap weer actiever worden, maar weet niet goed waar te beginnen. De ander is misschien iemand die een verleden heeft met hartklachten en daardoor enkel met wat restricties sportief kan bewegen. De huisarts of fysio kan op de website van Alphen Vitaal dan een kort formulier invullen, dat terechtkomt bij een van onze beweegmakelaars.”

De beweegmakelaar neemt vervolgens contact op met de persoon in kwestie en bespreekt zijn of haar achtergrond en wensen. Heeft diegene in het verleden al gesport? Wat vindt hij of zij leuk om te doen? Hoogeveen: “En op basis daarvan gaat de beweegmakelaar op zoek naar passend sportaanbod in de buurt. De atletiekvereniging heeft bijvoorbeeld een Wandelfit-groep, bij het zwembad is aanbod voor verschillende kwetsbare doelgroepen en de tafeltennisvereniging heeft een programma voor mensen met Parkinson. Al die verschillende sportaanbieders hebben kenbaar gemaakt dat ze mee willen werken in deze nauwere samenwerking met de zorg en staan er dus voor open dat wij mensen aan hen koppelen.”

Zachte landing

Als de beweegmakelaar en de patiënt een geschikte vereniging of passend programma hebben gevonden, zorgt Alphen Vitaal voor een zo zacht mogelijke landing. “We begeleiden diegene echt richting het sportaanbod. Soms gaat de beweegmakelaar ook mee naar iemands eerste deelname. Daarna is er na één maand, na twee maanden, na zes en na twaalf maanden nog contact om te controleren of de persoon nog steeds sport en hoe dat bevalt. Zo houden we de vinger aan de pols.”

De beweegmakelaars zijn al een aantal jaren actief binnen Alphen aan den Rijn, maar sinds de pilot Sport en Zorg in het najaar van 2023 is er nog nadrukkelijker gekeken hoe de zorgaanbieder echt onderdeel kon

worden van een ketenaanpak waarin voornamelijk kwetsbare doelgroepen nog meer in beweging gebracht kunnen worden. Voor de zorgaanbieders is de beweegmakelaar een uitkomst. Hoogeveen: “Zij willen patiënten na hun behandeling verder helpen,

maar kennen het sportaanbod niet zo goed als wij en hebben de tijd ook niet om per persoon het passende sportaanbod te zoeken. Voor hen is het een welkome toevoeging dat ze nu een simpel, kort formulier kunnen invullen en dat wij het met Alphen Vitaal verder oppakken.”

“Al die sportaanbieders willen meewerken in deze nauwere samenwerking met de zorg en staan er dus voor open dat wij mensen aan hen koppelen”

Wouter Hoogeveen (Alphen Vitaal)

Overdragen

Eén van de zorgprofessionals in Alphen aan den Rijn die mensen nu kan doorverwijzen naar de beweegmakelaar, is fysiotherapeute Nelleke Nijkamp-van Rossum. Zij werkt bij fysiotherapiepraktijk Van den Berg en is gespecialiseerd in ouderenzorg en neurologische aandoeningen. “Valpreventie is een groot onderdeel van ouderenzorg. Bij neurologische aandoeningen kun je denken aan Parkinson, MS en beroertes”, licht ze haar voornaamste doelgroepen toe.

In de ketenaanpak van zorg, beweegmakelaar en sportaanbieder is Nijkamp-van Rossum de eerste schakel. Als zij (in samenspraak met de patiënt) na een reeks behandelingen constateert dat deelname aan een sportief programma de juiste vervolgstap zou kunnen zijn, vullen zij samen het formulier in op de website van Alphen Vitaal. De beweegmakelaar ziet dan de naam, het telefoonnummer en een korte omschrijving staan en gaat de patiënt helpen bij het vinden van passend sportaanbod. Zo meldt de fysiopraktijk, waar Nijkamp-van Rossum samen met nog dertig collega's actief is, op wekelijkse basis wel iemand aan via het formulier. “Ik vind het geweldig”, vertelt ze. “Voor dat die functie bestond, zochten we het zelf uit. Daardoor waren wij veel tijd kwijt om mensen bij de juiste sportaanbieder te krijgen. Nu kunnen we het stokje gewoon overdragen en weten we dat de patiënten op een goede plek terechtkomen.”

Een mogelijke bestemming voor de patiënten van Nijkamp-van Rossum is de Wandelfit-groep van AAV'36 (Alphense Atletiek Vereniging). Elke woensdagavond begeleidt Linda Koot een groepje wandelaars, ieder met een lichte, fysieke beperking of aandoening waardoor zij in reguliere sportprogramma's vaak of snel zullen uitvallen. “Op dit moment heb ik op papier twaalf mensen in de groep”, vertelt Koot. “Het merendeel is via de beweegmakelaar van Alphen Vitaal bij ons terechtgekomen. Helaas is de groep nu wat uitgedund, want een aantal is uitgevallen door verschillende, langdurige aandoeningen.

Natuurlijk onderhouden we wel contact met hen.”

Verschillende niveaus

De deelname van wandelaars met verschillende aandoeningen en beperkingen betekent ook dat niet iedereen dezelfde wandelingen aankan. Koot: “Sommigen kunnen harder of verder wandelen dan anderen. Als het kan, laat ik hen een extra lus maken, waardoor we uiteindelijk toch tegelijkertijd op hetzelfde punt aankomen. Zo blijft het voor beide groepen leuk. Onze wandelgroep is er echt om de basisconditie te verbeteren. We doen wel wat rekken en strekken, lopen af en toe met gewichtjes, maar het is absoluut geen work-out. Dat vertel ik nieuwe deelnemers aan het begin altijd, dan weten mensen wat ze kunnen verwachten. Voor mensen die echt al een stap verder zijn, heeft AVV'36 ook een Powerwalk.”

Al met al werkt de nauwere samenwerking met Alphen Vitaal als verbinder tussen de zorg en het sportdomein voor Koot erg goed. “Ja, zeker. Anders was deze wandelgroep er in de huidige samenstelling niet geweest. Dan hadden die mensen nog steeds thuis op de bank gezeten, omdat ze onzeker of angstig waren om te gaan bewegen.”

Persoonlijk contact

Op tien minuten fietsen van AAV'36 en de wandelgroep van Koot ligt zwembad De Hoorn. Weer tien minuten de andere kant op vind je zwembad AquaRijn. Beide accommodaties worden beheerd door zwembadexploitant De Thermen2. Hier is

“Zonder Alphen Vitaal hadden deze mensen nog steeds thuis op de bank gezeten, omdat ze onzeker of angstig waren om te gaan bewegen”

Linda Koot (AVV'36)

“We kunnen het stokje nu gewoon overdragen aan de beweegmakelaar en weten dat de patiënten op een goede plek terechtkomen”

Nelleke Nijkamp-van Rossum (Fysiopraktijk Van den Berg)

Linda Koot

Stephanie Rijnbeek-van der Oord

Nelleke Nijkamp-van Rossum

Wouter Hoogeveen

Stephanie Rijnbeek-van der Oord actief als Coördinator Zwemles en Doelgroepen. Ook De Thermen2 werkt nauw samen met de beweegmakelaars in Alphen aan den Rijn.

“Wij bieden onder meer therapiezwemmen en Hart in Beweging aan”, vertelt Rijnbeek-van der Oord. “Als we mensen via de beweegmakelaar doorgestuurd krijgen, is dat meestal voor een van die twee groepen. De beweegmakelaar laat mij dan weten dat hij iemand heeft doorverwezen naar ons, om wie het precies gaat en op welke dag diegene komt. Het is prettig dat iemand niet onaangekondigd langskomt, maar dat de beweegmakelaar daar vooraf nog contact met ons over opneemt. Dan kunnen we er toch op inspelen, die mensen nadrukkelijker welkom heten. Dat persoonlijke contact met Alphen Vitaal is fijn.”

De samenwerking met de beweegmakelaar zorgt ervoor dat de mensen die behoefte hebben aan bijvoorbeeld therapiezwemmen of Hart in Beweging, het passende aanbod nu ook daadwerkelijk kunnen vinden. “Veel deelnemers bij ons zijn toch wel enigszins op leeftijd”, vertelt Rijnbeek-van der Oord. “Zij zijn online niet heel vaardig, terwijl ons aanbod toch voornamelijk op internet te vinden is. Voor hen is het heel prettig dat de beweegmakelaar helpt in die zoektocht.”

Bakje koffie

Uiteraard draait het voor mensen die gekoppeld worden aan passend sportaanbod vaak niet enkel en alleen om het bewegen. Ook het sociale aspect is belangrijk en soms zelfs nog belangrijker. Alphen Vitaal stuurt daar dan ook echt op aan. Hoogeveen: “Veel aanbieders hebben al in hun programma zit-

ten dat ze naderhand nog een bakje koffie drinken met z’n allen. Wij stimuleren dat ook echt. Het zorgt ervoor dat mensen blijven hangen en daardoor ook blijven bewegen.”

Zowel bij AAV’36 als De Thermen2 is dat bakje koffie dan ook vaste prik. “Bij de wandelgroep ontstaat daardoor nog meer een onderlinge band en dat stimuleert deelnemers ook om de week erop gewoon weer te komen”, vertelt Koot. “Het is niet zo dat ik heel eenzame mensen in de groep heb, maar het is voor hen gewoon prettig om in een beweeggroep met gelijkgestemden te zitten, waarmee je het over je eigen en anderomans beperkingen kunt hebben en waarbij niemand je veroordeelt als het een dag wat minder gaat. Ze zijn allemaal heel behulpzaam en geïnteresseerd in elkaar.”

Onderling vertrouwen

De succesvolle ketenaanpak tussen de zorg, de beweegmakelaar en de sport stemt Hoogeveen trots. “Ik vind het mooi dat we dit de afgelopen jaren hebben kunnen opzetten en dat het nog altijd groeiende is. Dat geldt ook voor het onderlinge vertrouwen in de samenwerking. Zorgprofessionals zien dat er veel sportaanbieders met passend aanbod zijn aangesloten en dat zij hun patiënten met een gerust hart kunnen overdragen, terwijl de sportaanbieders de mensen op maat kunnen bedienen en zien hoe hun programma’s voor kwetsbare doelgroepen hun vruchten afwerpen.”

Fysiotherapeute Nijkamp-van Rossum vult aan: “Voor veel zorgprofessionals kan het sportdomein ontzettend helpend zijn voor hun patiënten, maar dan moeten ze wel

Pilot Sport en Zorg

Het programma Sport en Zorg van NOC*NSF richt zich op een passend sport- en beweegaanbod en actieve begeleiding hiernaartoe. Sportclubs bieden laagdrempelig aanbod, zorgprofessionals stimuleren beweging en bijvoorbeeld beweegmakelaars en buurtsportcoaches begeleiden actief. Om de samenwerking tussen sport en zorg te verkennen, startten er in 2021 pilots in Eindhoven, Veldhoven, De Kempen, Maastricht, Zaanstad, Almere en Amsterdam.

In november 2023 kreeg die pilot een vervolg, met meer dan 65 sportclubs die aan de slag zijn gegaan met passend laagdrempelig aanbod om (kwetsbare) volwassenen en kinderen structureel sportief in beweging te krijgen. Deze clubs zijn ingedeeld in clusters, afkomstig uit Nijmegen, Almere, Dordrecht, Maastricht, Zaanstad, Deventer, Amsterdam, Rotterdam en dus Alphen aan den Rijn en worden 'Pilotclubs Sport en Zorg' genoemd. Ze worden actief ondersteund door partners uit de sport en de zorg.

Deze zogenoemde Sport en Zorg-clubs voldoen aan zeven hoofdkenmerken:

- laagdrempelig sporten en bewegen;
- deskundige trainers met affiniteit met de doelgroep;
- extra aandacht voor toegankelijkheid en gastvrijheid;
- extra aandacht voor sociale veiligheid;
- contact met zorgprofessionals en toeleiders;
- betaalbaar;
- thema sport en zorg is breed gedragen binnen de club.

Per cluster ontvangen de clubs ondersteuning van NOC*NSF en lokale partners, zoals sportbedrijven en buurtsportcoaches. De clubs ontmoeten elkaar ieder kwartaal tijdens clusterbijeenkomsten om kennis en ervaringen uit te wisselen. De pilot loopt tot en met 31 december 2025.

weten hoe ze daar een beroep op kunnen doen. Nu moet je als professional of aanbieder op de hoogte zijn van de mogelijkheid om een patiënt door te verwijzen of doorverwezen te krijgen, terwijl er nog veel meer zorgprofessionals en sportaanbieders zijn die baat zouden hebben bij dit systeem. Ik kan alleen maar aanmoedigen dat de zorg en de sport elkaar in de toekomst nóg beter gaan vinden en dat voor beide partijen nog zichtbaarder wordt wat we elkaar precies kunnen bieden.”

Verbindende rol

Hoogeveen besluit: “We hebben natuurlijk de ambitie om nog meer zorgprofessionals en sportaanbieders aan ons netwerk toe te voegen. Met een groter netwerk aan beide kanten kunnen we nog meer inwoners bedienen. Als het dan uiteindelijk lukt dat iemand die al jaren niet bewogen heeft en die zelf de stap naar het sportaanbod niet kon of durfde te maken, via de zorg en de beweegmakelaar tóch bij een sportclub- of programma terechtkomt waar diegene zich helemaal thuis voelt en nog jaren ac-

tief blijft... Ja, daar doen we het uiteindelijk voor. In zulke succesverhalen komt de verbindende rol van de beweegmakelaars perfect tot uiting.” ■

“Het persoonlijke contact met Alphen Vitaal is fijn”

Stephanie Rijnbeek-van der Oord (De Thermen2)

In deze video komt nog eens bondig en helder naar voren waarom men in

Alphen aan den Rijn zo nadrukkelijk de koppeling met zorg heeft gezocht en hoe het in zijn werk gaat.

Welzijn op recept

Hoe kunst de bodem rijp kan maken voor veel meer dan cultuur

Kunst heeft het vermogen mensen op een andere manier naar hun eigen omgeving te doen kijken, maar ook naar zichzelf. In de Brabantse gemeente Gilze-Rijen slaagden cultuurcoach Michiel van der Zanden en jongerenwerker Eva Jonkers er met twee zeer verschillende kunstprojecten in om volwassenen en jongeren blijvend te betrekken en te enthousiasmeren. Ze kregen daarbij bevestigd hoe belangrijk dergelijke projecten kunnen zijn voor het algeheel welbevinden van mensen. Bovendien kunnen domeinen als cultuur en sport elkaar versterken, zo bleek in de praktijk. JEROEN KUYPERS

Michiel van der Zanden is cultuurcoach in de wijk sinds 2019. Oorspronkelijk ging het om een pilotfunctie, opgezet door Stichting Cultuurplaats, waarin hij de ruimte kreeg dit pionierswerk naar eigen inzicht vorm te geven. Het werk sloot naadloos aan bij zijn ervaring als kunstenaar en bij andere participatie- en cultuurprojecten onder zijn leiding. Van der Zanden weet dat de positieve effecten van cultuurprojecten ver kunnen strekken, veel verder dan alleen het culturele domein. Daarom is hij nu bezig met een project onder de noemer 'Kunst op Recept', waarbij kunst en cultuur via doorverwijzing worden ingezet om mensen met psychische klachten te helpen (zie kader).

Kans voor cultuur

Terug naar 2019. In het kader van een wijkvernieuwingstraject was door woningcorporatie Leystromen een woning beschikbaar gesteld als wijkhuis voor inwoners in Rijen-Zuid. Dit is een naoorlogse volkswijk van socialehuurwoningen, lokaal beter bekend als de 'Militaire Wijk'. Uit een bewonersadvies bleek dat er behoefte was aan meer sociale cohesie. Oude pijlers, zoals een gemeenschappelijke werkgever (defensie), scholen, winkels, kerk en een Turks gemeenschapshuis, waren stuk voor stuk verdwenen.

Maar hoe zorg je dan voor die cohesie? "Ik zag een kans voor cultuur", zegt Van der Zanden. "Rijen-Zuid is een diverse wijk. Ik besloot gewoon langs te gaan bij

“Kwalitatief is het project een succes. Maar de kwantiteit blijft een punt waar we aan moeten werken. Het is moeilijk om deze doelgroep überhaupt te bereiken”

Michiel van der Zanden (Stichting Cultuurplaats)

het wijkhuis – en werd aanvankelijk wantrouwig ontvangen. Maar als kunstenaar ben ik nieuwsgierig en altijd op zoek naar aanknopingspunten. Mijn oog viel meteen op de opgehangen oude foto's, waarop allerlei mensen en plekken in Rijen-Zuid te zien waren. Ze waren van een opvallend goede kwaliteit en bleken het werk van Gerrit, een buurtbewoner die inmiddels slecht ter been was en daardoor aan huis gebonden. Ik besloot contact met hem te zoeken.”

Blijvende foto's versus wegwerpfoto's

Het bezoek aan Gerrit leidde tot een hele reeks nieuwe contacten, tot de ontdekking van nog veel meer foto's en in de slipstream daarvan tot de verhalen die erover werden verteld. De cultuurcoach ontpopte zich tot een cultuurhistoricus, die via beelden en verhalen ontdekte welke verloren gegane schoonheid, dynamiek én gemeenschap er schuilgingen onder het negatieve beeld dat rondom Rijen-Zuid was ontstaan. En Van der Zanden liet het niet bij dit bovenhalen van wat er ooit was, maar zocht ook naar manieren om de sociale cohesie aan te jagen en een blik vooruit te werpen, samen met de inwoners. De aanvankelijke scepsis over 'de cultuurcoach' was inmiddels verdwenen.

Het lag voor de hand om een tentoonstelling te organiseren met al het fotomateriaal, maar in plaats van einddoel werd die expositie het startpunt van het project. “Om te beginnen hebben we kinderen uit de wijk foto's laten nemen met behulp van analoge instantcamera's die we hen ter beschikking hebben gesteld. Ze kregen zo'n 'wegwerpcamera' – en daarmee kwam automatisch een zinvolle beperking. Met een smartphone nemen kinderen eindeloos foto's, liefst ook van zichzelf. Nu hadden ze maar 24 beelden ter beschikking en bovendien kregen ze een verbod om selfies te maken. Zo dwongen we hen heel zorgvuldig om te gaan met wat ze wilden vastleggen en dus ook op een bewuste manier naar hun omgeving te kijken”, vertelt Van der Zanden.

“Daarnaast hebben we een professioneel filmcollectief in de arm genomen, dat een documentaire heeft gemaakt over de wijk. Dat gebeurde aan de hand van huisbezoeken, waarbij het ene spontane verhaal de basis legde voor het andere, en er dus een soort estafette ontstond. Die film, met de toepasselijke titel *KOM BINNEN*, is op een groot scherm in de buitenruimte in première gegaan. Later hebben we ook nog een boek- en posterproject met portretten uit de wijk gemaakt.”

Buiten de gemeentegrenzen

Het effect van dit project beklijft en is veelzijdig: er zijn verbindingen ontstaan tussen bewoners die daarvoor nauwelijks contact hadden met elkaar. Volgens Van der Zanden is 'trots op het eigen verhaal' een belangrijke brandstof voor deze nieuw ontstane activiteiten. “Want de

bewoners van Rijen-Zuid zagen ook dat het kunstproject waaraan ze hadden meegewerkt ver buiten de wijk en zelfs ver over de gemeentegrenzen heen weerklinkte. De film is opgenomen door Erfgoed Brabant en het heeft ook een snaar geraakt bij oud-bewoners: mensen die in de wijk zijn opgegroeid, maar er allang waren weggetrokken.”

Het project raakte zelfs een snaar binnen het gemeentelijk apparaat, want Gilze-Rijen trok plotseling de aandacht van gemeentebestuurders en collega's elders in het land, als goed voorbeeld van hoe je met een kunstzinnige aanpak maatschappelijke vraagstukken kunt aanvliegen. “In politiek opzicht heeft ons werk tot gevolg gehad dat de gemeente de meerwaarde van cultuur nog beter onderkent”, aldus Van der Zanden.

'Jongeren Maken Cultuur'

Een van de nieuwe projecten waaraan hij werkt, is 'Jongeren Maken Cultuur', een samenwerking tussen Stichting Cultuurplaats en het jongerenwerk van R-Newt, met steun van het Fonds voor Cultuurparticipatie. Jongerenwerker Eva Jonkers is er vanaf het begin bij betrokken: “Met dit initiatief focussen we ons op jongeren tussen de 14 en 25 jaar. In Gilze en Rijen is géén school voor voortgezet onderwijs, wat betekent dat de meeste jongeren na de basisschool naar Tilburg, Oosterhout of Breda moeten. In die stedelijke omgeving vinden ze nieuwe vrienden en vriendinnen en dus brengen ze ook een deel van hun vrije tijd niet langer in de dorpen door. Daarnaast brengen ze veel van hun tijd door op social

media. De kans is dus groot dat je als jongerenwerker of cultuurcoach veel minder zicht hebt op die groep jongeren, terwijl het een kwetsbare doelgroep is, die veel prestatiedruk ervaart en onder invloed staat van allerlei factoren die hun welzijn beïnvloeden. Zo kan er onder jongeren bijvoorbeeld eenzaamheid en depressiviteit ontstaan, zonder dat je daar dan weet van hebt. Door de jongeren te betrekken met een project als Jongeren Maken Cultuur, krijg je hen en hun eventuele gezondheidsproblemen in beeld. In dat opzicht vervul je dan een preventieve rol.”

Hoe je jongeren de indruk geeft dat er in het dorp wél iets interessants voor hen te doen is met kunst? “Door zo goed mogelijk aan te sluiten bij hun beleavingswereld”, antwoordt Jonkers. “We hebben tal van workshops georganiseerd, gegeven door professionele docenten. Zo hebben we er één gehad over skateboardontwerp: je eigen skateboardillustratie maken, hoe doe je dat? Een andere workshop ging over fashion en upcycling en weer een andere over zelf videoclip maken. De reacties van de deelnemers waren steeds erg enthousiast. Een van hen heeft zelfs aangegeven dat hij na de middelbare school naar de grafische school SintLucas in Bostel wil gaan. Dan ben je dus veel meer aan het doen dan jongeren van de straat houden: het draagt bij aan zingeving en de richting die dat geeft aan je leven.”

Fijn oogsten

Kwalitatief is het project een succes. Dankzij de subsidie zijn er voldoende middelen om verschillende workshops te kunnen geven en ook de materialen en communicatie-uitingen van te betalen. “Maar de kwantiteit blijft een punt waar we aan moeten werken”, zegt cultuurcoach Van der Zanden. “Het is moeilijk om deze doelgroep überhaupt te bereiken, het blijft een beetje schieten met hagel. Daarom gaan we binnenkort ook pitchten op middelbare scholen in de omgeving.”

“Met Jongeren Maken Cultuur doe je veel meer dan jongeren van de straat houden”

Eva Jonkers (R-Newt)

Niet te kwantificeren, maar van onschatbare waarde is de mate waarin Van der Zanden en Jonkers een voedingsbodemp hebben gelegd voor collega's uit andere domeinen, zoals sport, zorg en welzijn. Cultuurprojecten dragen bij aan meer betrokkenheid, participatie en – inderdaad – sociale cohesie in de wijk. Daarmee worden ouderen en jongeren, autochtonen en nieuwkomers ook meer ontvankelijk voor andersoortige projecten. Bewoners in Rijen-Zuid die zich actief inzetten voor het wijkhuis, worden door deelname aan Jongeren Maken Cultuur zichtbaar en aanspreekbaar. En dat geldt óók voor de buurtsportcoach.

“Tot voor enkele jaren waren de buurtsportcoaches in deze gemeente vooral bezig met het geven van gym- en sportlessen”, zegt Van der Zanden. “Maar sinds een tijd treden ze steeds meer naar buiten en sluiten ze aan bij wat wij doen. Dat is een heel positieve ontwikkeling, ook voor onszelf. Toen ik mijn eigen bureau kreeg binnen dit cultureel centrum, keek ik via het raam uit op een klein skatepark. Van de ene op de andere dag dreigde dit te verdwijnen, door een hernieuwde aanleg van het gehele plein. Er zou geen skatepark terugkomen. Daarop ben ik samen met het jongerenwerk gaan inventariseren wie er geregeld gebruik van maakte en of de gebruikers van het skateparkje behoefte hadden aan een nieuwe plek, desnoods elders. Ik heb er een lijstje en een rapport van gemaakt en dat ingediend bij de gemeente. Ze hebben er werk van gemaakt. Die dwarsverbanden tussen sport en cultuur zijn er wat mij betreft dus altijd geweest. Tenslotte kwam project Rijen-Zuid in eerste instantie ook voort uit eigenwijs aanbellen en me niet laten afschepen. Wil je in deze sector resultaat zien van je werk, dan moet je meer uren durven maken dan in je contract staan. Dat doen al mijn collega's. Maar heb je eenmaal goed gezaaid, dan is het ook echt fijn oogsten.” ■

Kunst op Recept

Naast zijn betrokkenheid bij de wijkgerichte initiatieven werkt Michiel van der Zanden samen met een grote maatschappelijke organisatie en een ggz-psycholoog aan de implementatie van Kunst op Recept. Dit is een aanpak die in steeds meer gemeenten in het land wordt opgezet. Met Kunst op Recept kunnen mensen die te maken hebben met stress, somberheid of andere (lichte) psychosociale klachten via doorverwijzing vanuit de eerstelijnszorg deelnemen aan cultuur. Zo krijgen deelnemers de kans om opnieuw te ontdekken wat hen plezier en betekenis geeft. Kunst op Recept beoogt een mentaal proces in gang te zetten waardoor deelnemers zelfvertrouwen en veerkracht ontwikkelen en (weer) meer de regie nemen over het eigen leven.

Van der Zanden ziet in deze aanpak een belangrijke aanvulling op het bestaande zorgaanbod: “Waar de reguliere zorg vaak gericht is op behandelen of genezen, biedt Kunst op Recept de ruimte om jezelf te versterken vanuit plezier en creativiteit. Het zet een proces in gang waardoor mensen even ‘uit hun hoofd gaan’, vertrouwen terugvinden of zich minder eenzaam voelen. Dat maakt het wezenlijk anders dan – en tegelijkertijd een waardevolle aanvulling op – de zorg die er al is.”

Sinds kort is er een landelijk netwerk waar initiatiefnemers en betrokkenen bij Kunst op Recept elkaar kunnen vinden en hun kennis kunnen delen. Meer weten? Je vindt de groep onder [Samenwerken met Cultuur] op 1SociaalDomein.nl

“KUNST OP RECEPT ZET EEN PROCES IN GANG WAARDOR MENSEN EVEN ‘UIT HUN HOOFD GAAN’, VERTROUWEN TERUGVINDEN OF ZICH MINDER EENZAAM VOELEN”

Michiel van der Zanden (Stichting Cultuurplaats)

Kom binnen!

De wijkfilm *KOM BINNEN* is te zien op de website van Brabants Erfgoed.

Fit in Wassenaar laat kinderen met overgewicht niet los

Wassenaars netwerk
helpt kinderen naar een
gezond gewicht

Wassenaarse kinderen kijken er iedere week weer naar uit: de pauzesport en buurtsport die het hele jaar door onvermoeid verzorgd wordt op pleintjes. Dankbaar werk voor de buurtsportcoach en tegelijk een mooie kans om kinderen echt in het vizier te houden. Dankzij de ketenaanpak Kind naar Gezonder Gewicht blijft het niet bij alleen samen bewegen. Kinderen met overgewicht die hulp nodig hebben en willen, krijgen die ook. Dankzij korte lijnen en regelmatig netwerkoeverleg in de keten is doorverwijzen en 'vasthouden' tegenwoordig stukken makkelijker. YARA HOOGLUGT

“Ik maak kinderen het hele jaar mee en kan het daardoor snel signaleren als ik kinderen zie die hulp nodig hebben”

Wesley Bierens (Kanslokaal)

In Wassenaar heeft Wesley Bierens een bijzonder takenpakket. Hij is niet alleen buurtsportcoach, maar ook coördinator van de ketenaanpak Kind naar Gezonder Gewicht (KnGG). Zijn rol bij beweegactiviteiten is uitvoerend en signalerend, en tegelijkertijd is hij verantwoordelijk voor het aansturen, aanjagen en soms ook kritisch bevragen van de partners in de ketenaanpak. Partners waarnaar hij kinderen zelf doorverwijst.

Aanwezig op pleinen

Een mooie verdieping van zijn werkzaamheden en een logische combinatie van functies, vindt Bierens: “In mijn rol als buurtsportcoach kom ik vaak op scholen en bij andere partners die zich op de doelgroep jeugd richten, zoals diëtisten en kinderfysiotherapeuten. Ik ben welkelijks actief op pleintjes en op de acht basisscholen hier in Wassenaar, waar ik beweegactiviteiten organiseer. Pauzesport – samen bewegen in de grote pauze – en buurtsport – naschoolse beweegactiviteiten – zijn daar twee voorbeelden van. Ik maak kinderen het hele jaar mee en kan het daardoor snel signaleren als ik kinderen zie die hulp nodig hebben. Vanaf het plein verwijs ik ze door en kijk ik samen met de partners hoe we hen passend aanbod kunnen bieden. Daarom is het mooi dat ik zelf ook coördinator van de ketenaanpak KnGG ben: zo kan ik overkoepelend kijken naar de gezamenlijke aanpak van alle partners, onderlinge afspraken maken en monitoren of we die afspraken allemaal naleven. Het maakt mijn werk leuker en ik heb nog meer het vertrouwen dat we echt iets betekenen voor deze kinderen.”

Uitvoering ketenaanpakken

In Wassenaar wordt de ketenaanpak KnGG, net zoals alle andere ketenaanpakken binnen het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorg Akkoord (IZA), uitgevoerd door de organi-

satie Kanslokaal, binnen het project Fit in Wassenaar. Dat gebeurt in opdracht van de gemeente Wassenaar.

Met Fit in Wassenaar werd zo'n viereenhalf jaar geleden gestart, vanuit het sport- en preventieakkoord. In die relatief korte tijd heeft de organisatie in rap tempo een breed netwerk opgericht, vertelt Kirsten Keij, projectleider Fit in Wassenaar. "En dat is mooi, want voor de uitvoering van onze ketenaanpakken hebben we natuurlijk ook een breed netwerk van partners nodig. Ook is het van grote meerwaarde dat in Wassenaar alle ketenaanpakken bij één partij zijn ondergebracht. Vanuit Fit in Wassenaar kunnen we daardoor gemakkelijker de verbinding leggen tussen het GALA en het IZA en de ketenaanpakken onderling. Wanneer de ene ketenaanpak door een welzijnsorganisatie wordt uitgevoerd en de andere door een zorgorganisatie, ontstaat sneller versnippering."

Ondersteuningsroutes

Van die organisatiestructuur profiteren inwoners van Wassenaar, onder wie dus kinderen met overgewicht die ondersteuning kunnen gebruiken. De ketenaanpak KnGG is opgesteld aan de hand van een ondersteuningsroute, waarin onderscheid wordt gemaakt tussen drie verschillende niveaus. Universele preventie valt onder de groene route. Deze route is bedoeld voor kinderen met weinig tot geen overgewicht. Zij worden geattendeerd op of doorverwezen naar regulier sportaanbod of activiteiten van Fit in Wassenaar.

De oranje route wordt bewandeld door kinderen met overgewicht die door selectieve preventie zijn doorverwezen. Zij worden ook gewezen op regulier sportaanbod, maar worden door Bierens bijvoorbeeld ook actief doorverwezen naar eigen beweegactiviteiten of specifiek aanbod van partners, zoals sporten bij de

kinderfysiotherapeut. Dan kan ook worden bekeken of een kind in aanmerking komt voor een GLI-traject. Soms is meer ondersteuning nodig; dan wordt het Sociaal Team Wassenaar ingeschakeld.

En tot slot is er de rode route: hier gaat het om een zorgtraject voor kinderen met ernstig overgewicht en/of comorbiditeit. Dit betekent interventie op maat vanuit het sociaal en/of medisch domein. Belangrijk onderdeel daarvan is TRIAS Kids kinderfysiotherapie in Wassenaar. Saskia van Olphen is hier kinderfysiotherapeut en begeleidt kinderen bij het bewegen en sporten. "Ik zie zowel vanuit de oranje als de rode route veel kinderen die door buurtsportcoach Wesley naar ons zijn doorverwezen en werk ook veel met hem samen", vertelt Van Olphen. "Doordat hij veel kinderen op scholen ziet en goed overzicht heeft van wat er in Wassenaar speelt onder kinderen op het gebied van

"Het mooie van de ketenaanpak is dat het helder is: er is een aantal concrete trajecten en we kunnen samen kijken welk traject bij welk kind past"

Beau Alderden (JGZ Zuid-Holland West)

“Veel kinderen met overgewicht vallen tussen wal en schip: ze willen wel sporten, maar weten niet waar”

Saskia van Olphen (TRIAS Kids Kinderfysiotherapie)

voeding en beweging, kan hij goed beoordelen welk kind op welke route hoort.”

Nieuw: kinderfitness

Kinderen die op het oranje spoor zitten, kunnen bij TRIAS sinds kort meedoen met kinderfitness. Dit nieuwe initiatief is ontstaan vanuit het netwerkoverleg binnen de ketenaanpak KnGG. “Voor veel kinderen met overgewicht is het lastig om aansluiting te vinden bij groeps- of teamsport in het reguliere aanbod. Zij vallen daarom vaak tussen wal en schip: ze willen wel sporten, maar weten niet waar”, vertelt Van Olphen. “Door een-op-een met kinderen te trainen, dus onder begeleiding, kunnen we doelgericht met ze bewegen: bijvoorbeeld om conditie op te bouwen, of met het doel net zo hard te kunnen rennen als een vriendje, het klimrek in te kunnen of volwaardig mee te kunnen doen met gym.”

Wanneer kinderen vanuit de oranje of rode route deelnemen aan een GLI-traject, wordt die aanpak uiteraard nog verder uitgebreid. Dan werkt TRIAS samen met onder andere de kinderleefstijlcoach, diëtist, psycholoog en huisarts.

Grote verbetering

Tussen de interventies en activiteiten door vormen de netwerkbijeenkomsten binnen de KnGG een belangrijke rode draad voor alle partners. Van Olphen: “Ons perspectief als kinderfysiotherapeut is heel breed. Wij nemen een deel van de psychische gezondheid mee en kijken ook naar psychosomatische klachten. Tegelijkertijd komen we vaak in situaties waarin we kinderen willen doorverwijzen voor nog uitgebreidere ondersteuning. De ketenaanpak en bijbehorende bijeenkomsten met de verschillende disciplines hebben daarin een groot verschil gemaakt. De drempel om door te verwijzen is tegen-

woordig veel lager, omdat we elkaar veel beter kunnen vinden. Voorheen stuitten we vaak op wachtlijsten, wisten we niet goed wie er nog wel plek had of kenden we elkaar überhaupt niet. Door de ketenaanpak kunnen we elkaar veel sneller vinden, hebben we korte lijntjes en doordat we tijdens bijeenkomsten contact maken en ervaringen uitwisselen, hebben we bij iedereen een gezicht. Dat maakt bijvoorbeeld dat je veel sneller de telefoon pakt om kort te overleggen met een diëtiste van wie je weet dat ze op dat moment even geen wachtlijst heeft.”

Onder aanvoering van projectleider Kirsten Keij worden ook regelmatig groepsmails uitgewisseld. “Kirsten stuurt dan bijvoorbeeld een bericht rond over de laatste ontwikkelingen binnen de ketenaanpak, ze attendeert ons op andere bijeenkomsten en maakt samenvattingen van gesprekken. Ik zie echt een groot verschil ten opzichte van vóór de ketenaanpak. Niet meer telkens zoeken naar een plek waar we een kind kunnen plaatsen, maar direct iets kunnen aanbieden en echt fysiek iets kunnen betekenen voor deze kinderen. Doen, actief worden, niet te veel praten en vooral een kind niet te veel doorsturen naar allerlei verschillende plekken.”

Korte lijnen

Daar is precies het idee: met de ketenaanpak en het stroomschema met de drie kleurniveaus wordt als het ware een soort rode loper uitgerold voor een kind waarlangs het kan rekenen op continue aanmoediging en ondersteuning.

De lijnen voor doorverwijzing lopen alle kanten op, blijkt uit een bloemlezing van Keij: “Vanuit de buurtsport op pleinen kan Wesley de verbinding maken met een reguliere sportclub en kinderen een duwtje in de rug geven. Stichting Leergeld is ook een

belangrijke partner; deze organisatie kan gezinnen indien nodig financieel ondersteunen. Wij organiseren verder de sport-safari: een initiatief waarmee we kinderen stimuleren allerlei sportkennismakingscursussen te volgen op een safari door het hele dorp. Wesley is er als buurtsportcoach vaak ook bij als kinderen kennismaken met een sport, zodat kinderen een bekend gezicht zien en wat meer vertrouwen krijgen. Ook hebben we in samenwerking met een diëtist een inspiratieworkshop georganiseerd, waarbij ouders en kinderen op speelse wijze meer leerden over voeding. En tijdens de Wassenaarse sportweek doet TRIAS mee met kinderfitness, zodat kinderen al met dit initiatief bekend raken en de drempel voor doorverwijzing lager wordt. Allemaal voorbeelden van samenwerkingen die door de ketenaanpak gemakkelijker zijn geworden.”

Jeugdverpleegkundige

Eveneens een belangrijke samenwerkingspartner voor zowel de buurtsportcoach en Fit in Wassenaar als voor TRIAS Kids kinderfysiotherapie, is JGZ Zuid-Holland West. Jeugdverpleegkundige Beau Alderden heeft, net als de buurtsportcoach, een belangrijke signaleringsfunctie. “Kinderen krijgen in groep 2, in groep 7 en op de middelbare school een consult van een jeugdverpleegkundige en/of jeugdarts”, legt Alderden uit. “We volgen de groei en de fysieke en mentale ontwikkeling en geven vaccinaties. Daarnaast wegen en meten we alle kinderen, mits daarvoor toestemming is gegeven door de ouders.” Aan de hand van een vooraf ingevulde vragenlijst over gezondheid, sociale kwesties en de psyche gaat Alderden met een aantal kinderen in gesprek. “Daar kan eventueel een indicatie uit komen. Kinderen met overgewicht signaleren we en sturen we door naar de jeugdarts, diëtist of kinderfysiotherapeut.”

Ook Alderden constateert een groot voordeel van de ketenaanpak en de directe lijnen met andere disciplines: “We gaven ouders altijd wel wat folders mee, maar ik denk dat daar niet altijd wat mee wordt gedaan. Veel verschillende folders meekrijgen, kan best onoverzichtelijk zijn. Daarom is het nu heel fijn dat we bijvoorbeeld heel gericht kunnen doorverwijzen naar fysiotherapie en eventueel kinderfitness. Zoiets is afgebakend en concreet; fijn voor ouders, voor wie het soms best overweldigend kan zijn om te horen dat hun kind overgewicht heeft. Je moet kinderen en hun ouders niet blijven doorverwijzen naar allerlei verschillende instanties. Dat werkt zelden. Het mooie van de ketenaanpak is dat het helder is: er is een aantal concrete trajecten en we kunnen samen kijken welk traject bij welk kind past.”

Kinderen monitoren

Voor Bierens betekent de ketenaanpak een verrijking van zijn werkveld, omdat het ook een stuk makkelijker wordt om kinderen te monitoren en hen dus op den duur daadwerkelijk gezonder te zien worden. “De route van het stroomschema werkt natuurlijk ook de andere kant op: kinderen die op het rode niveau worden gesignaleerd, willen we graag weer terugzien op de groene route. Mooi om kinderen hierdoor echt te kunnen volgen en hen uiteindelijk misschien zelfs het reguliere sportaanbod in te begeleiden.”

Dat ‘doorstromen’ gebeurt ook binnen TRIAS, van rood naar oranje bijvoorbeeld. De kinderen die kinderfysiotherapeuten al kennen vanuit de GLI-zorgroute, kunnen daarna intern worden begeleid richting de kinderfitness. “En vervolgens, na zo’n kinderfitnesstraject, kunnen wij dan weer contact opnemen met Wesley”, legt kinderfysiotherapeut Van Olphen uit. “We constateren dan samen met een kind dat

het sterker is geworden en overleggen wat de volgende stap kan zijn. Met Wesley kunnen we gezamenlijk overleggen welke sport bij een kind past en het zelfvertrouwen op sportgebied weer terugvinden. Door in de samenwerking weer terug te koppelen naar de buurtsportcoach, helpen we een kind weer het reguliere aanbod in en voorkomen we dat we onbeperkt blijven behandelen.”

Intentieverklaringen

Projectleider Keij, die ook actief is als ketenregisseur, vindt het een goed signaal dat er in de huidige tijd door het Rijk middelen beschikbaar worden gesteld voor ketenaanpakken als KnGG. “Alle uitvoerende partners binnen het netwerk willen heel graag; dat is al een hele tijd duidelijk. De steun vanuit het Rijk is dan ook heel mooi. En nu willen we graag dat dit thema lokaal nóg breder gedragen wordt op be-

stuurlijk en politiek vlak. Daarom zijn we momenteel bezig met het opstellen van intentieverklaringen voor alle vijf de ketenaanpakken. De gemeente is daarin partner. Van de zomer is de intentieverklaring voor Kansrijke Start al getekend en dit najaar volgen hopelijk de andere verklaringen. Hiermee willen we de ketenaanpakken structureel vastleggen en partners de bewuste keuze laten maken om hier blijvend op in te zetten. Zo voorkomen we dat de ketenaanpakken drijven op persoonlijke inzet, want dat maakt kwetsbaar. De toekomst blijft natuurlijk altijd wat onzeker, omdat je met dit soort initiatieven afhankelijk blijft van financiering. Daarom is het voor ons heel waardevol dat in Wassenaar intensief wordt ingezet op KnGG en dat er zo veel partners zijn die hier structureel uren voor vrijmaken. De intentieverklaring zal dat dit najaar nog eens bevestigen.” ■

“Door de ketenaanpak kunnen we elkaar veel sneller vinden, hebben we korte lijntjes en hebben we bij iedereen een gezicht”

Saskia van Olphen (TRIAS Kids Kinderfysiotherapie)

Buurtsportcoach van het Jaar 2024 Jordy Kurvers is een “soort vertrouwenspersoon” in de wijk

“JONGEREN KOMEN BIJ ME MET EEN LACH EN EEN TRAAN”

“Hé meester!” – Jordy Kurvers hoort het regelmatig als hij in de supermarkt loopt. Niet vreemd, want als buurtsportcoach is hij een bekend gezicht in de wijk Vollenhove in Zeist. Sinds hij vier jaar geleden begon, probeert hij via sport zo veel mogelijk impact te maken in de levens van kinderen en jongeren in zijn buurt. En dat is niet onopgemerkt gebleven. Tijdens de Kennisdag Brede Regeling Combinatiefuncties in Zwolle werd Kurvers uitgeroepen tot Buurtsportcoach van het Jaar 2024. “Een complete verrassing”, zegt hij lachend. TESSA DE WEKKER

De prijs is een mooie erkenning van zijn werk in Vollenhove, een aandachtswijk in het noorden van Zeist. Hoewel, de mooiste erkenning komt van de kinderen zelf. Met hun enthousiaste begroetingen op straat en in de supermarkt en de verhalen die ze vertellen, zowel positief als negatief. “Ik ben een soort vertrouwenspersoon geworden. Ze komen bij me met een lach én een traan en durven me in vertrouwen te nemen. Dat vind ik een groot compliment”, vertelt Kurvers.

Vier jaar geleden begon hij als buurtsportcoach in Vollenhove. Hij woont zelf in de wijk en kent het gebied goed. Er wonen veel mensen met een lage sociaaleconomische positie. Kurvers: “Het is een betrokken, verbindende wijk, maar er is wel aandacht nodig voor de inwoners. Voor veel kinderen is sporten bijvoorbeeld niet vanzelfsprekend. Als buurtsportcoach kun je daardoor heel veel kinderen helpen.”

“VOOR VEEL KINDEREN IS SPORTEN NIET VANZELFSPREKEND. ALS BUURTSPOORTCOACH KUN JE HEEL VEEL KINDEREN HELPEN”

Meer verbinder

Hij begon met twee sportuurtjes in de week op het veldje in de wijk. Al snel bleek dat niet voldoende. “Met de gemeente is toen afgesproken om ongelijk te investeren om te zorgen voor gelijke kansen voor kinderen in de wijk”, vertelt hij. Samen met een

jongerenwerker van welzijnsorganisatie Meander Omnium kreeg Jordy Kurvers een meer verbindende rol in de wijk. Zo werd hij sportcoördinator op basisschool Op Dreef. Een van de taken was het onderhouden van contacten met sportverenigingen, ouders en het Jeugdfonds Sport & Cultuur.

Daarnaast zette hij samen met de plaatselijke kringloopwinkel en het Jeugdfonds een fietsproject op. Kurvers: “Voor de meeste kinderen is leren fietsen heel normaal. Maar voor een deel van de kinderen in Vollenhove niet.” Naast het feit dat ze daardoor minder bewegen, is het ook nog eens onpraktisch. Sommige uitstapjes op school gaan met de fiets. En zelf veilig kunnen fietsen is ook wel handig als je naar de sporttraining moet, zeker als je ouders je niet kunnen brengen. “Van de kringloopwinkel krijgen we gratis fietsen voor kinderen en jongeren. Daarnaast krijgen de kinderen die dat nodig hebben onder schooltijd zes fietslessen. Ze krijgen zowel theorie als praktijk. Als ze geslaagd zijn, mogen ze de fiets houden en kunnen ze veilig de weg op”, vertelt Kurvers enthousiast.

Tot slot worden op Op Dreef elke dag naschoolse activiteiten georganiseerd in het kader van de Rijke Schooldag. Ook daar houdt de sportcoördinator zich mee bezig. “We organiseren gratis sport- en culturele activiteiten na schooltijd, zoals muziek of kunst. We hebben bijvoorbeeld samen met een kickbokstrainer gedurende een aantal weken één keer per week kickboksles gegeven. Op deze manier kunnen ook kinderen voor wie lid zijn van een sportclub of cultuurcentrum niet vanzelfsprekend is, meedoen met leuke activiteiten en sportief bezig zijn.”

“IK HAAL VEEL VOLDOENING UIT HET HELPEN VAN MENSEN. HET IS HEEL TOF OM SPORT OP DEZE MANIER ALS MIDDEL TE KUNNEN GEBRUIKEN”

FC Vollenhove

Naast zijn werkzaamheden op de school heeft Jordy Kurvers samen met de jongerenwerker van Meander FC Vollenhove opgezet. Kinderen en jongeren tussen 10 en 23 jaar kunnen meedoen aan sportactiviteiten in de wijk. De ene keer is dat een pannacup in de zaal, de andere keer een toernooi in een andere tak van sport. Ook zijn er activiteiten samen met bijvoorbeeld FC Utrecht georganiseerd. “De activiteiten zijn voor deelnemers gratis. We bieden jongeren een sportieve activiteit waarin plezier, samenspel en persoonlijke groei centraal staan.”

Dat werkt heel goed. En ook de andere activiteiten van de buurtsportcoach worden in Vollenhove goed ontvangen. In vier jaar tijd heeft Kurvers veel kinderen en jongeren zien opbloeien. Hij noemt een jongen die een aantal jaar geleden uit Syrië is gevlucht. “Die had nog nooit gesport. Hij voelde zich door zijn overgewicht vaak onzeker, wat het moeilijk maakte om zich met anderen te verbinden. Hij heeft meegedaan aan verschillende activiteiten en mede dankzij het Jeugdfonds speelt hij nu bij een voetbalvereniging. Dat is niet alleen goed voor zijn lichamelijke gezondheid, maar ook voor zijn sociale contacten. Hij zit veel beter in zijn vel, waardoor het ook op school beter gaat.”

Eigen buurtsportcoachteam

Het is slechts één voorbeeld, maar Kurvers kan er wel tientallen noemen. De kinderen en jongeren in de wijk krijgen via de sport- en spelactiviteiten van de buurtsportcoach kans om zich op sportief en sociaal vlak te ontwikkelen. “Ik haal veel voldoening uit het helpen van mensen. Het is heel tof om sport op deze manier als middel te kunnen gebruiken”, verklaart hij zijn aanstekelijke enthousiasme.

“KINDEREN WORDEN FITTER EN SOCIALER EN KRIJGEN KANSSEN DIE ZE ANDERS NIET ZOUDEN KRIJGEN, OOK BUITEN DE SPORT. DAT IS HET MOOISTE COMPLIMENT DAT JE KUNT KRIJGEN”

Wat Jordy Kurvers betreft stopt het hier niet. In de toekomst zou hij graag leiding willen geven aan zijn eigen buurtsportcoachteam. “Dan zouden we meer impact kunnen hebben op de levens van kinderen en jongeren in nog veel meer wijken. Ik zie wat de sportactiviteiten voor hen betekenen. Ze worden fitter en socialer en ze krijgen kansen die ze anders niet zouden krijgen, ook buiten de sport. Dat is het mooiste compliment dat je kunt krijgen.”

FOTO: WEST OF PHOTOGRAPHY - CC JASON C. VAN 'T WESTEINDE

De impact van buurtsport- en cultuurcoaches

Wat is het en hoe meet je het?

Er zijn in Nederland bijna 6.000 BRC-functionarissen (iedereen die aangesteld wordt vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties) en die werken in alle gemeenten. Deze BRC-functionarissen maken bij uitstek de verbinding tussen sport en/of cultuur en andere domeinen, met als doel de sport- en cultuurparticipatie te verhogen. Maar wat kunnen we nu eigenlijk zeggen over de impact van de inzet van al die BRC-functionarissen? Het Mulier Instituut nam het begrip 'impact' onder de loep. WIKKE VAN STAM

De impact van de Brede Regeling Combinatiefuncties kunnen we definiëren als alles wat de werkzaamheden van de BRC-functionarissen uiteindelijk opleveren voor de einddoelgroep (burgers die direct of indirect geholpen worden door BRC-functionarissen). Maar 'iets opleveren' voor de einddoelgroep wordt verschillend geïnterpreteerd. Soms wordt dat gezien als een concrete opbrengst, zoals deelnemen aan een activiteit georganiseerd door een BRC-functionaris. Maar het kan ook om een wat meer abstracte opbrengst gaan, zoals een betere gezondheid.

HOEWEL HET METEN VAN IMPACT VOOR VEEL BRC-FUNCTIONARISSEN ALS LASTIG WORDT GEZIEN, IS HET BELANGRIJK OM CIJFERS EN VERHALEN TE BLIJVEN DELEN

Hoe we naar impact kijken, bepaalt ook de manier waarop we impact kunnen meten. Meestal wordt geprobeerd impact te meten aan de hand van monitoringgegevens die BRC-functionarissen ophalen. Daarmee zijn ze, in ieder geval op lokaal niveau, vaak redelijk goed in staat om impact te meten met betrekking tot concrete opbrengsten

(bijvoorbeeld door het aantal deelnemers te tellen). Als het gaat om een abstractere uitkomstmaat, is het meten van impact echter lastiger. BRC-functionarissen zien deze impact wel. Onder andere door het delen van succesverhalen proberen ze die ook aan anderen duidelijk te maken.

Deze manier van meten is echter minder schaalbaar. De vraag welke impact alle BRC-functionarissen in een gemeente samen maken, is daarmee dus lastig te beantwoorden. In dat geval kan het helpen om gebruik te maken van verbanden die al bekend zijn en andere databronnen. Denk bijvoorbeeld aan een buurtsportcoach die

een kind met overgewicht heeft geholpen bij een sportvereniging te gaan sporten. Hierbij kun je verwachten dat dit kind doordat het structureel is gaan sporten gezonder wordt en dat deze buurtsportcoach met zijn werk dus uiteindelijk ook heeft bijgedragen aan gezondheidsbevordering.

Hoewel het meten van impact voor veel BRC-functionarissen als lastig wordt gezien, is het belangrijk om cijfers en verhalen te blijven delen. Daarmee wordt zo goed mogelijk zichtbaar welke impact er daadwerkelijk gemaakt wordt. Want dát die impact gemaakt wordt, daar zijn de betrokkenen over het algemeen van overtuigd. ■

FOTO: SHUTTERSTOCK

“Het verhaal van de buurtsportcoach moet gewoon nóg beter verteld worden”

Monitoringaanpak Almere leidt tot betere inzichten in effecten inzet

Al meer dan zeventien jaar kennen we buurtsportcoaches in ons land. Dat klinkt als heel lang, maar tegelijkertijd blijft het een relatief nieuwe beroepsgroep. En dat betekent dat er nog volop wordt gepioneerd met hun inzet. In Almere vonden ze een mooie manier om beter in beeld te brengen waar de inzet van buurtsportcoaches aan bijdraagt. Gemeente én buurtsportorganisatie zelf aan het woord over wat die monitoringaanpak inhoudt en oplevert. LEON JANSSEN LOK

Sportstad vol betekenis, zo luidt de titel van de sportvisie van Almere. Twee ambities staan daarin centraal: Almere is één grote sport- en beweegaccommodatie én in Almere kan iedereen sporten en bewegen. Buurtsportcoaches spelen uiteraard een belangrijke rol in het werken aan die ambities: ze laten meer mensen sporten en bewegen in de buurt, spelen een rol in talentontwikkeling en stimuleren ontmoetingen. Dat doen ze dicht bij de inwoners in de wijk, op bijvoorbeeld playgrounds, schoolpleinen en in buurt- en wijkcentra. Maar een sportstad vol betekenis betekent ook dat de betekenis van de buurtsportcoaches helder moet zijn. En om die reden veranderde er de afgelopen jaren het een en ander in de manier waarop Almere buurtsportcoaches inzet. Niet alleen qua organisatie, maar ook waar het gaat om de manier waarop de effecten van hun inspanningen beter inzichtelijk worden.

Van subsidies naar aanbesteding

“Jarenlang hebben we verschillende partijen subsidies verstrekt voor de inzet van buurtsportcoaches”, vertelt Monique van der Veen, beleidsadviseur onderwijs & sport bij de gemeente. Vanuit haar sportrol is ze accounthouder voor de buurtsportcoachdossiers, vanuit haar onderwijsrol legt ze de focus op de leeftijdsgroep van nul tot zes jaar. Een in de praktijk logische koppeling, die mooi aansluit bij de gemeentelijke sportvisie.

“Zo’n subsidiemodel heeft natuurlijk ook z’n voordelen,” legt Van der Veen uit, “maar wij constateerden meer en meer dat we betere sturing wilden hebben op wat er in de stad gebeurt. Dat we meer een rol als opdrachtgever wilden hebben. Bij een subsidie komt de aanvraag echt vanuit de aanvrager en heb je als gemeente toch wat

minder sturingsmogelijkheden op wat je uiteindelijk met elkaar wilt bereiken. Een inhoudelijke afweging alleen is echter niet voldoende. Op basis van het Almeerse afwegingskader is er ook een juridische toets geweest en de conclusie daarvan was dat aanbesteden de juiste vorm was.” De gemeente startte dus een aanbestedings-traject en werkt sinds 2024 met partijen die die aanbestedingsopdracht gegund hebben gekregen.

Beleidsdoelen vertaald naar opdracht

“Voor die aanbesteding hebben we vijf percelen in de markt gezet, waarvan vier gebiedspercelen: Stad-West, Stad-Oost,

Almere Buiten en een combinatie van Almere Haven, Hout en Poort”, licht Van der Veen toe. “De uitvoering daar is nu verdeeld over twee partijen: Talent in Op-leiding en Sportprofessional. Bij de start van de aanbestedingsprocedure hebben we per gebiedsperceel helemaal uitge-werkt hoe de populatie eruitziet, wat de uitdagingen zijn, wat het buurtsportwerk moest inhouden, wie de belangrijkste partners zijn, en welke rollen en verant-woordelijkheden er zijn. We reikten dus eigenlijk het hele speelveld op een pre-senteerblaadje aan, zodat alle inschrijvers gelijke kansen hadden. De kaders lagen verder in de sportvisie en het GALA-ak-kkoord en die hebben we vertaald naar

“Wij constateerden meer en meer dat we betere sturing wilden hebben op wat er in de stad gebeurt. Dat we meer een rol als opdrachtgever wilden hebben”

Monique van der Veen (Gemeente Almere)

“Evalueren doen we aan de hand van het stoplichtmodel. Eerlijk en transparant”

Monique van der Veen (Gemeente Almere)

concrete doelstellingen. We wilden aan de voorkant heel duidelijk formuleren wat we met elkaar wilden bereiken. En dan moet je ook denken aan heel praktische dingen. Voorheen hadden alle partijen bijvoorbeeld hun eigen kleding en huisstijl. Dat kwam de zichtbaarheid van de buurtsportcoaches niet ten goede. Nu hebben alle drie de partijen [stadsbreed zijn er ook nog een buurtsportcoach gezondheid & preventie en een buurtsportcoach inclusief sporten in dienst bij MEE Samen, red.] dezelfde uitstraling en zichtbaarheid.”

Uniforme monitoring

De nieuwe werkwijze heeft ook gevolgen gehad voor de wijze van evalueren en monitoren. Van der Veen: “In de subsidietijd hadden de verschillende partijen niet alleen een eigen manier van subsidie aanvragen, maar ook een eigen manier van verantwoorden. Daar lag echt een verbeterpunt. Als we de regie meer naar ons toe wilden gaan trekken, dan hadden we ook beter zicht nodig op hoe er werd gemonitord. We wilden daar echt een uniforme werkwijze in. Dat begint natuurlijk met de uitgangspositie. De buurtsportteams maken nu per perceel een eigen jaarplan en dat doen ze in afstemming met de gemeentelijke gebiedsmanagers die aan hun eigen gebiedsagenda werken. Echt op basis van wat de inwoners van het betreffende gebied nodig hebben, een kwestie van voelen en proeven. Dat jaarplan stemmen we dan verder met elkaar af, zodat we zeker weten dat het buurtsportteam de goede focus voor het komende jaar heeft.”

Stoplichtmodel

Natuurlijk moeten er soms keuzes gemaakt worden. Van der Veen daarover: “De rol van de buurtsportcoach wordt steeds groter en belangrijker. Ze worden steeds meer bevraagd, worden zichtbaarder en dat kan nieuwe vraagstukken oproepen. In dat soort gevallen vallen we

echt terug op de basis: we moeten doen wat nodig is. Dan moet je je afvragen waar de behoeften van de inwoners van een gebied liggen. Soms heb je in een gebied zo veel uitdagingen, dat je dus moet zeggen: ‘We kunnen vanuit sport en bewegen niet overal op inzetten.’ Dan wordt in onderlinge samenhang bepaald waaraan prioriteit gegeven wordt.”

Halverwege het jaar komen de partijen in dezelfde samenstelling weer bij elkaar om de voortgang te bespreken. Is het gegaan zoals gedacht en gepland, zijn er dingen niet van de grond gekomen en zo ja, wat is de reden daarvan? En kan de gemeente, of de gebiedsmanager in het bijzonder, daar iets aan doen? “Dat doen we aan de hand van het stoplichtmodel”, licht Van der Veen toe. “Groen, oranje, rood. Dat is een heel prettig gespreksmodel – eerlijk en transparant. We zoomen in op de zaken die niet lekker lopen. Waar lopen we tegenaan? Heeft dat te maken met planning, financiën of iets anders? Het is geen afrekenmodel, integendeel. Het is juist bedoeld om met elkaar betere keuzes te kunnen maken.”

Good practices

“In het laatste gesprek, aan het einde van het jaar, gebruiken we het stoplichtmodel weer. We vragen ook altijd aan de buurtsportcoaches waar ze trots op zijn. Want het is zo belangrijk om een goede balans te houden tussen de dingen die moeizaam verlopen en de elementen die er juist uitgelicht mogen worden, omdat ze zo goed gaan.”

Het betekent dat Van der Veen flink wat gesprekken voert, maar dat vindt ze helemaal niet erg, integendeel. “Ik vind het heel belangrijk dat je als beleidsadviseur *feeling* houdt met datgene wat er daadwerkelijk in de praktijk gebeurt. Wat speelt er in het gebied, wat is er nodig,

moet ik collega's van andere afdelingen betrekken? Als ik dat niet hoor, kom ik veel te ver van de opdracht te staan. En het helpt mij ook om het verhaal van en over de buurtsportcoach intern te vertellen.” De buurtsportcoachorganisaties wordt dan ook gevraagd om een aantal *good practices* te beschrijven. “Het liefst met mooie foto's erbij, want dan gaat het veel meer leven. Elke buurtsportcoachorganisatie heeft toch ook z'n eigen identiteit en kleur. Dat komt mooi tot uiting in die *good practices*.”

Talent in Opleiding

Van der Veen is dus uitermate tevreden met de nieuwe werkwijze en onderstreept dat nog maar eens door te stellen dat er veel uniformiteit is gekomen. “In het opstellen van basisdoelen en gebiedsdoelen, in de monitoring en ook in de uitstraling en daarmee de zichtbaarheid van de buurtsportcoaches.”

“Uiteindelijk is het doel iedereen in beweging te krijgen. En dat bereik je nu eenmaal beter als je samenwerkt, als je verbindt”

Martin Cornelissen (Talent in Opleiding)

Hoe kijken de uitvoeringsorganisaties eigenlijk tegen de aanpak aan? Martin Cornelissen is coördinerend buurtsportcoach bij Talent in Opleiding, dat buurtsportcoaches inzet in Almere Haven, Hout, Poort en West. “De gemeente zet met de nieuwe vorm erg in op verbinden en daar zijn we heel erg blij mee. Wij zijn de verbinder in de wijk, proberen alle partijen bij elkaar te krijgen: buurt, onderwijs, sportverenigingen, zorg, jeugdondersteuners, ouderenwerk. Of dat nu is met zitgym, schoolpleinsport, naschoolse gym in aandachtswijken of sport- en spelactiviteiten op playgrounds, uiteindelijk is het doel iedereen in beweging te krijgen. En dat bereik je nu eenmaal beter als je samenwerkt, als je verbindt.”

Metten van impact

Hij vervolgt: “Het lastige is wel: Hoe meet je de impact van je inspanningen? We hielden natuurlijk altijd al deelnemersaantallen bij, maar met de nu ingevoerde stoplichtmethode wordt dat toch een stuk inzichtelijker. Vanuit de doelen die de gemeente op voorhand stelt, stellen wij ons jaarplan op, inclusief kpi's per project. In de rapportages sluiten we daar dan een-op-een op aan. Gaat alles volgens plan, dan geven we dat aan met een groene

kleur. Met rood zeggen we dat iets stagneert, dat iets niet haalbaar is. En als er bijsturing nodig is, dan laten we dat zien met een oranje kleur. Gezamenlijk stellen we dan vervolgdelen op voor het tweede gedeelte van het jaar. Aan het einde van het jaar evalueren we opnieuw en dat is dan meteen weer een bijstuurmoment voor het volgende jaar. Het is een heel prettige manier van evalueren en monitoren.”

Motiverend

De aanpak betekent dat er een goede balans wordt gezocht tussen cijfers, doelen en mogelijkheden. Cornelissen: “Als we bijvoorbeeld vanuit cijfers van de gemeente, het Rijk of het CBS zien dat het in bepaalde wijken minder goed gaat met de beweegdeelname, dan kunnen we daar acties op inzetten. Dan zoeken we naar verbindingen met verenigingen, met de wijk. En we koppelen daar dan dus ook kpi's aan; we nemen ons bijvoorbeeld voor dat we minimaal drie activiteiten per week op een playground organiseren. En dat we streven naar een x-aantal deelnemers, of een x-aantal verenigingen. Omdat we nu die rapportages maken, krijgt het hele team er ook veel meer van mee. Je kunt de resultaten mooi bespreken met je team en laten zien dat die ene activiteit op het schoolplein een veel hoger doel dient. Je bent bezig met verbinding in de wijk, met jongeren van de straat houden, met het vergroten van de beweegdeelname van jongeren of het verkleinen van de motorische achterstand van kinderen. Dat inzichtelijk hebben, motiveert enorm!”

Geen cijfers maar verhalen

Dat laatste ziet ook Monique van der Veen: “Kleine activiteiten lijken dan misschien klein, maar ze dragen bij aan een groter geheel, zoals het bevorderen van de gezondheid of het ontdekken van talent. En als er ergens op bijgestuurd moet worden, is dat vaak heel praktisch. Als een peuteractiviteit niet loopt, waar ligt dat dan aan? Aan de locatie, het tijdstip, de berichtgeving erover, de kosten?”

Van der Veen geeft tot slot aan dat de nieuwe aanpak nog meer voordelen biedt: “Wij moeten als gemeente natuurlijk ook verantwoording afleggen aan het Rijk. Ik vind het heel tof om te zien dat de verantwoording puur in aantallen deelnemers nu ook beetje bij beetje wordt losgelaten en dat

er meer met *good practices* gewerkt mag worden. Het aantal unieke deelnemers aan een activiteit zegt niks over wat er in een stad gebeurt. Ik hoop en denk stiekem dat onze manier van werken dat heeft gestimuleerd. Het gaat niet alleen over de cijfers, het gaat om de verhalen erachter. Wat verdient een podium? Dat is ook mijn grote drijfveer: dat het verhaal van de buurt-sportcoach nóg beter verteld wordt!” ■

“Het gaat niet alleen over de cijfers, het gaat om de verhalen erachter. Wat verdient een podium?”

Monique van der Veen (Gemeente Almere)

LAB: Basistraining monitoring & evaluatie

Samen met teamleden voeren buurtsport- en cultuurcoaches veel verschillende activiteiten uit in de wijk. Gemeenten hebben in veel gevallen een ambitieuze stip op de horizon benoemd. Er is vast ook al een bepaalde aanpak gekozen of beweegprofessionals zijn al enige tijd voortvarend aan het werk. De grote vraag is: Hoe weet je als buurtsport- of cultuurcoach in welke mate je eigen acties bijdragen aan het doel dat je voor ogen hebt? De basistraining Monitoring & Evaluatie (M&E) van de Landelijke Academy Buurtsportcoaches (LAB) helpt hierbij.

Deze vernieuwde training biedt praktische handvatten om met de monitoring en evaluatie van een aanpak aan de slag te gaan en aandacht te hebben voor de borging van die aanpak. In de training wordt theorie gecombineerd met praktische opdrachten.

Na deelname kennen deelnemers het belang van monitoring & evaluatie voor het werk van de buurtsportcoach en kunnen ze de relevante informatie verzamelen bij hun eigen activiteit(en), om de resultaten vervolgens te bespreken en de werkwijze te verbeteren.

Tijdsinvestering: 2 lesdagen met 30 minuten voorbereiding voorafgaand aan de eerste lesdag. Tussen de lessen in gaan deelnemers aan de slag met gegevensverzameling.

Wil je meer informatie?
Scan de QR-code.

In twintig jaar naar “een gezonde volgende generatie, vrij van schulden, uit de bijstand en volop in beweging”

Brede resultaten en effecten van inzet
buurtsportcoach zichtbaar bij structurele aanpak
Nationaal Programma Leeuwarden Oost

Leeuwarden Oost bestaat uit vijf wijken met een mix van families die er al generaties lang wonen en veel nieuwkomers. Dit stadsdeel kent diverse problemen en armoede is daarvan het grootst. Het Nationaal Programma Leeuwarden Oost stelt zich ten doel die armoede in al zijn oorzaken en aspecten te bestrijden. Centraal in deze aanpak staat de wens de bewoners de regie over hun eigen leven terug te geven en ze los te maken uit de beklemmende greep van schulden, werkloosheid, sociaal isolement of een ongezonde levensstijl. Sport en bewegen zijn daarbij essentiële instrumenten om bewoners gezonder te maken, met elkaar in contact te brengen en hun leven beter vorm te geven. Alle problemen grijpen in elkaar, maar ook alle oplossingen. JEROEN KUYPERS

Wat in de loop van decennia is scheefgegroeid, trek je niet in enkele jaren weer recht. Daarom heeft het Nationaal Programma Leeuwarden Oost een termijn van twintig jaar en een focus op de volgende generatie. Vanzelfsprekend heeft lang niet elk van de 37.000 inwoners van één van de vijf wijken problemen, maar de percentages van degenen die wél problemen ondervinden, moeten substantieel omlaag. Dat percentage schommelde bij kinderen die in structurele armoede opgroeien, aan de start van het programma bijvoorbeeld tussen één zesde en ruim een kwart in specifieke wijken. En ook als het over laaggeletterdheid, onderwijsachterstand of voortijdig schoolverlaten gaat, scoren deze vijf wijken slechter dan het landelijk gemiddelde. Maar of het nu gaat om jeugdcriminaliteit, verloedering van de openbare ruimte, spijbelen of ongezonde voeding, het zijn allemaal uitingen die hun oorsprong vinden in armoede. Het zijn symptomen van een structurele kwaal.

Domeinoverstijgend werken

“We hebben verschillende aanvliegroutes om die armoede en zijn gevolgen aan te pakken”, zegt Anne Marie Schepers, Coördinator Gezondheid binnen het Nationaal Programma Leeuwarden Oost. “Daarom werken we ook domeinoverstijgend. Aan de ene kant zijn we bijvoorbeeld bezig de omgeving te vergroenen, beter toegankelijk en beweegvriendelijker te maken; aan de andere kant helpen we eigenaren van particuliere woningen hun huizen beter te isoleren. Tussendoor stimuleren we de gemeenschapsvorming binnen de wijken en proberen we de bewoners zo veel mogelijk eigenaarschap over hun leven en hun omgeving te bezorgen.”

Een verbetering op het vlak van werk of wonen draagt in deze visie evenzeer bij aan een betere gezondheid als gezonder gaan eten of meer sporten en bewegen. Schulden die niet meer kunnen worden afbetaald, resulteren immers in stress, net als een slecht geïsoleerde woning leidt

“We hebben een buurtsportcoach voor elke wijk, die kan worden bijgestaan door een beweegcoach, om de veelzijdigheid van het bewegen te garanderen”

Sido de Schiffart (bv SPORT)

“Onze wijken hebben een zichtbare fysieke infrastructuur, maar ook een onzichtbare sociale. Beide moeten versterkt worden”

Anne Marie Schepers

(Nationaal Programma Leeuwarden Oost)

tot een hoge energierekening. Wanneer die als gevolg daarvan dan maar slechter wordt verwarmd, kunnen schimmelvorming en ziekte volgen. De Friezen hebben heel goed begrepen dat alles met elkaar samenhangt en op het vlak van gezondheid verschillende factoren communicerende vaten vormen. Daarom is het ook nodig dat de beleidsambtenaren uit de verschillende domeinen weten waar hun collega's mee bezig zijn, net als de medewerkers op het terrein zelf, die de voornemens in concrete acties moeten omzetten. Zo realiseert het Nationaal Programma plan échte sociale meerwaarde en wordt het geheel van de resultaten meer dan de som der delen.

Ontmoetingsplekken

Een van de gevolgen van armoede is beweegarmoede. “Om die te bestrijden proberen we de openbare ruimte meer uitnodigend te maken om te sporten en bewegen, vooral voor kinderen”, zegt Sido de Schiffart, Manager Sportontwikkeling bij de regionale sportorganisatie bv SPORT. “We hebben ons bijvoorbeeld ingespannen om de schoolpleinen groener te maken, we zijn met kinderen en hun ouders/verzorgers de buurt gaan verkennen om hen te attenderen op (het gebruik van) speel- en sportplekken en we hebben in overleg en samenwerking met scholen leerkrachten en kinderen geïnspireerd op het gebied van buiten-/pleinspe-

len en daar al direct de positieve gevolgen van gezien. Het aantal lidmaatschappen van sportverenigingen is bijvoorbeeld aan het stijgen.”

Buurtsportcoach Ivana Hoogeboom voegt daaraan toe dat meer sociale interactie in het algemeen al een stimulerend effect heeft op het sportieve bewegen. “Een schoolplein is in de eerste plaats een ontmoetingsplek. Als dat groener is en meer delen heeft waar kan worden gespeeld in plaats van enkel maar rondgehangen, dan gaan kinderen automatisch meer bewegen. Om dezelfde reden hebben we de verbindingen tussen de verschillende wijken verbeterd. Maar we hebben die verbe-

“Hoe aantrekkelijker de omgeving is, hoe meer sociale interactie je krijgt en hoe (beweeg)veiliger een gebied wordt”

Ivana Hoozeboom (bv SPORT)

teringen grondig voorbereid. We hebben bijvoorbeeld de plaatselijke afdelingen van de GGD erbij betrokken, om via informatie van hen goed in kaart te brengen hoe de kinderen zich door de wijk bewegen en hoe we die patronen dus kunnen versterken. We hebben ook de ouders hierbij betrokken. Hoe aantrekkelijker de omgeving is, hoe meer sociale interactie je krijgt en hoe (beweeg)veiliger een gebied ook wordt.”

Skills Garden en voedseltuinen

Dankzij het Nationaal Programma wordt de bestaande openbare ruimte groener en beweegvriendelijker, maar er kan ook substantieel meer oppervlakte worden benut. Het oude Cambuurstadion wordt getransformeerd tot een zogeheten Skills Garden. Een Skills Garden is een geheel van kleurrijke kunstgrasvelden, heuvels en toestellen en veel variatie: van urban parken en courts tot en met natuurlijke speelgebieden.

De basis van het concept Skills Garden wordt gevormd door het Nederlandse Athletic Skills Model (ASM). Het ASM is

een wetenschappelijk en praktisch onderbouwde visie op bewegen vanuit de Schijf van 10!, die niet alleen toepasbaar is in de (openbare) sport(ruimte) maar bijvoorbeeld ook in de zorg en het onderwijs en die zich karakteriseert door middel van het gebruik van veel kleuren, asymmetrische vormen, *scaling* en integratie van de tien grondvormen van bewegen. Dit van oorsprong Nederlandse maar inmiddels wereldwijd toegepaste ASM-model heeft tot doel de motoriek van mensen evenwichtig te ontwikkelen, in tegenstelling tot traditionele sportmodellen, die sporters veelal eenzijdig stimuleren.

“We werken nog altijd nauw samen met de sportclub Cambuur,” zegt Hoozeboom, “vooral met de organisatie die zich namens de professionele voetbalvereniging inzet voor maatschappelijke doelen. In dat opzicht is er aan Cambuur niets veranderd. Maar het oude stadionterrein heeft een andere invulling gekregen.”

Het doel is bewoners uit de omgeving op een veelzijdige manier te laten sporten en bewegen. Door die veelzijdigheid blijft de Skills Garden uitdagend en zal die niet

slechts enkele malen in het begin, maar echt permanent worden gebruikt. In de benaming zit niet voor niets de term ‘*skills*’ ofwel ‘vaardigheden’. “We willen de bewoners, en vooral de jeugd, meer laten sporten en bewegen in het algemeen, maar het is ook onze uitdrukkelijke bedoeling de motorische en sociale vaardigheden van de kinderen stelselmatig te verbeteren”, vertelt De Schiffart. Ook hiervoor wordt samengewerkt met andere professionals. De motorische vaardigheden van kinderen worden bijvoorbeeld op vaste tijden gemeten, om de verwachte positieve effecten van meer sporten en bewegen te kunnen kwantificeren. En ook hier legt het Nationaal Programma expliciet de link tussen sport en ontmoeting. Hoe meer de bewoners met elkaar doen, hoe groter de sociale cohesie en hoe meer er – van onderaf – aan een echte gemeenschap wordt gebouwd.

Dit samenkomen in de openlucht beperkt zich overigens niet tot de Skills Garden en het sporten. In de wijk Heechterp-Schieringen zijn er voedseltuinen aangelegd. Daar kunnen bewoners met een mini-

muminkomen gratis groenten afhalen en kinderen krijgen er basiseducatie. Ook gezonde voeding is een belangrijk onderdeel van een vitale, gezonde leefstijl. Met het principe van de voedseltuinen wordt gezonde voeding beschikbaar gemaakt voor kwetsbare groepen, waarvoor verse groenten en fruit minder vanzelfsprekend zijn.

Sociale infrastructuur

“Onze wijken hebben een zichtbare fysieke infrastructuur, maar ook een onzichtbare sociale”, zegt Schepers. “Beide moeten versterkt worden. Dat lukt enkel als de bewoners betrokken zijn en we zijn erin geslaagd die betrokkenheid de afgelopen jaren stelselmatig te vergroten. We hebben daarvoor die verschillende aanvliegroutes – werk, gezondheid, onderwijs, veiligheid, bewegen –, maar we hebben ook de bereidheid al doende van onze successen én fouten te leren. Wat niet werkt, laten we los. Eigenlijk hebben we gemerkt dat we zo veel mogelijk maatwerk moeten toepassen. Het is zelfs zo dat wat in de ene wijk prima werkt, soms minder resultaat heeft in de andere. Met standaardoplossingen alleen kom je er vaak niet.”

En dus wordt er veel gevraagd van de professionals in het veld en wordt hen tegelijk ook relatief veel vrijheid van handelen gegund. “We hebben een buurtsportcoach voor elke wijk, die kan worden bijgestaan door een beweegcoach, om de veelzijdigheid van het bewegen te garanderen. De beweegcoach kan er immers op letten dat

bewegingsvormen passen bij de persoon en onderdeel worden van een gezonder leven”, zegt De Schiffart. “Zij werken op hun beurt weer nauw samen met de lokale sportverenigingen. Via hun activiteiten op pleinen en playgrounds brengen zij bovendien niet alleen jongeren met elkaar in contact, maar ook generaties, want de ouders worden altijd nadrukkelijk bij alles betrokken. Zo zien we dat er overal een eigen, positieve dynamiek is ontstaan.”

Over de volle breedte

Leeuwarden Oost is een stedelijk gebied van vijf wijken met achterstanden op verschillende domeinen, maar ook met veel potentie voor verbetering. Met het Nationaal Programma Leeuwarden Oost willen verbeteringen aanbrengen over de volle breedte van het spectrum. Sport en bewegen vormen belangrijke instrumenten om armoede te bestrijden, en niet slechts beweegarmoede.

“We hebben al verbeteringen gezien, op alle deelgebieden, maar we weten dat een fundamentele verandering niet binnen een termijn van slechts enkele jaren tot stand komt”, aldus Schepers. “Daarom hebben we een termijn van twintig jaar om ons doel te bereiken: een gezonde volgende generatie, vrij van schulden, uit de bijstand en volop in beweging.” ■

Meer weten?

Wil je meer informatie over het landelijke NPLV-programma? Scan de QR-code!

Het Nationaal Programma legt expliciet de link tussen sport en ontmoeting. Hoe meer de bewoners met elkaar doen, hoe groter de sociale cohesie en hoe meer er aan een echte gemeenschap wordt gebouwd

Cultuur in Caribisch Nederland

PIONIEREN MET PASSIE OP SINT EUSTATIUS

Waar de cultuurcoach in de meeste Nederlandse gemeenten inmiddels een begrip is, is dat in Caribisch Nederland nog veel minder het geval. In de bijzondere gemeenten Bonaire, Saba en Sint Eustatius is de cultuurcoach een nieuwe functie. Fijeanty de Wit vervult die rol op 'Statia' en doet dat met veel enthousiasme en ondernemingszin. LEON JANSEN LOK

"Ik werk sinds begin 2024 als senior cultuurcoach op Sint Eustatius", steekt De Wit van wal. "Tot die tijd had de Nederlandse overheid weinig aandacht voor onze kunst en cultuur, maar omdat we nu een speciale gemeente zijn, is de situatie gelukkig veranderd. Met mijn functie en die van mijn collega-cultuurcoach hebben we nu meer menskracht en budget om de aandacht die we hier op Sint Eustatius al wel hadden voor kunst en cultuur, meer en beter vorm te geven. Dat wij nu de kans krijgen om ons te ontplooiën op dat gebied, is natuurlijk heel fijn. Je zou in die zin kunnen zeggen dat we twintig, dertig jaar achterlopen op Nederland. Maar tegelijkertijd hebben we natuurlijk een enorm rijke geschiedenis hier."

Canon van Sint Eustatius

Die geschiedenis is de belangrijkste inspiratiebron voor het werk dat De Wit en haar junior collega doen. Die historie is er, hoe dan ook, maar hoe breng je die over op de jeugd? "Toen ik hier startte, heb ik een enquête uitgezet onder de vier basisscholen en de middelbare school hier op het eiland. Daaruit kwam duidelijk naar voren dat er behoefte was aan een canon van Sint Eustatius, want die is er nog niet. Dat is natuurlijk een groot project; er is veel informatie over onze geschiedenis, maar die is heel erg versnipperd.

Sint Eustatius is in het verleden 22 keer veranderd van koloniale hand. Daarom zijn er archieven in Nederland, maar bijvoorbeeld ook in Engeland en Frankrijk. Sint Eustatius kende vroeger een 'gouden tijd', vandaar ook de bijnaam 'Golden Rock'. Die tijd kenmerkte zich door de omvangrijke handel, van producten maar helaas ook van tot slaaf gemaakten. En juist de geschiedenis vanuit het perspectief van de lokale bevolking is zo belangrijk."

"IK ZIE MEZELF ECHT ALS BRUG TUSSEN GEMEENSCHAP EN OVERHEID"

Muziek, dans en volksverhalen

De geschreven verhalen uit die periode zijn vrijwel altijd van de hand van de overwinnaars, van de onderdrukkers. Het is kenmerkend voor de huidige tijd dat ook de andere kant van die verhalen steeds beter wordt belicht. Die geschiedenis is over het algemeen vooral overgeleverd dankzij muziek, dans en volksverhalen. "Het Openluchtmuseum in Arnhem helpt me met de structuur en met hoe we het beste de vensters van de canon kunnen opzetten. Dit voorjaar hebben we tijdens de Canondagen bijvoorbeeld een tun-

nel gebouwd waar mensen letterlijk door de tijd konden lopen. We hadden daar verschillende gebeurtenissen uit de geschiedenis van Statia opgeplakt. Van heel veel van die informatie hadden de lokale mensen nog nooit eerder gehoord.”

Carnaval

“Wat ik nog meer doe? Ik zie mezelf en mijn collega echt als brug tussen gemeenschap en overheid. Ik help bijvoorbeeld met initiatieven waar het gaat om het financieren van hun projecten, zoals voor het nieuwe Statia Roots Festival. We verzorgen erfgoedlessen op scholen en je ziet ook dat oude tradities weer langzaam terugkomen, zoals de steelpanmuziek. En onze junior coach was volledig betrokken bij het carnaval hier, van planning tot uitvoering en coördinatie van de evenementen. Dat heeft trouwens ook een belangrijke link met de koloniale geschiedenis. Het gaat om het vieren van dat je vrij bent, dat je de baas bent over je eigen lichaam. Statia is ook net een openluchtmuseum. Je loopt hier rond in de geschiedenis van ruïnes, oude pakhuizen en ‘enslaved walls’ – overblijfselen uit een donkere tijd waarin het eiland vanwege zijn strategische ligging belangrijk was voor de handel in tot slaaf gemaakten. Tot op de dag van vandaag zie je dat Fort Oranje, dat als administratiekantoor diende, er keurig bij ligt. Maar Fort Amsterdam en Fort Rotterdam, waar de mensenhandel plaatsvond, liggen in puin en zijn niet onderhouden. We denken eraan om een onderwatermonument te maken bij die twee forten, als een fysiek eerbetoon voor de omgekomen tot slaaf gemaakten. Hopelijk gaat dat lukken!”

“MIJN DROOM? DAT MENSEN GEÏNSPIREERD RAKEN DOOR HET WERK DAT WIJ NU DOEN”

Inspiratie

Met De Wit is op Sint Eustatius niet alleen een cultuurcoach actief die het eiland goed kent en snapt waar zij bij uitstek van waarde kan zijn. Ze doet ook iets waar zij elke dag veel plezier in heeft.

“Dit werk is echt mijn passie. Ik houd van verhalen vertellen, ben academisch opgeleid in de kunsttherapie en kom al sinds mijn vierde op het eiland, ik ben er in de vakanties opgegroeid. Ik ben ook een podcast gestart over de geschiedenis van Sint Eustatius, genaamd ‘Whispers of the Past’. Daarbij maak ik ook koppelingen naar andere thema’s en projecten. Wat ik doe, is dankbaar en belangrijk werk; de mensen waarderen het hier. Ik word bovendien goed ondersteund vanuit Nederland, door het LKCA [Kenniscentrum voor cultuureducatie en amateurkunst, red.] en het Ministerie van OCW, en ik heb regelmatig contact met mijn collega’s, vooral die van Saba. We wisselen dan ideeën uit, bijvoorbeeld omdat zij al bezig zijn met het herschrijven van hun canon”, aldus De Wit.

“Mijn droom? Ik hoop dat steeds meer kinderen geïnteresseerd zijn om onze cultuur te bestuderen en om terug te komen naar de eilanden. Dat ze gaan werken in de kunst- en cultuursector. Dat mensen geïnspireerd raken door het werk dat wij nu doen.”

“MET MIJN FUNCTIE EN DIE VAN MIJN COLLEGA-CULTUURCOACH HEBBEN WE NU MEER MENSKRACHT EN BUDGET OM DE AANDACHT DIE WE HIER OP SINT EUSTATIUS AL WEL HADDEN VOOR KUNST EN CULTUUR, MEER EN BETER VORM TE GEVEN”

Pak je kans!

Is het een uitdaging of een *must* om je als buurtsportcoach met alle disciplines in de wijk goed te verhouden? Het huidige beleid en daarbij horende doelstellingen doen het laatste vermoeden, maar is dat reëel? Want hoe nauw werk jij als buurtsportcoach eigenlijk zelf samen met anderen, lokaal in de wijk of buurt? Heb jij een 'brede blik'? Zie je ook anderen in de omgeving en signaleer je eventuele uitdagingen en oplossingen? Heb je daar wel tijd voor?

In de praktijk is het natuurlijk lang niet altijd makkelijk om hier bewust mee bezig te zijn. Vaak richt je je gewoon op je werk, begeleid je een groepje jongeren of ouderen en hoor je wat er zoal gebeurt en of de bewoner waar je het uiteindelijk voor doet, wel gehoord wordt. Het is echter goed je als buurtsportcoach te realiseren dat je niet alleen in staat bent andere professionals te helpen met wat je ziet en hoort, maar dat je juist ook de mogelijkheid hebt het werk dat anderen doen een stap verder te brengen. Met de unieke, praktische benadering die hoort bij de rol van buurtsportcoach, heb je immers als geen ander bereik tot in de wijken en buurten.

Hoe dan ook, veel beweegprofessionals verkennen nu de mogelijkheden of zijn al actief bezig om met anderen samen te werken. Dat is nu eenmaal ook de bedoeling van veel uitvoerders die een opdracht hebben in de wijk, bijvoorbeeld in het kader van GALA/IZA (Gezond en Actief Leven Akkoord en Integraal Zorgakkoord) of de opvolger AZWA (Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord).

Daarnaast is er nog een ondersteunings- en stimuleringsprogramma Versterking organisatie eerstelijnszorg (ZonMw), waarbij in alle regio's in Nederland wordt gewerkt aan hechte samenwerkingsverbanden in de wijk, een opgave die in 2030 duurzaam moet zijn ingevoerd. Die samenwerking is bovendien multidisciplinair (verzekeraar, huisartsen, apotheek en paramedici). Daar hoort samenwerking met de buurtsportcoach ook bij, formeel benoemd als Domeinoverstijgend Samenwerken.

In hoeverre heeft de buurtsportcoach daar iets mee? Nou, eigenlijk alles! Deze domeinoverstijgende benadering daagt uit, zorgt voor een bredere blik en bovenal ziet men vanuit de meer medisch gerichte disciplines via input van de buurtsportcoach wat er zich echt lokaal in de praktijk afspeelt. In het kader van een mooie procesaanpak is praktijkleren dan wel van belang, om de buurtsportcoach daadwerkelijk een rol te geven in het 'team' van professionals dat in de wijk of buurt opereert. Daarbij kun je denken aan werken aan verbetering van de onderlinge verhoudingen, communicatie en samenwerking en tevens blijvend leren in de 'weerbarstige praktijk'.

Het grote verloop onder buurtsportcoaches is vooralsnog een belemmerende factor om de mogelijkheden van de buurtsportcoach in genoemde samenwerkingen ten volle te benutten. Dat is jammer en zou niet nodig moeten zijn, want de verschillende regionale bewegingen die nu zichtbaar zijn richting 2030 voor een gezondere samenleving, bieden ook grote kansen. Daar zou de buurtsportcoach zich volop bij moeten en kunnen aansluiten. Ja, dat kost tijd en geld, maar is wellicht haalbaar vanuit de grote regiebudgetten die nu voorhanden zijn. Ik zou zeggen: pak de handschoen op, ga ermee aan de slag, laat je horen en zien. Want sporten en bewegen is, ook in het kader van de Leefomgeving en de nieuwe Omgevingswet, actueler en belangrijker dan ooit. Pak je kans!

Margriet de Jager
Transitieleider
Verandercoach
AllesisGezondheid

**HEB JIJ EEN
'BREDE BLIK'?
HEB JE DAAR
WEL TIJD
VOOR?**

Waar ben je trots op?

Uit de *Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024*, antwoord van gemeenten op de vraag: ‘Op welk resultaat dat de functionarissen in uw gemeente hebben bereikt, bent u het meest trots? En waarom?’

Ambitie ‘Een sterke verbinding van sport, bewegen en cultuur met andere domeinen en programma’s (onderwijs, gezondheid, zorg, welzijn en sociale zaken/armoede & schulden) die bijdragen aan de eerste twee genoemde ambities (pagina 2)’.

- “Ik ben trots op de samenwerkingen die wij hebben met het jongerenwerk in de gemeente. Wij hebben beide onze doelstellingen, maar laten die ook mooi samenkomen en versterken elkaar. Dat gaat over bewegen en over cultuur. Zo hebben we samen het [naam feest] georganiseerd, waar voetbal, kickboksen, urban dance, rap en ontmoeting van verschillende doelgroepen samenkamen. Dit was gericht op kinderen, jongeren en senioren (vanuit de derde helft).”
- “Met participatie in [namen van twee gezondheidsprogramma’s] en de coördinatie van de ketenaanpak valpreventie zorgen we samen voor verbinding tussen de verschillende domeinen. De rollen van buurtsportcoach en lokaal coördinator valpreventie dragen bij aan de versterking van de ketenaanpak valpreventie. De buurtsportcoach is vanaf aanvang project tot afronden valpreventieve beweeginterventie betrokken, waardoor (kwetsbare) ouderen goed in beeld zijn en passend doorverwezen kunnen worden.”

SAMEN STAAN WE STERKER!